

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**KURGU VE KURGU DIŞI ELEMENTLERİYLE
VASİLİ BELOV’UN “SIRADAN İŞLER”
POVESTİNİN ANALİZİ**

**Hazırlayan
Hilmi DEMİRAL**

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Reyhan ÇELİK**

Yüksek Lisans Tezi

**Temmuz 2013
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**KURGU VE KURGU DIŞI ELEMENTLERİYLE
VASİLİ BELOV’UN “SIRADAN İŞLER”
POVESTİNİN ANALİZİ**

**Hazırlayan
Hilmi DEMİRAL**

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Reyhan ÇELİK**

Yüksek Lisans Tezi

**Temmuz 2013
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Hilmi DEMİRAL

İmza:

YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI

Kurgu ve Kurgu Dışı Elementleriyle Vasili Belov’un “Sıradan İşler” Povestinin Analizi adlı Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Hilmi DEMİRAL

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Reyhan ÇELİK

Rus Dili ve Edebiyatı ABD Başkanı

Prof. Dr. Sevinç ÜÇGÜL

Yrd.Doç.Dr. Reyhan GELİK danışmanlığında Hani DEMİRAL tarafından hazırlanan
"Kurgu ve Kurgu Dışı Elementlere Varsayın Rehberi"
"Sıranka İşler" Povestinin Analizi" adlı bu çalışma, jürimiz
tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü
Rus Dil ve Edebiyatı Anabilim Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul
edilmiştir.

30.07.2013
(Tez Savunma Sınav Tarihi Yazılacak)

JÜRİ:

Danışman

Yrd.Doç.Dr. Reyhan GELİK R. Gelik

Üye

Prof.Dr. Sevinç ÖGGÜL Sevinç Öggül

Üye

Yrd.Doç.Dr. Hasan BAKTIR H. Baktir

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 16.08.2013 tarih ve 14 sayılı kararı
ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Lütfullah CEBECİ
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Çalışmamı hazırlarken öncelikle tezimi baştan sonuna kadar büyük bir titizlikle inceleyip değerlendiren danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Reyhan ÇELİK'e, yine tezimin içeriğinin şekillenmesinde yardımcı olan hocam Prof. Dr. Sevinç ÜÇGÜL'e kaynak tespitinde, literatür değerlendirmesinde ve tezimin son halinin şekillenmesinde fikirlerini sunan Arş. Gör. Dr. Erdem ERİNÇ'e ve Arş. Gör. Badegül CAN'a, metin içi değerlendirme esnasında çeviri hususlarında yardımını esirgemeyen arkadaşım Nazifa YUSİFOVA'ya çok teşekkür ederim.

Hilmi DEMİRAL

Kayseri 2013

KURGU VE KURGU DIŞI ELEMENTLERİYLE VASİLİ BELOV’UN

“SIRADAN İŞLER” POVESTİNİN ANALİZİ

Hilmi DEMİRAL

Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Haziran 2013

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Reyhan ÇELİK

KISA ÖZET

Rusya’da Köy ve köy insanını anlatan bir fenomen olan köy nesrinin, en büyük temsilcilerinden birisi olarak gösterebileceğimiz Vasili İvanoviç Belov (1932-2012) bu akıma öncülük etmiş yazarlardandır. 1950’li yıllardan itibaren edebiyat dünyasına girmiş olan yazar, edebi çalışmalarına öncelikle şiir alanında başlamış olsa da daha sonra nesir türüne yönelmiş ve kendisine en büyük ünü nesir türündeki çalışmaları getirmiştir. Nitekim; yazar en çok 1966 yılında yayımlanan bizimde çalışma konumuzu oluşturan “Privıçnoye delo” (Sıradan İşler) eseri ile anılmaktadır. Yazar, bu eserde köyde yaşam mücadelesi veren ve bütün zorluklara göğüs germeye çalışan bir ailenin günlük hayatını konu edinmektedir. Bu anlatımı verirken yazar köy ve köy hayatını en ince ayrıntısına kadar doğa ile bütünleştirerek vermiştir. Bu doğayla bütünleşme eserdeki kahramanlarda oldukça belirgindir.

Metin içi inceleme metoduyla ele aldığımız bu çalışmamız üç bölümden oluşacaktır. Bu çalışmadaki öncelikli amacımız Vasili İvanoviç Belov’un “Sıradan İşler” eserini kurgu ve kurgu dışı elementlerini temel alarak incelemektir. Çalışmamızın birinci bölümünde politik güdümlü olan toplumcu gerçekçi edebiyatı esas alan 20.yüzyıl Sovyet edebiyatına tarih ve sosyoloji bağlamında genel bir bakış yaptık. Daha çok Belov’un edebi çalışmalarının aktif olduğu dönemi yani köy nesrini ele aldığımız bu bölümde ayrıca köy nesri yazarlarının esinlendikleri dünya görüşüne ve bunların eserlerine yansımalarını inceledik. İkinci bölümde ise yazarın daha çok edebi sanatını genel hatlarıyla aktarmaya çalıştık. Bu bölümü daha çok eserleri doğrultusunda ele almayı uygun gördüğümüz gibi yazarı etkileyen yazar ve şairlerle birlikte Belov’dan esinlenen yazar ve şairlerin görüşlerine de yer verdik. Üçüncü bölüm ise çalışmamızın temel çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu bölümde öncelikle eserdeki kurguyu ele aldık. Daha sonra ise mekân, zaman, şahıs kadrosu ve anlatım teknikleri gibi kurgu dışı elementler üzerinde durduk.

Anahtar Sözcükler: Vasili Belov, Köy Nesri, Toplumcu Gerçekçilik, Kurgu, Anlatım teknikleri

**WITH FICTION AND NONFICTION ELEMENTS ANALYSIS VASILİ
BELOV’S NOVEL “BUSINESS AS USUAL”**

Hilmi DEMİRAL

Erciyes University, Institute of Social Science

Master Thesis, July 2013

Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Reyhan ÇELİK

ABSTRACT

The village prose which is used to describe village and villagers in Russia is firstly explained by one of the greatest representatives of prose in Vasili İvanovich Belov (1932-2012) the author who entered the literary world in 1950. Even though started his literary world in poetry then later directed into prose and brought himself as a greatest prose writer. Thus, writer is to be remembered with his work “*Business As Usual*” which is our topic , mostly published in 1966. In this work, writer describes the struggle of a family in a village life and how they live with this difficulties. During this explanation author gave village and village life integrated with nature. This integration with nature is especiallay clear with the characters.

This study, in which the method of intratextual analysis is applied, is comprised of three sections. The primary purpose of this thesis is to analyze Vasily Ivanovich Belov ‘s work, “*Business as Usual*”, basing on the fictional and nonfictional elements. In the first part of this work, within the context of sociology and history a general introduction to the 20th century Soviet literature, which is politically directed, socialist and realist, is made. In this section, where village prose, that is, the period when Belov’s literary studies were active is analyzed, the world view that is inspired by village prose writers and its reflection to their works are additionally examined. In the second part, the literary style of the author is generally analyzed. This section is prepared basing on the works of the writer and also in this part, the views of the authors and poets who influenced Belov, all along with the views of the authors and poets who are influenced by Belov are also reflected. The third section is the main starting point of this thesis study. In this section, primarily the fiction of the work is examined and then, such nonfictional elements as time, place, characters and narration techniques are analyzed.

Key words: Vasili Belov, Village Prose, Socialist Realizm, Fiction, Narrative Techniques

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI.....	ii
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
GİRİŞ	1
1. 20.YÜZYIL SOVYET EDEBİYATININ GENEL ÖZELLİKLERİ.....	3
2. VASİLİY İVANOVIÇ BELOV VE EDEBİ SANATI	11
3. “SIRADAN İŞLER” ESERİNDE KURGU VE KURGU	
DIŞI ELEMENTLER	24
3.1.Kurgu.....	30
3.2. Şahıs Kadrosu	38
3.3. Zaman ve Mekân.....	46
3.4. Anlatım Teknikleri.....	46
3.4.1. Anlatma ve Gösterme Teknikleri	46
3.4.2. Tasvir Tekniği.....	50
3.4.3. Özetleme Tekniği.....	55
3.4.4. Geriye Dönüş Tekniği	56
3.4.5. Leitmotiv	59
3.4.6.Diyalog	63
3.4.7.İç Diyalog	65
3.4.8. İç Çözümleme	66
3.4.9.İç Monolog.....	68
3.4.10. Peyzaj	70
SONUÇ.....	74
KAYNAKÇA.....	76
ÖZGEÇMİŞ	78

GİRİŞ

20.yüzyıl dünyada birçok çalkantının yaşandığı, iki dünya savaşına şahitlik eden bir dönemdir. Bu dönemde birçok alanda yenilikler ortaya çıkmış ve toplum bu yeniliklere kısa zamanda uyum sağlamayı başarmıştır. Rusya’da da toplum Stalin’in ölümünden sonra başa geçen Kruşçev ile birlikte yönetimin kısmen de olsa yumuşamaya başlaması ile birlikte kendini sorgulama sürecine girmiş ve bu sorgulamayı birçok edebiyatçı da desteklemiştir. “Buzların Çözülmesi” olarak adlandırılan bu dönem hem topluma hem de toplumu yansıtan edebiyatçılara geniş imkânlar sağlamıştır. Bu imkânlar çerçevesinde de edebiyat dünyasında farklı fenomenler ortaya çıkmış ve yazarlar toplumu daha çok ön plana çıkaran eserler ortaya koymaya başlamışlardır. Aynı zamanda yazarlar, halk ile toplum arasındaki ilişkiyi yeniden düşünmeye ve yaşamda olup bitenleri insanın toplumsal sorumluluğuyla bağdaştırma yoluna gitmişlerdir. Bu bağdaştırma insanın toplumsal olarak ilerlemesinin önündeki engelleri aşmasına yardımcı olmuştur. Faşizmin karşısında olan bu toplumcu duruş, insanın şahsi egemenlik ve ahlâk değerlerini sentezleyerek sunar. Bu kişisel özgürlük ve ahlâk değerleri insanın iç dünyasının açılımını yaparak bu insani niteliklerini ortaya koymuştur. Köy ve köy insanını anlatan bir fenomen olan “köy nesri” de bu felsefi temel doğrultusunda ortaya çıkan bir edebi akımdır. Bu akımın temsilcileri çoğunlukla dünya savaşlarına şahitlik etmiş ve hatta bazıları bizzat savaşta görev almışlardır. Bu sebepten dolayı toplumun savaş sırasındaki ve savaş sonrası psikolojisini iyi bilmektedirler; ve eserlerini de bu çerçeve içerisinde ele almaya özen göstermişlerdir.

Söz konusu dönemin en büyük temsilcilerinden birisi olarak gösterebileceğimiz Vasiliy İvanoviç Belov (1932-2012) da köy nesri fenomenine öncülük etmiş yazarlardandır. Yazarın edebiyat dünyasına girişi 1950’li yıllarda olmuştur. Edebi çalışmalarına öncelikle şiir alanında başlayan yazar, daha sonra nesir türüne yönelmiş ve kendisine en büyük ünü nesir türündeki çalışmaları getirmiştir. Nitekim; yazar en çok 1966 yılında yayımlanan bizimde çalışma konumuzu oluşturan “Privıçnoye Delo” (Sıradan İşler)

eseri ile anılmaktadır. Bu eser köyde yaşam mücadelesi veren, bütün zorluklara göğüs germeye çalışan bir ailenin günlük hayatını konu edinmektedir. Eserin başkahramanı İvan Drinov ve eşi Katerina neredeyse bütün günlerini kolhoz işleriyle geçirmektedirler. Ancak bu kadar çok çalışmalarına rağmen bu ailenin rahat bir yaşam sürdüğünü söylemek mümkün değildir. Yazar kahramanlarının yaşadığı bu zorluklarla köy insanının yaşadığı sıkıntıları dile getirmeye ve köy insanının şehir insanını beslemeye alıştığını vurgulamaya çalışmıştır. Bu alışkanlık aslında eserin adından da anlaşılmaktadır. Eserin başkahramanın sürekli olarak tekrar ettiği ve bir leitmotiv özelliği kazanan “Sıradan İşler” ifadesidir. Kahramanın bütün bu yaşadığı zorluklara rağmen sürekli olarak bu sözü söyleyerek aslında bu zorlukları kabullendiğini ve yadırgamadığını göstermektedir. Yazarın buradaki bu vurgusu, eleştirel bir özellik taşımaktadır.

Edebiyatta eserlerde ne anlatıldığı kadar eserlerin nasıl anlatıldığı da çok önemlidir. Bütün felsefi ve toplumsal olayların kurmaca ya da gerçek anlamda ifade edilmesi söz konusu anlatım sanatı sayesinde mümkündür. Bu unsurlar olmadan eserin yazılması, tarihi ve toplumsal olayların işlenmesi mümkün değildir. Kurgu ve kurgu dışındaki bazı öğeler bu anlatım sanatının temel faktörleridir. Gerek zaman gerek mekân gerekse şahıs kadrosu eserlerdeki felsefi bağın tamamlayıcılarıdır.

Metin içi inceleme metoduyla ele aldığımız bu çalışmamız dört ana bölümden oluşmaktadır. Bu çalışmadaki öncelikli amacımız Vasili İvanoviç Belov’un “Sıradan İşler” eserinin nasıl kurgulandığını ve aynı zamanda kurgu dışı faktörlerin nasıl işlendiğini görmektir. Çalışmamızın ilk bölümünde yazarın ve eserinin daha net anlaşılması açısından dönemin genel hulasasını ele almayı uygun gördük. Çalışmamızın ikinci bölümünde ise yazarın genel yaşam öyküsünü ve edebi sanatını genel hatlarıyla aktarmaya çalıştık. Bu bölümü incelerken ana kaynağımız olan yazarın “Sıradan İşler” eserinin dışında daha çok ikincil kaynaklara başvurduk. Dolayısıyla bu bölümde çoğulcu bir yaklaşım sergilediğimiz söylenebilir. Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise eserdeki kurgu ve kurgu dışı elementlere yer verdik. Asıl inceleme alanımız olan bu bölümde eserdeki öncelikle kurguyu ardından da zaman, mekân, karakterler ve teknik unsurlar bağlamında bir inceleme yaptık. Bu bölümde yine çoğulcu bir inceleme yöntemi benimsedik. Konu başlıklarını teorik olarak açıklamada ikincil kaynaklardan, metin içi değerlendirmelerde ise ana kaynağımızdan yani incelediğimiz eser olan “Sıradan İşler” adlı eserden yararlandık.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. 20.YÜZYIL SOVYET EDEBİYATININ GENEL ÖZELLİKLERİ

20.yüzyıl bütün dünyada siyasi, ekonomik, sosyolojik, felsefi ve bu doğrultuda gelişen edebiyat dünyası açısından oldukça büyük çalkantıların yaşandığı bir yüzyıldır. Bu sebeple 20.yüzyılı gerek sebepleri gerekse sonuçları bakımından bilim, felsefe ve edebiyat çağı diye tanımlamak yanlış olmaz. Bu bahsettiğimiz gelişmeler yüzyılın eşiğinde baş göstermeye başlamış ve gelişen sosyolojik olaylar doğrultusunda daha farklı boyutlara ulaşmıştır. Bu boyutlar savaş ve halkın genel durumu ele alındığında kısmen olumsuz gibi değerlendirilse de, bilimsel, sosyolojik ve edebi açıdan değerlendirildiğinde aslında çok büyük kazanımlar elde dildiğinin farkına varmak zor olmamaktadır.

20.yüzyılın önemli açılımlarından biri siyasi yönetim şekillerinin değişmesidir. Ancak bu değişimler aslında 19.yüzyılın ikinci yarısında baş göstermeye başlamıştı. Nitekim feodalitenin boyunduruğunda olan serflik (kölelik) anlayışı büyük oranda ortadan kalkmıştı. Serfliği hala sürdüren toplumlarda ise bu anlayış daha demokratik bir boyut kazanmış ve serfler kısmen de olsa bir rahatlama hissetmişlerdi. Elbette ki bu siyasi çalkantılardan Rusya da nasibini almıştır. 1905 yılında gerçekleştirilen sosyalist tabanlı ayaklanmayla birlikte ulusal bir meclis kurulmuş ve beklentilere çok cevap vermese de bir anayasa oluşturulmuştur. Daha sonra gerçekleştirilen 1917 devrimi de 1905 ayaklanmasının tamamlayıcısı olmuştur. Bu devrim Rusya'nın 20.yüzyıldaki hem siyasi, hem sosyolojik hem de edebi kaderini belirlemiştir.

Rusya'daki bu devrim temelde ekonomik ve sosyal nedenlere dayanmaktadır. Rusya'nın tarım alanında ilerleyememesi, ülkedeki iklimin üretim sezonunu kısıtlaması, geliştirilen demiryolu sistemine rağmen hala elde edilen ürünün ülke çapına ulaştırılamaması devrimin somut ve temel nedenleri arasında gösterilebilir. Ayrıca serfliğin 1861 yılında ortadan kaldırılmasına rağmen köyde yaşayan insanların halâ köle

gibi yaşamaya devam etmesi devrimin sosyal nedenleri arasında yer almaktadır. Rusya'daki 1905 ayaklanmasını ve 1917 devrimini siyasi tarih araştırmacısı Oral Sander "Siyasi Tarih" adlı eserinde şu sebeplere dayandırmaktadır: “ *Rusya’da uzun zamandan beri var olan ideolojik aşırılık, Marksizm’de uygun bir anlatım ve boşalım buldu. Modern endüstrileşmenin başlaması ve 1861 yılında serflik kurumunun hukuken ortadan kaldırılması, ortaya bir işçi sınıfı çıkardığı gibi, köylülerin siyasal uyuşukluğunu da biraz olsun azaltmıştı. Böylece, radikal düşüncelere sahip aydın azınlıklar, kurtarılacak ve harekete geçirilecek bir kitle buldular. Bu arada Rusya’da kentsel kesimde sorunlar büyümekteydi. Fransız Devrimi ilkeleriyle bir türlü barışmamış olan despot çarlık rejimi, kentten ve kırsal bölgelerden hem liberal hem de sosyalist nitelikte tehdit altında kaldı. Önce Japonya’ya ağır bir yenilgi ve bunun yol açtığı huzursuzluklar, sonra 1. Dünya Savaşı, Rus toplumundaki çatışmayı su yüzüne çıkardı ve 1905’teki ayaklanmaya ve 1917 devrimine yol açtı.*”¹

Rusya’da yapılan bu devrim politika ve ekonomik açıdan değerlendirildiğinde ülkedeki sosyal ilişkileri de derinden etkilemişti. Gelenekselliğe ve kilise hakimiyetine dayanan ülke ve ülkeyi oluşturan toplum, bu yapıdan önemli ölçüde uzaklaşmış ve daha çok sosyal sınıf, ekonomik işlerlik ve şehirleşme modelini temel almıştır. Ancak bu dönüşümü tamamen olumlu olarak değerlendirmek doğru olmaz. Çünkü devrim ve devrimin doğrultusunda gelişen sosyal yapı gelenekselliğe zarar vermiş ve özellikle köyden şehre çalışmaya gelenler bu durumdan aile ve akrabalarından ayrılarak olumsuz yönde etkilenmişler ve bir odada ya da bir baraka köşesinde birçok kişiyle aynı ortamı paylaşmak zorunda kalmışlardır.²

Bu devrim ve beraberinde getirdiği bazı katı uygulamalar köylü kesimini çok etkilemiştir. Şöyle ki, Lenin’in düşündüğü ancak Stalin’in uygulamaya geçirdiği tarımın kolektifleştirilmesi fikri köylünün karşılaştığı en büyük problemi oluşturmaktadır. Bu uygulamaya göre köylünün bütün toprakları devlete ait olacak ve köylü işlediği toprağın belirli bir kotasını devlete vermek zorunda kalacaktı. Ancak belirlenen kota köylünün karşılayamayacağı derecede yüksekti ve eğer köylü bu kotayı devlete verirse elindekinin hepsini devlete vermiş oluyordu. Bu durum köylünün ekip biçme şevkini kırmış ve ülkeyi kıtlık ve iç karışıklığa sürüklemiştir. Stalin’in bu kolektifleşme anlayışına birçok

¹ Oral Sander, *Siyasi Tarih*, İmge Kitabevi, Ankara 2012, s. 388-389.

² Geoffrey Hosking, *Rusya ve Ruslar Erken Dönemden 21. Yüzyıla*, (çev. Kezban Acar), İletişim Yay. İstanbul 2011, s. 496,497.

köylü direnmiş ve bu direnişçiler sürgüne gönderilmiştir ve daha kötüsü birçoğu kurşuna dizilmiştir.

Stalin'in baskıcı rejiminden sadece köylüler değil edebiyatçılar da olumsuz yönde etkilenmiştir. Edebiyatçılara öncelikle konu sınırlaması getirilmiştir. Yazarların sosyalist dünya görüşünü benimsemeleri istenmiş ve bu doğrultuda eserler vermeleri istenmiştir. 1932 yılında Stalin yakın çevresi ve ona inanan bazı edebiyatçılarla birlikte M.Gorki'yi ziyaretinde, Sovyet sanatı için en uygun olanın toplumcu gerçekçilik ya da diğer bir deyişle sosyalist realizm olduğuna vurgu yapmış ve yazarları da "toplum mühendisi" ilan etmiştir. Bu doğrultuda Stalin bütün edebi grupların varlığına son vermiş ve 1934 yılında bütün bu grupları kapsayacak Sovyet Yazarlar Birliği'ni kurmuştur. Bu birlik içerisinde yer alan editörler yapılan yayınların uygun olmadığına karar verecekti. Ancak bu editörlerin uygulamaları objektiflikten uzak olduğu kadar parti edebiyatına da sadık değildi. Yayına çıkan yazılar tamamen bu editörlerin keyfi tutumlarının ürünüydü. Ayrıca editörler yazarların anlatmak istediklerini tamamen farklı bir çizgide değerlendiriyorlardı. İngiliz Rusya tarihi araştırmacısı Geoffrey Hosking Sovyet Yazarlar Birliği'nin editörlerinin bu uygulamasına şu şekilde vurgu yapmaktadır: *"Edebiyatın bu şekilde kurumsallaştırılması, gerçekten yetenekli veya özgün yazarlar için önemli bir sorun teşkil etti. Onlar için sorun, can sıkmasına rağmen, eserlerinin vasat kişiler tarafından denetlenmesi değil; çağrılarının başka istikamete yönlendirilmesiydi. Bu kişilerin çoğu, edebiyatın Rus toplumunda özel, hatta kutsal bir rol oynadığına inandılar. Şimdi komünistler bu kutsallaştırma işini başardıklarını iddia ediyorlardı ama sanatla değil politikayla."*³

Toplumcu gerçekçilik adı altında yapılan bu politik güdümlü edebiyat 19.yüzyıl klasik gerçekçilik anlayışından biraz farklıdır. Toplumcu gerçekçilik ve bu bağlamda yazılan eserler insan ve toplumun yaşadığı problemleri sadece anlatmakla yetinmez ayrıca bu problemlerden kurtulma yolunu da gösterir. Boris Suçkov klasik gerçekçilik ve toplumcu gerçekçilik arasındaki ayrımı şu şekilde dile getirir: *"Toplumcu gerçekçilik, eleştirel gerçekçilikte görülen kişi kavramını miras olarak alıp genişletir. Ne var ki, tam bu noktada, bu iki yöntem arasındaki benzerlik kesilir, çünkü toplumcu gerçekçilik, kahramanın kişiliğindeki toplumsal başatı algılar ve açığa koyar."*⁴ N. Ostrovski'nin

³ Hosking, s.660.

⁴ Boris Suçkov, *Gerçekçiliğin Tarihi*, (Çev. Aziz Çalışlar), Adam Yay., İstanbul 1982, s. 206.

“Ve Çeliğe Su Verildi”, Mihail Şolohov’un “Durgun Don” ve M. Gorki’nin “Ana” adlı eserleri toplumcu gerçekçilik anlayışı ile kaleme alınmış ilk eserlerdir.

Toplumcu gerçekçilik 20.yüzyılın başlarında tarihselci yaklaşım doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Toplumcu gerçekçiliğin dayandığı temel nokta işçi sınıfı ve emekçi diğer sınıfların toplumsal baskı biçimlerine karşı olan duruşlarıdır. Böyle bir edebiyatın ortaya çıkmasına vesile olan diğer bir etken ise Marksist-Leninist dünya görüşünün maddecilik ve bilimsel gerçeklerin komünizme uyarlanıp bunun edebiyata yansıtılmasıdır. Komünist hareketi referans alan bu edebiyat öncelikle birey ve yine bireyi ilgilendiren tarihsel ve toplumsal olayları tek bir kişiden yola çıkarak kapsamlı bir tarihsel olayı anlatmayı hedef edinmiştir. Toplumcu gerçekçi eserlerin ilk örneği olan “Ana” eserinin tarihselci ve toplumcu açıdan yaklaşıldığında önemi de bu noktada daha çok belirginleşmektedir.⁵

Bilindiği gibi 2. Dünya Savaşı tüm dünyada etkili olmuş ve birçok ülkeyi toplumsal olarak olumsuz yönde etkilemiştir. Doğal olarak Sovyetler Birliği de savaştan geniş çaplı etkilenmiş ve büyük kayıplar vermiştir. Sadece Sovyetler birliğinde otuz milyona yakın insan ölmüştür. Bu kayıpları göz önüne aldığımızda savaşın toplum üzerindeki etkisi ve kayıplarını anlamamız zor olmamaktadır. Bu sebeple Sovyetler Birliğindeki yazarlar bu kayıpları anlatmak ve eserlerinde savaştaki insanın psikolojisini aktarma gereği duymuşlardır. Bu anlatımın başlıca sebebi savaştaki askere destek olmak, yaptıkları işin kutsallığına atıfta bulunmaktır. Nitekim, Yuri Bondarev’in “Posledniye zalpi” (Son Yayılım Ateşi) ve “Goryačiy sneg” (Sıcak Kar), K. Simonov’un “Jiv’ye i mertvye” (Yaşayanlar ve Ölüler) ve “Soldatami ne rojdayutsiya” (Askerler Asker Olarak Doğmuyorlar), P. Proskurin’in “Sudba” (Kader), V.Bıkov’un “Dojit do rassveta” (Şafağa Kadar Yaşamak), A.Kalinina’nın “Eho voynı” (Savaşın Yankısı), G. Konovalov’un “İstoki” (Kaynak) gibi eserleri buna örnek olarak gösterilebilir. Toplumcu gerçekçilik savaş yıllarında yazılan eserlerde de kendini göstermektedir. Bu dönemde insanın iç dünyasına yönelen yazarlar insanın ahlâki özelliklerini sadece birey temelinde incelemekle kalmamışlar aynı zamanda insanda toplumcu imajın kuvvetlenmesine de sebep olmuşlardır.

⁵ Gennadiy Pospelov, *Edebiyat Bilimi*, (Çev. Yılmaz Onay), Evrensel Yay., İstanbul 2005, s. 489,490.

İkinci dünya savaşının ve sonrasındaki dönemin toplumda büyük kayıplara yol açtığından daha önce bahsetmiştik. Savaş ve sonrası dönem hem kültürel hem de edebi anlamda büyük değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. 1953'te Stalin'in ölümünden önce yazarların anlatım alanı oldukça kısıtlıydı. Sadece parti ve parti ideolojisini öven eserlerin yazılmasına izin veriliyordu ki bunlar da ancak geniş çaplı bir sansürden geçtikten sonra yayımlanabiliyordu. Ancak 1953 yılında Stalin'in ölmesinin ardından Kruşçev'in iktidara gelmesiyle birlikte sansür kısmen de olsa yumuşamış ve yazarların ifade alanı genişlemiştir. Stalin'in ölümünden sonra ortaya çıkan bu yumuşama “buzların çözülmesi” (Ottepel') olarak adlandırılmıştır. Bu bağlamda da *Yunost'*, *İnostrannaya literatura*, *Literaturnaya Moskva*, *Rıçagi* gibi edebiyat dergileri ortaya çıkmaya başlamıştır. İşte bu kısmi özgürlük dönemi 1960'lı yıllarda “Köy Nesri” kavramının ortaya çıkmasına zemin hazırlamış ve artık köy ve köylünün durumu yazarların eserlerine konu olmaya başlamıştır.

2. Dünya Savaşı'ndan sonra toplumda bir kendini sorgulama süreci başlamıştır. Toplum artık eskisi gibi değildir; hayattaki amacını, ne için yaşadığını ve kime hizmet ettiğini yavaş yavaş kendi içinde sorgulamaya başlamıştır. Bu kendi içindeki sorgulama daha sonra topluma yansımış ve toplumda topyekûn bir diriliş dönemi başlamıştır. Bu diriliş dönemiyle birlikte toplum ve bunun paralelinde doğal olarak sanat ve edebiyat farklı bir döneme girmiştir.

1941-1945 yılları arasındaki Büyük Vatan Savaşı'ndan sonra birçok eşsiz, alışılmadık problemlerle karşı karşıya kalındı. Ekonomik ve siyasi problemler dışında, sosyal, ahlaki, felsefi problemler de baş göstermeye başlamıştır. 1950'li yılların başında nesir türünde sadece “buzların çözülmesi” ile birlikte bir bocalama ve insanın kendini yenilemesine yönelik bazı öneriler söz konusuydu. Ancak 1953'te Stalin'in ölümüyle ve Komünist Parti'nin 1956'daki 20. kongresiyle birlikte net değişimler olmaya başlamış ve edebiyat dünyası artık yüzünü insana çevirmeye başlamıştır.⁶

Savaştan sonra köy ve köylü konusu daha çok önem kazanmıştır. Bu durum elbette ki bazı sebepler doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Savaşın ardından, Rus toplumu kendini yeniden yapılandırmanın içinde buldu. Özellikle tarımsal alanda endüstrileşmeye olan girişim büyük yankı uyandırmıştır. Çünkü ülke ekonomisinde tarım oldukça önem arz

⁶ V. A. Zaytsev ve A. P. Gerasimenko, *İstoriya ruskoy literaturı vtoroy polovini XX veka*, İzdatelski Tsentr “Akademiya”, Moskova 2008, s. 89.

eden bir durumdur. Ancak ülke savaştan yeni çıktığı için kaynak yetersizliği çekiyordu ve ülkenin kendini toparlaması için yeniden şehirler ve köyler inşa etmek gerekiyordu. Söz konusu kaynaklar arasında en önemli unsur da insandı, özellikle de köy insanı. Savaş yıllarında hem cephede birebir savaşan hem de cephe gerisinde kaldığı halde savaştaki askere büyük destek olan köy, insanın toplumsal idealini ortaya koymuştur. Yeni bir toplumsal ideal ışığında yenilenmeye giden ülke insana ve insan gerçeğine daha çok eğilme ihtiyacı hissetmiştir. Bu eğilim edebiyatta da yoğun olarak etkisini göstermiştir. Bu doğrultuda da köy ve köyü anlatmak, yazarların temel amacı haline gelmiş ve bu ideallerini eserlerine gerek direkt gerekse dolaylı olarak aktarma gereği duymuşlardır.⁷

1960'lı yıllarda ortaya çıkan bu yeni edebi akımı edebiyat eleştirmenleri “köy nesri” olarak adlandırmışlardır. Köy konusunu anlatma ilk olarak 50'li yıllarda Oveçkin'in denemeleri ve Yaşin'in öykü ve povestleriyle başlamıştır. “Noviy Mir” dergisinde bu konu hakkında yazan yazarların eserleri yayımlanıyordu ve bu konuyu analiz eden birçok makale atfediliyordu. Vladimir Solouhin, Vasili Şukşin, Fedor Abramov, Viktor Astafyev, Boris Mojayev, Vasili Belov, Gavril Troyepolski, Valentin Rasputin, Sergey Zaligin birçok defa Tvardovski'nin “Noviy Mir” dergisinde eserlerini yayımlama fırsatı bulmuşlardır. Ancak köy nesri asıl doruk noktasına Vasili Şukşin'in eserleriyle ulaşmıştır.⁸

20.yüzyılın ikinci yarısının yazarları kendilerini çözülmesi zor estetik problemlerle karşı karşıya buldular. Bu sorunların en başında da köy ve köy insanının ne açıdan ve nasıl anlatılacağı sorunuydu. Yeni çelişkiler, anlaşmazlıklar, dış dünyayla bağlantısı olan yeni oluşumlar, alışık olunan yaklaşımlardan farklı, hayatın yansıtılma tarzı karakterlerin kavranışlarının farklı şekillerini gerektiriyordu. Bütün bu söz konusu problemler yansımaları deneme türünde bulmuştur. Öncelikle V. Oveçkin'in “İlçedeki Sıradan Günler” (Rayonniye Budni), E. Doroş'un “Mahsülünüz Hayırlı Olsun” (S Novim Hlebom) ve “Köy Günlükleri” (Derevenski Dnevnik) , G. Tropolski'nin “Ziraat Mühendisinin Notlarından” (İz Zapisok Agranoma), S. Zaligin'in “Bahar” (Vesna) ve “Kırmızı Yonca”(Krasny Klever) söz konusu problemleri dile getirmeleri açısından önemlidir. Deneme türü hayata yaklaşması yönünden oldukça önemli etki etmiştir.

⁷ Reyhan Çelik, *Sovyet Edebiyatında Köy Nesri Dönemi*, Laçın Yayınevi, Ankara 2011, s. 21.

⁸ V. S. Bayevski, *İstoriya ruskoy literaturu XX veka*, Moskova 2003, s. 298.

Örneğin, V. Oveçkin her kahramanın arkasında gerçek bir insanın bulunması ve eserlerini gerçek hayattaki problemler paralelinde oluşturmasıyla gurur duymaktadır. 1950-1960 yıllarının en belirgin özelliği edebiyata bu dönemde köyde doğan ve köy hakkında yazan edebiyatçıların girmesidir. Bu edebiyatçılardan biri edebiyat dünyasına “Kız ve Erkek Kardeşler”(1958) (Bratya i Sestri), “İki Kış ve Üç Yaz”(1968) (Dve Zimi i Tri Leta) adlı povest ve öyküleriyle giren yaşça en büyük olan F. Abramov’dur. Ayrıca, edebiyat dünyasında öykü ve öykü temelinde yazılan uzun nesir türünde yazan V. Astafyev de önemlidir. Yine bu yıllarda V. Şukşin kendisini farklı sanat dallarında çalışan öykü ve sanat ustası olarak ortaya koymuştur. V. Belov da edebiyat dünyasında uzun yıllar tartışmaya sebep olan “Sıradan İşler” (1966) (Privıçnoye Delo) adlı povestsünü yayımlamıştır. Bu eser yazara geniş çaplı bir ün getirmiştir. Köylü dünyasının yeniden yapılanışını anlamak için yazarlar için geniş materyal veren geçmişe bakmak önemliydi. Bu geçmişe bakış bazı yazarlara eser verme imkanını sunmuştur. Bunlar; S. Zaligin’in “İrtiş’da”(1964) (Na İrtışe), V. Solouhin’in “Çiğ Damlası” (1960) (Kaplya Rosı), M. Alekseyev’in “Ekmek İsimdir” (1964) (Hleb İmya Suşestvitelnoye) ve Krutilin’in “Lipyagi” (1964) (Lipyagi) adlı eserleridir. Bu yazarlar sadece atalarının geçmişteki değerlerine göz atmakla kalmıyor ayrıca köy ve köy insanını anlatan eserlerdeki olay ve kişileri daha geniş bir perspektiften ele alıyorlardı. Bu durum özellikle S. Zaligin’in “İrtiş’da” (Na İrtışe) ve V.Belov’un “Sıradan İşler” (Privıçnoye Delo) eserlerinde belirgindir.⁹

Köy konusu Rus edebiyatında aslında 19.ve 20.yüzyılın başlarında da geleneksel bir konuydu, ancak 20.yüzyılın ikinci yarısında tamamen farklı bir nitelik kazandı. Bu dönemin yazarları bizzat kendileri köy kökenlidirler. Bu yazarlar köyün içini bilerek 20.yüzyılın dünyasının hislerini, doğasını, köy insanının çektiği sıkıntıları, köylülüğün trajedisini bildikleri için bunları dile getirebiliyorlardı. Ancak daha önce köy konusuna eğilen yazarların köylülüğü tam olarak kavradıkları, köyün ve köylünün psikolojisinin tam olarak farkında oldukları söylenemez. Daha önce A. Radişçev, İ.Turgenyev, N. Nekrasov, L. Tolstoy, A.Çehov, İ. Bunin köy konusuna değinmişlerdir. Ancak o zamanki köy teması 20.yüzyılın ikinci yarısında olduğu gibi bir edebi akım niteliği kazanamamıştı. 20.yüzyılın ikinci yarısında ise köyün ve köylülüğün anlatılması adeta

⁹ Zytsev ve Gerasimenko, s. 132,133.

bir toplumsal ihtiyaç niteliği kazanmıştı. Bu sebeple köy ve köyün anlatılması birçok yazarın amacı olmuş ve böylelikle de köy nesri diye bir edebi fenomen ortaya çıkmıştır.

Köy nesri yazarlarının eserlerinin önemli bir yanı da eserlerin lirizm içermesidir. Lirik eserde gerçek, düşünce, duygu, keyif, heyecan yani insanın herhangi zarif duyguları ana konu olarak verilir. Lirizmin edebi tarzda lirik nesrin kaçınılmaz bir yanı olduğu şüphesizdir. Çünkü bu gibi eserlerde temel fikir kahramanın hareketi, sosyal durumu vasıtasıyla değil, heyecanı, neşe ve sevgisi, dünya görüşü, aydın duygularıyla bir yaklaşım bulur. Lirik nesirde eserin başından sonuna dek kopmadan devam eden bir bütünlük söz konusu değildir. Ancak eserdeki kahramanların duygu dünyalarının değişimiyle ve etkisiyle belli konular oluşur. Bu bağlamda lirik öyküler 60'lı yılların vazgeçilmezleri idi.

Görüldüğü gibi 60-80'li yıllar Sovyet edebiyatının bir bakıma doruk noktasıdır. Bu yıllarda edebiyat adeta sadece insan için yapılmış ve topluma hizmet amacı gütmüştür. Bu bağlamda değerlendirildiğinde bu dönemde yazılan eserler başından sonuna kadar insan ve insanın iç dünyasının analizidir. Toplumcu gerçekçilik akımını esas alan bu dönemin yazarları ve bu yazarların kaleme aldıkları eserler gerek toplumsal olayların gerekse insanın iç dünyasının genel şemasını çizerek Sovyet halkının ve daha ziyade köy insanının manevi yapısının yansıtıcısı olmuştur. Ayrıca kişiler arası ahlâk çatışmasını da ele alan bu dönemin yazarları, insanın kendisinin farkındalığına da katkıda bulunmuştur.

2. VASILİ İVANOVIÇ BELOV VE EDEBİ SANATI

Nesir yazarı, şair, oyun yazarı ve gazeteci olan Vasili İvanoviç Belov 23 Ekim 1932 tarihinde Vologodski bölgesinde bulunan Timoniha köyünde dünyaya gelmiştir. Babası İvan Fedoroviç Belov savaşta öldüğü için annesi Anfisa İvanovna çocuklarını tek başına büyütmek zorunda kalmıştır. Küçük yaşta babasız kalmak, yazarı çok etkilemiş ve bu yüzden annesiyle birlikte birçok zorlukla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Yazar, küçük yaşta babasız kalmasının hayatını nasıl etkilediğini “Naş sovremennik” dergisinde yayımlanan Vladimir Bondarenko ile yaptığı röportajda şu şekilde dile getirmiştir:

“Babasız yaşamaya alıştım. Babam ben daha 10 yaşındayken 1943 yılında cephede öldü. Köy yaşamının getirdiği sıkıntılar hiç peşimi bırakmadı. Babamı cephede öldürmeleri yetmezmiş gibi bir de ineğimizi devlete vergi olarak vermemizi istediler. Hatta annem ve babam İvan Fedoroviç’in birlikte yaptığı ambarı bile savaştan dönen askerlere vermek üzere elimizden aldılar. Savaşta ölen birinin ailesini anlamak ve onlara yardım etmek şöyle dursun, bunun tam tersini yaptılar. Belki de şans eseri hayatta kaldık.”¹⁰

Yazar ilk yedi yıllık eğitimini tamamladıktan sonra fabrika işçiliği eğitimi almak için Sokol şehrine gelir. 1952-1955 yılları arasında Leningrad’da askerlik hizmetini yerine getirir. 1959-1964 yılları arasında Moskova’daki Edebiyat Enstitüsünde eğitim görür. Ancak yazar almış olduğu eğitimin her zaman yetersiz olduğunu vurgulamış ve bu yetersiz eğitimin hayatını olumsuz etkilediğini söylemiştir. Bu durumu, yukarıda bahsetmiş olduğumuz röportajda şu sözleriyle dile getirmektedir:

¹⁰ Beseda Vladimira Bondarenko s Vasiliem Belovim “Naş Sovremennik”
<http://zavtra.ru/denlit/073/71.html>, E.T. 16.07.2013

“Okulumu zamanında bitiremedim ve yeterli bir eğitim alamadım. Bir diplomam bile yok. O zamanlar hep üniversiteye gitme hayali kurardım ve öğrenmeye karşı oldukça hevesliydim. İnsan her şeyi zamanında yapmalı. Hayatı ertelememeli. Daha sonra telafi etme imkanı olsa da hiçbir şey tam anlamıyla yerli yerine oturmuyor. Daha Tolstoy ve diğer bazı yazarların eserlerinin birçoğunu okumadım.”¹¹

Vasili Belov ilk edebi çalışmalarını şiir alanında yapmasına karşın yazara en büyük ünü nesir türü getirmiştir. İlk şiir kitabı olan “Derevenko moya lesnaya” (Ormanlık Köyüm) 1961 yılında yine aynı yıl ilk povesti “Derevnya Berdyayka” (Berdyayka Köyü) da yayımlanmıştır.

Bir toplumda bulunan şair ve yazarlar belirli bir dünya görüşüne ve toplumsal bir ideale sahiptirler; ve eserlerini az ya da çok bu idealleri doğrultusunda kaleme alırlar. Toplumun içinde gördükleri iyi ya da kötü durumları okuyucularına adeta kendi hayatlarını yansıtarak ulaştırırlar. Nitekim V. Belov da edebi çalışmalarına nesir türüyle değil şiir türüyle başlayan biri olarak ilk şiirlerinde konu edindiği temalar savaş ve savaş sonrası kuzey Rus köylerinin durumu, günlük köy işleriyle meşgul olan insan, ilk aşk, komsomol işleri v.b. motiflerdir. Ayrıca yazarın şiirlerinde doğa, tarihi konular ya da folklorik temalar da mevcuttur. Bu eserler çocukluk ve gençlik anıları, üvey babanın evine geri dönüş, sevdiklerinden ayrılma ya da onları kaybetme ve devrimin bayraktarlığını genç nesillere devretme gibi konular içerir.

Yazarın ilk yayımladığı eserleriyle daha sonraki eserleri arasında bazı farklılıklar vardır. Şöyle ki; yazarın ilk tema ve motiflerinde epik ve dramatik türlerin kaynaşması, yazarın lirizminde önemli rol oynayan, son tema ve motiflerinde görülmez. V.Belov edebiyatta gerçekçilik düşüncesine ve 60’lı yıllarda yeni bir durum olan, kuzey Rus köylülerinin dünyasına F.Abramov, A.Yaşın, S.Vikulov, N.Rubtsov ile birlikte girmiştir. Onun eserlerindeki karakterlere ve anlatılan olaylara bakış açısı, o zamana kadar Rus edebiyatında görülmemiş bir durumdu. O diğer yazarlardan farklı olarak karakterlerinin en gizli ruhsal hallerini dahi bilmekte ve onları okuyucusuna yansıtmaktadır. Gelişen sanatsal olgunluğuyla yazar, elinde bulunan somut materyallerin temeline daha ziyade

¹¹ Beseda Vladimira Bondarenko s Vasiliem Belovim “*Naş Sovremennik*”
<http://zavtra.ru/denlit/073/71.html>, E.T. 16.07.2013

önemli tarihi, felsefeyi, doğayı ve hatta etik problemlerini koyarak çağın önemli problemlerine ışık tutmaya çalıştığını görürüz.¹²

Vasili Belov eserlerinde daha çok yakın çevresindeki kişilerden esinlenmiş ve eserlerinde o insanları ve yaşadıkları hayatı konu edinmiştir. 1960'lı yıllarda yayımladığı ilk öykülerine baktığımızda yazarın, hayatından esinlendiği önemli durumları ortaya çıkarmaya çalıştığı fark edilir. Vologodski'deki yakınlarının hayatını konu edinmesinde yazarın temel amacı, köy yaşamının ahlaki zenginliğine vurgu yapmaktır. Yazar 1960'lı yıllarda yayımladığı eserlerinde kişileri derinlemesine incelemekten ziyade köy yaşamına genel bir bakış açısına sahiptir. Örneğin “Luba Lubuşka” (Canım Sevgilim), “Den’ za dñem” (Günden Düne), “Veçernıye razgovorı” (Akşam Sohbetleri) gibi öykülerde, gündelik köy yaşamının tasviri karakterlerin derinlemesine analizine imkân vermemiştir. Ancak buna rağmen yazarın bu eserlerde kişilerin, özellikle de kadınların, kişisel yaşamlarına olan ilgisi de şüphe götürmeyen bir gerçektir.¹³

60'lı yılların ilk yarısında yazarın “Na rasstannom holme” (Veda Tepesi) ve “Vesna” (İlkbahar) adlı öyküleri ve “Za tremya volokami” (Üç Kurdun Peşinde) adlı povesti yayımlanmıştır. Eleştirmenlerin ortak olarak vardığı kanıya göre yazara en büyük ünü A. Soljenitsın'ın “Matryona'nın Evi” adlı eseri ve bazı köy nesri eserlerini takip eden süreçte, 1966 yılında yayımlanan “Privıçnoye delo” (Sıradan İşler) adlı povesti getirmiştir. Bu eserin “Sever” adlı dergide yayımlanması Belov'a daha büyük bir ün getirmiş ve onu edebiyat dünyasında daha tanınır hale getirmiştir.¹⁴

1960'lı yıllarda özellikle A.T. Tvardovski'nin redaktörlüğünü yaptığı “Novıy Mir” dergisi dönemin yazarlarına sahip çıkmış ve bu yazarların eserlerini yayımlamalarına fırsat vermiştir. Özellikle Stalin'in ölümünden sonra “buzların çözölmeye” başladığı dönemde birçok yazar, söz konusu dergide eserlerini yayımlamaya başlamışlardır. Nitekim, Vasili Belov'un da 1968 yılında “Plotnitskiye raskazı” (Marangozun Hikayeleri) ve 1969 yılında “Buhtını Vologodskiye” (Vologda Söylentileri) adlı povestleri “Novıy Mir” adlı edebiyat dergisinde yayımlanır. Vasili Belov'un eserlerinde genel anlamda aslına, doğup büyüdüğü yere karşı bir gelenekçi anlayış söz konusudur.

¹² B. Tesmer, “Tvorçestvo Vasiliya Belova”, Rostovski Universitet, Rostok 1985, s. 1-12.

¹³ U. M. Alavidze, “Proza V. İ. Belova”, Avtoreferat Disertasii, Tiflis 1983. s. 1-21.

¹⁴ P. A. Nikolayev, *Ruskiye pisateli 20 veka, Biografiçeski slovar*, Moskova 2000, s. 80-81.

Yazarın kimi eserlerinde bu gelenekçi anlayışın bozulmasına yönelik eleştiri söz konusudur. Nitekim “Sıradan İşler” eserinde başkahraman İvan’ın çalışmak üzere şehre gitmesi onun için tam bir talihsizliktir. Kahraman daha seyahatin başında burada tutunamayacağını anlar ve köyüne geri döner. Yazarın 70’li yılların sonunda, köylü bir genç olan Kostya Zorin’in yaşamının anlatıldığı “Vospitaniye po doktoru Spoku” (Doktor Spok’un Eğitimi Altında) eseri yayımlanır. Yazarın bu eseri, içinde çeşitli öykülerin bulunduğu bir eserdir. Bu eserdeki öyküler, aslından kopmuş, gelenekleriyle bağını kaybetmiş kişilerin yaşamını konu edinir. Çağdaşlık adı altında gelişim gösteren özgürlük anlayışı, insanın geleneksel ve sosyal rollerinin yıkılmasına ve sonuç olarak da ahlaki geleneklerin yok olmasına sebep olmuştur.¹⁵

VasiliBelov’un eserlerinden genel olarak halk ve halkın estetik anlayışını okumak mümkündür. Örneğin; yazarın “Lad” (Barış) (1982) adlı eseri halkın sanat anlayışı üzerine yazılan etnografik denemelerden oluşur. Bu denemeler yazarın ya da yakınlarının tanıklık ettiği şeyleri konu edinmektedir. Eserin ilk bölümünde kuzey Rus köylüsünün mevsimlik işlerinden, usta çırak ilişkisinden bahsedilmektedir. V. İ. Belov bu eserinde el işi yapabilen kadınlardan ve sanatsal uğraşlardan söz etmektedir. Eserin ikinci bölümünde yazar, çalışma günleri ve bayramlardan, şölenlerden, oyun ve kıyafetlerden bahsetmektedir. Eserin üçüncü bölümünde ise köylülerin doğumdan ölüme kadar yaşadıklarını ve folklorun temel türlerini konu edinir. Ayrıca, eserde ahşap ve taş mimarisini, ikonaları ve halkın heykelticilik sanatını görmek mümkündür. Vasili Belov’un bu eseri sanatsal imge üzerine yapılan derin düşüncelerle son bulur.¹⁶

Belov’un 1985 yılında yayımlanan “Vse vperedı” (Herşey İleri) eseri Rus entelektüellerinin faaliyetlerini ve düşüncelerini yansıtır. Eserdeki kahramanların karşılaştığı temel problemleri, hayatın anlamının ne olduğu, gerçekler ve insanın kendini bulma çabası oluşturur. Dürüstlüğü ile öne çıkan, eserin başkahramanı Dmitri Medvedev karşımıza, karısının ve etrafındaki diğer insanların ihanetine uğrayan bir insan olarak çıkar. Hatta kahramanın kendi çocukları bile babalarının soyadını reddedip farklı bir soy isim taşımaya başlarlar. Bu eserde karakter kendi adını, kendi yaşamını

¹⁵ L. F. Alekseyev, *İstoriya Ruskoy Literaturı XX Veka*, Moskova 2008Alekseyev, s. 152.

¹⁶ Alekseyev, s. 153.

yabancı bir gücün ve yabancı bir iradenin istilasından savunmak gibi gerçekleşmesi zor bir görevle karşı karşıyadır.¹⁷

Belov “Perestroyka” yıllarında Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi’nde yer almış ve Sovyetler Birliği Yüksek Şura’sının üyesi olmuştur. Yazar bu süreçteki olayları Tatyana Dronina’nın “MHAT”nda (Moskova Sanatsal Akademi Tiyatrosu) gösterilen “Semeynye prazdniki” (Aile Bayramları) adlı piyesinde konu edinmiştir. Yazar gazetelerde vatansever içerikli makaleler yayımlamaya başlamış ve bu makaleleri 1993 yılında “Vnemli Sebe: Zapiski smutnogo vremeni” (Kendine kulak ver: Fetret Dönemine Dair) adlı kitabında toplamıştır.¹⁸

Belov Rusya’nın Yakın Doğu ve Balkanlardaki iç politikasından, Vologodski bölgesinin televizyon kanalı ve “TYUZ”da (Genç İzleyiciler Tiyatrosu) gösterilen ahlaki çöküşe kadar farklı kitlelerin, genel anlamda da halkın ruhsal durumuna temas etmektedir. Yazar burada kendine özgü çağrısıyla, Rusya’nın iyileştirilmesini ve yurttaşlarını doğru yola yöneltmek istemektedir. Yazar bunu yaparken siyasi faaliyetlerde bulunmuş olmasına ve bunu dile getirmesine rağmen daha çok yazar kimliğiyle tanınmayı tercih etmiştir. Vladimir Bondarenko’nun V. Belov ile yaptığı röportajda bu konu ile ilgili düşüncelerini “*Tabi ki bir yazar ülkesindeki siyasi olaylarla ilgilenmek zorundadır. Ancak yazarın konumunu asıl belirleyen edebi çalışmalarıdır.*”¹⁹ diyerek dile getirir.

Yazarın, siyasi faaliyetlerde bulunduğu dönemi öz eleştirel bakış açısıyla yorumladığını ve aradan geçen zamana rağmen yaptığı bazı siyasi faaliyetlerini kendisinin de eleştirdiğini görüyoruz. Nitekim bu konuda yazar yukarıda belirttiğimiz aynı röportajda kendi siyasi faaliyetleri üzerine şu sözleri söyler: “*Kısa bir süre parti içi faaliyetlerde bulundum. Bölge komsomol komitesi sekreterliği görevini üstlendim. Hatta komünist partisine üyeliğim bile oldu. Ancak bu Gorbaçov zamanındaydı. Bu durum bana hep utanç vermiştir. Çünkü; Gorbaçov zamanında yaptığım faaliyetlerle acaba ülkenin dağılmasına mı sebep oldum diye hep kuşku duymuşumdur.*”²⁰

¹⁷ Alekseyev, s. 155-156.

¹⁸ Alekseyev, s.156.

¹⁹ Beseda Vladimira Bondarenko s Vasiliem Belovim “*Naş Sovremennik* <http://zavtra.ru/denlit/073/71.html> ,E.T. 16.07.2013.

Yazar 1980’li yılların sonunda ve 1990’lı yılların başında bir dizi öyküden oluşan “Povest ob odnoy derevne” (Bir Köy Üzerine Povestler), lirik öykü olan “Duşa bezsmertnaya” (Ölümsüz Ruhlar), belgesel niteliği taşıyan “Bez vesti propavşiyе” (Issız) ve “Moskovskiye gosti” (Moskovalı Misafirler) adlı eserlerini yayımlamıştır. Bu eserlerde lirik nesrin ve deneme türünün sentezini görebilmekteyiz. Ayrıca, bu eserler otobiyografik özellik de taşımaktadırlar. Bu öykülerde yazarın gazetede başlayan tema kurgusunun gelişmişliği göze çarpmakta ve bu eserlerin çağdaşlaşmaya yönelik verdiği mesajlar dikkat çekmektedir. Bu öyküler realist ve folklorik unsurları bir araya getiren öykülerdir. 1970-1990 yılları arasında Belov tarihi vakayiname niteliği taşıyan “Kanunı” (Arife) , “God Velikogo Pereloma” (Büyük Değişim Yılı), “Ças Şestıy” (Altı Saat) adlı romanlar da kaleme almıştır. Belov’un bu romanlarında tarihi, felsefi ve ailevi bakış açısı hakimdir. “Kanunı” (Arife) adlı eseri tarih ve aile temalarının sentezinden oluşur. “God Velikogo Pereloma” (Büyük Değişim Yılı) romanında ise tarihi bakış açısı üstün gelmektedir. “Ças Şestıy” (Altı Saat) romanına baktığımızda ise yine romanın hikâyesindeki aile olgusu ön plandadır.²¹

Belov’un eserlerinde inanç ve inançsızlık arasındaki çatışma geniş yer tutar. Bu çatışma yazar için özellikle önemlidir, çünkü Belov kendisi de ateizmden inanca yönelen bir kişidir ve yazar bunu hayatındaki en önemli dönüm noktası olarak düşünmektedir. Yazar ‘‘Naş Sovremennik’’ dergisinde yayımlanan Vladimir Bondarenko ile yaptığı röportajında ateizmden inanca yönelişini şu sözleriyle dile getirmiştir: *“Uzun bir süre ateizmi savunmuş olmam beni üzüyor. Şiddetli bir ateizm savunucusuydum. Şimdi de Hristiyanlık anlayışını tam olarak benimsediğim söylenemez; ancak Ortodoksluk inancına meylim var. Tyutçev’in “Tanrıya Karşı Utanç” eseri bana kendimi sorgulamamı sağladı. İnanç ciddi bir olgudur. Onu hiçbir bilimle kıyaslayamazsınız. Bunun tam tersi de olabilir. İnanç üzerine çok fazla konuşmak mümkün değildir. Şu bir gerçektir ki inanca yöneldiğimde geçmişimden utanç duymaya başladım. Diğer davranışlarımdan ve hatta kendi eserlerimden bile utanmaya başladım; sonuçta bu eserleri milyonlarca kişi okuyor. Ben insana gerekli olan şeyi yazdım mı? Halka ne*

²⁰ Beseda Vladimira Bondarenko s Vasiliem Belovim “ Naş Sovremennik <http://zavtra.ru/denlit/073/71.html> ,E.T. 16.07.2013.

²¹Alekseyev, s. 156-157.

gerekiyor? Beni asıl rahatsız eden nokta bu. Halkımız Tanrıya gönülden inanmadıkça Rusya'da tam anlamıyla barış sağlanamaz.”²²

Belov sadece sanatsal açıdan eserlerini kurgulamakla kalmaz; ayrıca okuyucusunu tasvir ettiği olayların içine de çeker, okuyucusunu kahramanların meşguliyetlerini ve ilgilerini anlamaya ve kahramanlarla aynı ölçüde yaşamın doğallığını ve sıradan, gündelik yaşamı hissetmeye zorlar. Yazarın bu söz konusu doğallığı “Sıradan İşler” eserinde oldukça belirgindir. Bu eserde ruhsal içtenlik söz konusudur. Eserin kahramanı İvan Afrikanoviç ruhunda, yaşamının, insanlarla ve doğayla iç içe olmanın verdiği mutluluğu taşımaktadır. Dokuz çocuklu bir ailenin ve sabahtan akşama kadar çalışmanın verdiği yük altında ezilmektedir. Ancak bütün bu zorluklara karşın kahraman, gücünü yitirmemiştir ve ayakta kalmayı başarabilmektedir. Yazarın eserindeki doğallık bazı yazarlarında dikkatini çekmiş ve bunu dillendirme gereği duymuşlardır. Eserin yayımlanmasıyla birlikte Aleksandr Tvardovski, Belov’a 1966 yılının Temmuz ayında şu şekilde yazmıştır: “*Kuzeyde geçen “Sıradan İşler” eserini büyük bir ilgiyle okudum. Çok güzel ve açıkçası yaşam gerçekleriyle iç içe bir eser.*” Aleksandr Yaşin ise eseri “*Şaşırtıcı, sıradan ve aynı zamanda bilgelik kokan, derin gerçeklerle örtüşen bir eser*” olarak tanımlamıştır.²³

Bu eserde genel manada o dönemin Rusya’sında köy ve köylünün durumunu ve Sovyetler Birliği’nin dayatması sonucu kurulan köylerdeki kolhoz düzenini yansıtmaktadır. Köy ve köyde yaşayan insanların yaşadıkları sıkıntılar, hayatlarını devam ettirebilmek için yapmak zorunda oldukları günlük işler ve buna rağmen yine de rahat ve refah içinde yaşayamamaları ele aldığımız eserin genel fikir dünyasını oluşturmaktadır. Eser boyunca köyde yaşayan insanın yaşadıkları en ince ayrıntısına kadar anlatılmıştır. Eserdeki en belirgin düşünce köy insanının kendisi için değil sadece devlet adına kolхозlarda çalışması ve sadece karnını doyurabilecek kadar yaptığı işten bir kazanımı olmasıdır.

Eserde Belov, daha ziyade hayatın getirdiği zorluklara karşı cesur yaşamının gerekliliklerini vurgulamaktadır. Bu eserinde yazar, ilk ve en küçük topluluk olan aile unsuruna detaylıca yer vermekte ve ailenin toplumdaki yerine dikkat çekmektedir.

²²Beseda Vladimira Bondarenko s Vasilem Belovim “*Naş Sovremennik* <http://zavtra.ru/denlit/073/71.html>, E.T. 16.07.2013.

²³V. Menşikov, *Predisloviye k knige povesti i raskazı*, 1984, s. 3-9.

Bununla birlikte de daha çok ahlaki prensiplere yönelmiştir. Burada yazarın amacı, halkın özelliklerini ve halkın tarih içerisindeki değişim ve oluşum sürecini vurgulamaktır. Eserdeki dikkati çeken özellikler ahlak, vicdan, aileye ve topluma karşı sorumluluk bilinci ve bu bilinç doğrultusunda hareket etme gibi temel toplumsal ve insani prensiplerdir. Yazar eserini bu prensiplerden yola çıkarak kaleme almış ve o dönemi tarih, sosyoloji, psikoloji gibi alanlarla bağdaştırarak yansıtma yoluna gitmiştir. Yazarın öncelikli amacı kaldırılan köleliğin aslında tam olarak yok olmadığı, köyde yaşayan insanın hala şehirde yaşayan sınıfın kölesi durumunda olduğunu anlatmaktır. Köy insanının sıkıştırılmış bir kısır döngü içerisinde yaşaması ve çaresizliği yazarın vermek istediği toplumsal mesajın temelini oluşturmaktadır.

Yazar 60 ve 70’li yılların ortalarında yayımladığı öykülerinde ahlaki problemlere olan eğiliminden ödün vermeden, yeni düşünsel-psikolojik bir bakış açısı kazanmıştır. Resmedici ve gözleme dayalı öyküleri, yerini sosyal-psikolojik araştırmalara ve lirik düşüncelere bırakmıştır. İncelenen eserlerinin poetik özellikleri, yazarın öykü türü eserlerinin tipolojisini belirlemiştir. Bu durum da yazarın, öykü türündeki eserlerinin net tablosunun çizimine olanak sağlamıştır. Bu sebeple Belov lirik, psikolojik ve mizah öykü ustası niteliği kazanmıştır. Kahramanların dünya görüşleriyle birleşen lirik unsurlar “Bobrişniy ugor”(Kunduz Tepesi) “Na rodine” (Vatan), “Holmi” (Tepeler), Üç Kurdun Peşinden, “Poyuşiye kamni” (Şarkı Söyleyen Kayalar), “Vesenyaya noç” (İlkbahar Akşamı) adlı öykülerinin temel özelliği olarak karşımıza çıkar. Bütün bu eserler vatani, memleketini terk edip sonra geri dönme gibi unsurları içermektedir.²⁴

Belov’un sanatında betimleme, lirik, dramatik ve skaz* unsurunun kullanıldığı dört tip öykü türü göze çarpmaktadır. İlk tip öyküleri gerçek durumları gözlemlemesine dayanır. Yazarın poetikası anlatıcının gerçekler üzerine olan düşüncelerinde olduğu gibi sürükleyici olaylardan oluşmaz. Anlatıcı unsuru eserdeki olguları birleştirici özelliktedir. Bu tip öykülerde tam bir bitmişlik yoktur, yazar okuyucuyu olayları kendi hafızasında bütünleştirmeye ve kendi hayatıyla benzerlik kurmaya zorlar. Bu tip öykülerde Belov sıradanlığın içinde aykırılık aramak, gündelik yaşamın içinde toplumsal hayatın önemli yanlarını bulup ortaya çıkarmak gibi bir amaca sahiptir.

²⁴ Alavidze, s. 1-21.

*Toplumdaki forklorik özellikleri barındıran, sıradan halkın yaşamını konu edinen, daha çok sohbet havasında olan bir edebiyat türü. İlk kez 1910’lu yıllarda Rus edebiyat eleştirmenleri tarafından kullanılmıştır.

Yazarın bu tip öyküleri bünyesinde yaşamın betimlemesi, doğa ve folklorun cezbediciliği gibi konu dışı unsurları barındırır. Bu tip öykülerin bir diğer özelliği de kahramanların bakış açılarının kullanılmasıdır. Bu durum eserdeki kahramanlara büyük bir olgunluk, duygusallık ve içtenlik vermiştir. Yazarın “Üç Kurdun Peşinden”, “Reçniye İzluğu”(1964) (Nehir Kıvrımları) adlı eserleri bu tür öykülere örnektir.

V. Belov’un lirik türdeki öykülerine baktığımızda bu tip öykülerin yazarın arkasına saklandığı 1.tekil şahıs ağzıyla anlatıldığını görmekteyiz. Bu tür öykülerin sanatsal kurgusunda anlatıcının anımsadığı olaylar ya da yine anlatıcının bilincinde onun çevresinde olup biten önemli ayrıntıların canlanması kadar bu olaylara bu günün bakış açısıyla yorum getirmesi de önemlidir. Yani geçmiş yıllardaki olaylar ve bunların daha sonra hafızada canlanması bu tür öykülerin temelini oluşturur. Yazarın “Vatan” (1962), “Poyuşıye kamni” (1963) (Şarkı Söyleyen Kayalar), “Vor” (Hırsız) (1964) öyküleri bu türdendir.

Yazarın dramatik tipteki öykülerinde ise bir koşulluluk ve geleneğin dışında bir durum söz konusudur. Bu tür öykülerin önemli özelliği kahramanların önemli iç çatışmalarını yansıttığı kadar toplumsal mücadeleleri yansıtmamasıdır. Yazar bu tür öykülerinde de anlatıya geniş esneklik kazandıran konu dışı unsurlara yer vermiştir. Yazarın “Dojinki” (1963) (Hasat Bayramı), “Vesna” (İlkbahar) (1964) öyküleri bu tip öykü türüne örnek teşkil etmektedir.

Skaz unsurunu kullandığı öykülerini ise kendi içinde iki gruba ayırabiliriz. Bu tip öykülerin ilk türünde anlatıcı yazardan dinleyici rolünü almıştır ve sadece eserin başında ve sonunda olaylara yorum getirir. Bu öykülerde anlatıcı olayların etrafında döndüğü kişi konumunu almıştır. Bu yüzden okuyucuda bu anlatımlar büyük etki uyandırır. “Tri çasa sroku”(1963) (Üç Saat) ve “Kolokolena”(1963) (Küçük Çan Kulesi) öyküleri bu türdendir. Skaz unsurunun kullanıldığı diğer tür öyküler ise belirli bir tabakaya ait olan ve kendi dünya görüşlerini yansıtan çeşitli figürlerin sözlü konuşmalarından oluşur.²⁵

Yazarın kahramanlarının doğup büyüdüğü yer, küçük vatan teması Belov’un sanatının temelini oluşturur. Yazar, insanın yaşadığı gerçekleri, eserleriyle ve vataniyle sıkı bir bağ içinde ortaya koyar. “Kunduz Tepesi” eserinin kahramanının ağzıyla yazar şunları

²⁵Tesmer, s. 1-12.

söyler: “*Bu kelimeyi küçük harflerle yazmaktan utanç duyarım, ne de olsa bizim için burada büyük bir Vatan söz konusu. Evet, insan Vatanı olduğu sürece mutludur. Her ne kadar vatanımız evladına karşı sert ve acımasız olsa da biz onun varlığını hiçbir zaman inkar edemeyiz.*”²⁶ (s.251)

Belov’un kahramanları sık sık yaşadıkları hayattan kurtulma düşüncesine kapılırlar. İleride kendilerini cazip ve farklı bir şeylerin beklediğini düşünürler. Yazar kendisi de köyünü bir daha dönmek üzere terk eder. Ancak yıllar sonra geri döndüğünde üvey babasının evine dönmenin verdiği mutluluğun hiçbir şeyle kıyaslanamaz olduğunun farkına varır; çünkü sadece burada bu kadar güzel nehirler, berrak göller ve çeşitli güzellikler bulunmaktadır.²⁷

Belov’un kahramanlarını diğer Rus yazarların kahramanlarından ayıran önemli özellik vicdandır. Onun kahramanları hayattaki her yanışı acı çekerek tecrübe ederler. Örneğin; “*Marangozun Hikâyeleri*” eserinin kahramanı Oleşa Smolin günah çıkarmaya gitmez; “*Eğer pişman olacaksam, kendi yaptıklarımın pişman olayım. Benim vicdanım hiçbir papazla kıyaslanamaz.*” der. Smolin’in vicdanı sadece birbirinden kopuk düşüncelerin ürünü değildir, ayrıca sosyal temeli olan ateist eğilimli bir inanıştır. Vasili Belov’un kahramanları yanılabilirler, sürçebilirler, ancak genel olarak hayata bakış açıları hassas ve dengelidir; onun kahramanları öz varlıklarına sadık kalırlar. Durumları ne kadar kötü olursa olsun, hayattan yakınmazlar, en küçük şeylerden bile mutluluk duyarak kendilerini ve yakınlarını şikâyetlerle boğmazlar. Bu özellik “*Üç Kurdun Peşinden*” eserindeki İvan ve Katya, “*Prejniye godı*” (Eski Yıllar) eserindeki İvan Afanasyeviç ve Anna Konstantinovna, “*Nehir Kıvrımları*” eserindeki İvan ve “*Gogolev*” (Gogolev) eserindeki Gogolev karakterlerinde belirgindir.²⁸

Köyde yaşayan sıradan insanların iyi ve güzel yönlerini gösterirken Belov, çoğu zaman okuyucuda sempati uyandıran kişilerin yanı sıra farklı karakter özellikleri ve dünya görüşleriyle farklı tipleri de ortaya koyar. Karakterler arasındaki bu ayrım daha ziyade “*Marangozun Hikâyeleri*” eserinde belirgindir. Oleşa Smolin ve Aviner Kozonkov’un şahıslarında iki farklı insan tipi ve iki farklı hayat tarzı göze çarpmaktadır. Bir yanda çalışkan, samimi, insanlara iyi yüreklilikle yaklaşan, topluma karşı sorumluluklarını

²⁶Menşikov, s. 3-9.

²⁷Menşikov, s. 3-9.

²⁸ Menşikov, s. 3-9.

bilen, etrafındaki her şeye katılan bir insan; diğer yanda ise riyâkar, kurnaz, hayatına kendi isteği doğrultusunda yön veren, başka insanların çektikleri acılara karşı kayıtsız kalan bir insan vardır.²⁹

Daha önce de belirttiğimiz gibi, köy nesri yazarlarının eserlerinde belirgin bir unsur olan lirizm V. İ. Belov'un eserlerinde de yoğun olarak hissedilir. Yazarın lirizmi başlı başına monolojiktir. Bunda yazarın düşünceleri ve hisleri ilk plandadır ve bu düşünce ve hisler yazarın lirik eserlerini tek monolog haline getirmiştir. Yazarın ilk povest ve öyküleri zayıf olgu, tasvir ve yazarın lirik düşüncelerinden oluşur. Bu eserlerde söz konusu betimlemeler yazar-anlatıcının ağzından yapılır. Yazar eserini farklı bir kimliğe bürünmeden anlatır ya da eserlerindeki figürlerden kendi düşüncesine ve dünya görüşüne yakın gördüğü kişilere bu anlatım işini verir.³⁰

Belov'un eserlerindeki kişiler arasında geçen diyaloglar bütünüleyici, evrensel bir özelliğe sahiptir. Eserlerde geçen hikâye ve konular yazarın edebi üslubuna oldukça uygundur. Hem yazarın hem de kişilerin konuşmalarına dönüşen sözler eserin kurgusunda ikinci plana atılmıştır. Yazar eserindeki kahramanlarla çoğu zaman bütünleşmiş durumdadır. Eserlerinde yazar, kahramanlarının ağzından aslında kendi düşüncelerini konuşturur. Yani yazar kendi görüşünü kahramanlarının zihin dünyalarıyla bütünleştirmektedir.³¹

V. Belov'un edebi düşüncesi sadece şehir ve köy olmak üzere iki unsuru kapsamaz, o aynı zamanda bu iki unsurun kültür ve sosyal yaşam koşullarını da ele alır. Bu yansıtma unsuru doğal olarak farklı kültürden insanların arasında farklı diyalogların oluşmasını sağlamıştır. Yazarın ilk nesir türündeki eserlerindeki manevi kaynaklara, köy kültürünün kökenini anlatma eğilimi göze çarpan nitelikleri arasındadır. Burada yazar tarafından köy-kent çıkmazında bocalayan kişiler betimlenmiştir. Bu durum doğal olarak farklı kültürel düşüncelerin ve değerlerin çatışması sorununu doğurmuştur. Ayrıca yazar geçmişteki kültürel değerleri, eserlerindeki kahramanlara uyarlayarak bu

²⁹ Menşikov, s. 3-9.

³⁰ V. N. Yevseyev, "Tvorçestvo Vasiliya Belova kak hudojestvennaya sistema", Avtoreferat Disertatsii, Moskova 1989 s. 1-16.

³¹ Yevseyev, s. 1-16.

kültürel geçmişi sunmaya çalışmıştır. Söz konusu geçmişe ait kültürün kişiye uyarlanması yazarın öykü ve povestlerindeki özellikle yaşlı figürlerde belirgindir.³²

Belov'un nesir türündeki eserlerinin büyüğü büyük oranda dilinde yatmaktadır. Onun eserlerinin dili canlı, renkli, alışılmadık bir şekilde sade ve basmakalıp sözlerden arındırılmıştır. Yazarın bu dilsel özelliğini S.Zalığın şu sözleriyle tanımlar: “*Edebi yeniliklerden, alışılmış kelimelerden uzak. İncelik, modern ve moda, bazen de salgın olarak tanımladığımız şeylerden bahsetmeye bile gerek yok zaten.*” Yazar eserlerinde kimsenin tam anlamıyla başaramadığı sıradan halkın yaşamını şiirselleştirme amacında olduğunu kendisi de dile getirmiştir. Yazar söz konusu şiirselleştirmede oldukça başarılı da olmuştur. Bu durum doğal olarak onun sanatını ayrıcalıklı bir konuma yükseltmiştir.³³

Genel manada düşünüldüğünde edebiyatta çoğu zaman edebilik kaygısı dile getirilmiştir. Bazı yazarlarda bu edebilik unsuru daha belirgin, bazılarında ise daha geri plandadır. Belov'da ise söz konusu edebilik kaygısı yok denecek kadar azdır. Çünkü yazar edebiyatta yeni bir tarz ve yeni bir yazma üslubu oluşturmak, cezp edici yeni bir konu keşfetmek, yeni edebi teknikler arayışına gitmektense eserlerindeki kahramanlarla ve onlar üzerindeki düşüncelerle ilgilenmeyi kendine hedef edinmiştir.³⁴

Belov'un sanatını makul bir realist olarak tanımlamak yanlış olmaz. Zira, yazar eserlerinde okuyucusuna geçmişteki kolhoz düzeninin getirdiği adaletsizliğin net bir tablosunu çizer. Şöyle ki İngiliz araştırmacı A. Makmillin, Belov'un derin, doğal ve sadık, gelenekçi bir yazar olduğunu ileri süren S.Zalığın'ın düşüncesine katıldığını beyan eder.³⁵

VasiliBelov edebi sanatında bazı yazar ve arkadaşlarını örnek aldığı gibi kendisi de bazı yazarlara esin kaynağı olmuştur. Etkilendiği kişileri şu sözleriyle bizzat kendisi şu şekilde ifade eder: “*Yol göstericim ve eski bir arkadaşım olan Aleksandr Yaşin'in güçlü etkisini her zaman hissetmişimdir. Fedor Abromov, VasiliŞukşin, Nikolay Rubtsov ile çok yakın ilişkilerimiz vardı. Mükemmel bir yazar ve aynı zamanda bir düşünür olan*

³² Yevseyev, s. 1-16.

³³ Menşikov, s. 3-9.

³⁴ S. P. Zalığın, “O tvorçestvo Vasiliya Belova”, Rasskazi 1981-1989, Literaturnaya Kritika Stati, 1991, s. 401-416.

³⁵ Nikolayev, s. 81.

*Boris Şergin ise beni her zaman oldukça çok etkilemiştir. Şergin benim için edebiyatta bir örnektir.*³⁶

Valentin Rasputin ise Belov'un kendisi üzerindeki etkisini şu sözleriyle dile getirir: *“Ben Vasiliİvanoviç’ten beş yaş küçüğüm. Bu yüzden edebiyata daha geç girdim. Ben yazmaya başladığımda, onun bazı öyküleri ve benim için büyük bir esin kaynağı olan “Sıradan İşler” povesti yayımlanmıştı. Bu eserin yayımlanmasıyla birlikte köy üzerine yazan edebiyatçılardan daha çok bahsetmeye başladık. O zamana kadar çok iyi bildiğim ve bizzat doğduğum köy ortamını yazmaktan korkardım. Ancak “Sıradan İşler” eserini okuduktan sonra nasıl yazmam gerektiğini ve doğduğum yerdeki insanları nasıl anlatmam gerektiğinin farkına vardım.”*³⁷

Vasili Belov yaşamının büyük bir kısmını Vologdo’da ve onun yakınlarında bulunan ve doğup büyüdüğü köy olan Timoniha’da geçirmiştir. Yazar ölmeden önce bizzat kendisinin yaptığı kilisenin yanında bulunan köy mezarlığına gömülmek istediğini belirtmiştir. Yazar uzun bir hastalık döneminden sonra 4 Kasım 2012 tarihinde Vologdo’da 80 yaşında yaşamını yitirmiştir. İsteği üzerine savaşta ölen babasının ve annesinin bulunduğu, doğup büyüdüğü köy olan Timoniha köy mezarlığına defnedilmiştir.

Genel olarak Vasili Belov edebi sanatının temelini insan gerçeğine oturtmuştur. Daha ziyade köy, köy insanı ve köy yaşamını konu edinmesiyle de kendi öz geleneğinden kopmamış ve eserlerini bu öz gelenekleri doğrultusunda oluşturmuştur. İnsanın sadece genel durumunu değil psikolojisini de ele almıştır. Bu psikolojik sergilemesinden dolayı yazarı edebiyat dünyasında insan ve insan gerçeğini en iyi şekilde ele alan edebiyatçılar arasında gösterebiliriz. Yazarın eserlerinden, yazıldığı dönemin sosyolojik yapısı hakkında da bilgi sahibi olabilmekteyiz. Bu da doğal olarak yazarın eserlerine tarihi kaynak niteliği kazandırmıştır. Bu tarihi kaynak niteliğindeki eserlerinde yazar bir birey olarak insan gerçeğinden yola çıkarak toplumun ve bu toplumu oluşturan bireylerin genel psikolojisini anlatmıştır.

³⁶ <http://www.pravoslavie.ru/smi/45073.htm> E.T. 09.07.2013.

³⁷ <http://www.pravoslavie.ru/smi/56937.htm> E.T. 15.07.2013.

3.ESERDEKİ KURGU VE KURGU DIŞI ELEMENTLER

3.1. Kurgu

Kurguyu bir edebi eserin iskeleti olarak tanımlamak yanlış olmaz. Çünkü eseri ayakta tutan, okuyucuyu yönlendiren ve eseri ve olayları okuyucunun gözünde canlandıran kurgudur. Kurgu diğeri bir deyişle olay örgüsüdür. Eserdeki vaka zincirlerinin birbirine kronolojik zamanla ya da psikolojik zamanla örgülenmesidir. Kronolojik tema kurgusunun gerçeğe çok yakın olduğunu söyleyemeyiz. Çünkü olaylar ardı ardına dizilerek aktarılır ve okuyucunun gözünde bir kronoloji oluşur. Bu tür hikâye edişler daha çok kurmaca niteliklidir. Ancak psikolojik zaman anlayışıyla yapılan tema kurgusu gerçek hayata oldukça yakın bir kurgulamadır. Çünkü yazar yeri geldiğinde okuyucuyu geçmişe götürdüğü gibi bazen de yaşanacak olaylar hakkında ince ipuçları verir. Geriye dönüş ve ileriye dönüş olarak adlandırılan bu yöntemler okuyucuda gerçek hayat ve gerçek kişiler izlenimi uyandırır. Kurgudaki en önemli etken zamandır. Çünkü yazarın olayları anlatabilmesi için zamana ihtiyacı vardır. Yazar iç ve dış zaman ile eseri oluştururken eserindeki olayları zamanla birbirine bağlar ve yine zamanla yeri geldiğinde okuyucuyu yönlendirir.

Eser kahramanların köydeki hayatlarının anlatıldığı bölümlerden oluşmaktadır. Eserde birbirine geçmiş çok fazla konu yoktur. Ancak buna rağmen eserin kurgusunu çözümlemek çok kolay değildir. Çünkü yazar eserde bazı konu dışı unsurlara da yer vermiştir. Bu konu dışı anlatımlar daha eserin başında kendini göstermektedir. Örneğin İvan Afrikanoviç'in kayınvalidesi Y Yevstolya'nın çocuklara yıllar öncesindeki eşkıyaların olayını çocuklara masal olarak anlatması bunun en güzel örneklerinden biridir: *“Çok uzun zaman önceymiş, daha babaannem bile genç kızmış o zamanlar.....Büyük bir köyde bataklığın kenarında kötü adamlar yaşamış, bu insanlar tam bir eşkıyaymış ve bu adamların hiçbir işi yolunda gitmiyormuş. Köy oldukça*

büyükmiş ve koca karılar fırını sırayla kullanırlarmış. Biri sabah, diğeri öğlen, kalanlara ise sıra ancak gece yarısı gelirmiş. Pencerenin kenarına otururlar ve sıraları geldiğinde börek yapmaya koşarlarmış....”(s.34-35)

Eser yedi ana bölümden oluşmaktadır. Ayrıca her ana bölüm kendi içinde bölümlere ayrılmaktadır. Eserin ilk bölümünde dört, ikinci bölümünde dört, üçüncü bölümünde bir, dördüncü bölümünde beş, beşinci bölümünde üç, altıncı bölümünde bir ve son olarak yedinci bölümünde üç alt bölüm vardır. Eserin her bölümü birbiriyle sebep sonuç çerçevesinde bağlantılıdır. Ancak bu bölümlerdeki zaman anlayışı kronolojik değil psikolojiktir. Yani yazar okuyucularını yeri geldiğinde geçmişteki olaylara götürmektedir. Bu uygulama daha çok eserdeki kahramanların zihin dünyalarının geçmişe akmasıyla yapılmıştır. Örneğin Katya ilk evlendiklerinde İvan'ın kayınvalidesi Yevsyolya'ya gittikleri zamanı hatırlar. Bu olay Katerina'nın zihin dünyasının geçmişe akması yoluyla anlatılmıştır. Yani iç zaman dışında bir dış zaman kurgulanmıştır. *“Katerina ilk evlendikleri yıl Sosnovka'ya gittiklerini hatırladı. Yevstolya o zamanlar orada yaşıyordu. Yevstolya'nın oradaki evi oldukça büyük ve sağlamdı. Yevstolya damadı İvan'dan o zaman horozu kesmesini istemişti. Genç adam o zaman şaşırmış ve etrafına bakınmaya başlamıştı. Ancak Yevstolya böyle bir damadının olduğunu bilmiyordu ve horozu yakalamaya gitmişti. İvan Afrikanoviç'in yapacağı bir şey yoktu, mecburen eline baltayı almış ve yan yan kümese doğru gitmişti. Yevstolya ustalıkla horozu yakalamış ve yufka açmaya gitmişti. Damadı ise küçük çocuk gibi dikkatlice horozu ceketinin arasına sıkıştırmıştı. Cephede savaşıyor bir asker olan İvan 'ın gözlerinden şefkat okunuyordu; Katerina ise kocasının sapı akşam ağacından yapılmış baltaya nasıl acıyla baktığını izliyordu. “Oh Vanya o kadar savaşa katıldın bir horozu bile kesmekten korkuyorsun” demişti. Katerina o zaman baltayı eline almış ve bir çırpıda ustalıkla horozun başını gövdesinden ayırırvermişti..”(s. 48-49)*

Eserin ilk bölümünde başkahraman İvan ve arkadaşı Mişka'nın birlikte içki içmeleri, Mişka için Stepanovna'nın kızı Nuşka'yı istemeye gitmeleri ve oradan kovulmaları anlatılmaktadır. Ayrıca Katerina'nın dokuzuncu çocuğunu doğurması da yine bu bölümde gerçekleşen bir olaydır. Bu olay aslında İvan'ın ileriye dönük ruhsal gelişimi konusunda ipucu vermektedir. Çünkü İvan karısının doğumu sırasında yanında bulunamamasına ve Katerina'yı başkalarının hastaneye götürmek zorunda kalmasına çok üzülür ve bu sorumsuzluğundan dolayı çok büyük pişmanlık duyar. Bu olaydan

sonra ise İvan'ın ruhsal gelişimi adım adım olgunluğa erişir ve eserin sonunda ise bu olgunluk doruk noktasına ulaşır. Eserdeki bu zıtlık psikolojik bir sergilemedir. Eserin ilk bölümü giriş niteliği taşımaktadır. Çünkü bu bölümde henüz olaylar tırmanışa geçmemiştir. Sadece İvan'ın arkadaşı Mişka'ya arkadaşı Nuşka'yı annesinden istemesi olayı aktarılmaktadır. Bu olay eserin genel kurgusunda yani olay örgüsünde çok öneme sahip bir vaka değildir. Bu bölümün sadece son alt bölümü olan “Tutkulu Aşk” (Goryaçaya lubov) bölümünde olaylar kısmen gelişim göstermeye başlamaktadır. Katerina'nın doğum yapması bu olayların başlangıcını oluşturmaktadır.

Eserin ikinci bölümünde kronolojik herhangi bir olay anlatılmamaktadır. Bu bölümde özellikle eserdeki çocuk figürler ve aile için oldukça büyük önem taşıyan yaşlı kadın Y Yevstolya ve onun çocuklara masal olarak anlattığı, geçmişte yaşanan bir olay anlatılmaktadır. İkinci bölümün üçüncü yani son alt bölümünde İvan Afrikanoviç'in sabah kalktığında yaptıkları konusunda bilgi verilmektedir. Ayrıca bu bölümde İvan'ın doğa ile bütünleşmesi de gözler önüne serilmektedir. Kahraman doğada gezinirken hayatından oldukça memnun bir tablo çizmektedir. Eserdeki şu sözleri bizi bu düşünceye sevk etmektedir: “ *Her şey çok güzel. İyi ki doğmuşum ve iyi ki çocuklarım olmuş.*” (s. 45) Bu bölümde daha çok karakterlerin genel özellikleri üzerinde durulmuş ve bu karakterlerin eserde taşıdığı öneme değinilmiştir. Örneğin yaşlı kadın Y Yevstolya belirgin olarak ilk bu bölümde ortaya çıkmaktadır. Çocuklara masal anlatması ve onlarla ilgilenmesi onun bu evdeki önemini ortaya koyar niteliktedir. Yine bu bölümde Katerina'nın yaptığı işlere, taşıdığı sorumluluklara atıf yapılmıştır. Bu durum eserdeki şu cümlelerden anlaşılmaktadır: “*Gecenin üçünde hala ayaktaydı. Elinde kovayla, uyuyan çocuklarının arasından geçerek kuyudan su taşıyordu.*” (s. 47)

Tek bölümden oluşan üçüncü bölümde ise köy yaşamının genel özellikleri anlatılmaktadır. Bu bölümde dikkat çeken önemli nokta Katerina'nın hastalıktan kurtulup iyileşmesidir. Ancak bu olumlu gidiş uzun sürmeyecektir. Çünkü Katerina yine ailenin sorumluluklarını devam ettirmek zorundadır ve bu durum onun sağlığının tekrar bozulmasına sebep olacaktır.

Beşinci bölüm eserin gelişme bölümü olarak tanımlanabilir. Hasat mevsiminin gelmesi, Katerina'nın kardeşi Mitka'nın köye dönmesi ve İvan'ı çalışmak için şehre gitmeye ikna etmesi bu bölümde gerçekleşen olaylardır. Bu bölümden önceki olaylarda daha çok köy hayatı ve karakterlerin genel özellikleri verilirken beşinci bölümle birlikte daha

çok olayların tırmanışı göze çarpmaktadır. Bu bölüm eserdeki en yoğun vaka zincirinin yaşandığı bölümdür. Ayrıca bu bölüme kadar herhangi bir trajik olay sergilenmezken bu bölümle birlikte yaşanacak trajik olaylar yavaştan kendini hissettirmeye başlamaktadır. Katerina'nın hastalanması bu olayların başlangıcıdır. Daha sonra ise talihsizlikle sonuçlanan şehre çalışmak için gitme olayı bu bölümde gerçekleşmektedir. Yine bu bölümdeki talihsiz olaylara örnek olarak İvan'ın ineği Rogulya için ot biçerken yakalanması ve Mitka'nın tutuklanması da gösterilebilir.

Eserin beşinci bölümünden itibaren ise eserdeki olaylar daha çok sonuca diğer bir deyişle çözüme yakın olarak gösterilmiştir. Daha çok psikolojik detayların ve kahramanların ruh hallerinin açılımının yapıldığı bu bölümlerde, eserdeki olay örgüsündeki zayıflama göze çarpmaktadır. Eserin dördüncü bölümüne kadar yavaş olan olay akışı dördüncü bölümde zirveye ulaşmış ve bu son üç bölümde tekrar etkisini yitirmeye başlamıştır. Bu bölümlerde olaylardan çok bu olayların karakterler üzerindeki etkisi ve karakterlerin ruhsal durumlarının değişimi üzerinde durulmuştur. Örneğin; eserin başındaki ilk monologda İvan'ın sorumsuzluğu ve cahilliği vurgulanırken son monologda daha ziyade bilgeliği ve kişisel açıdan gelişimi vurgulanmıştır. Eserin girişindeki monolog şu şekilde kurgulanmıştır yazar tarafından: “- *Sen burada beni mi bekledin? Bekledin evet. İvan Afrikanoviç'i bekledin. Bekledin, söyle. Ya İvan Afrikanoviç ne yaptı? Birazcık içti dostum. Bu konuda beni suçlama. Rus insanının içmeden yaşaması mümkün mü? Hayır, sen söyle, mümkün mü? Özellikle de soğuk iliklerine işlemişse...*” (s. 3) Görüldüğü gibi bu monologda İvan Afrikanoviç sorumsuz bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Sorumsuzca davranıp içki içmesinin kendi suçu olmadığını belirtmektedir. Eserin sonundaki monologda ise kahramanın karakteristik değişimi şu satırlarda kendini göstermektedir: “*Tek bir günahım var ama bu sigara içmek değil. Bir kibriti bile yakmayı beceremiyorum, bir kere yaktım o da hemen söndü. Bana bunun için kızma Katya..Senin yanına gelmedim, seni ziyaret etmedim hepsi bu. Bak sana üvez çiçekleri getirdim. Son baharda bu çiçeklerden toplamayı çok severdin sen. Ah Katya ben sensiz nasıl yaşarım? Yaşıyorum evet, gördüğün gibi alıştım buna..Artık içki içmeyi bıraktım Katya, yaşlandım çünkü, hem artık içmek de gelmiyor içimden. Sen bana içtiğim için çok kızardın...Çocukların hepsi hayatta ve sağlıklılar. Katuşka ve Tanya'yı Mitka yanına aldı.Anatoşka kendi ayakları üzerinde durabilecek yaşta..Mişka ve Vaska'yı ise yuvaya gönderdik. Bana bunun için*

kızma Katya..Çünkü annen bütün bu işlerin üstesinden tek başına gelemezdi.” (s. 181) Eserin başında ve sonunda verilen bu iki monologdaki en göze çarpan farklılık İvan Afrikanoviç’in içkiye karşı tutumudur. İlk monologda içki içmenin kötü bir şey olmadığını, Rus insanın içki içmeden yaşamayacağını vurgularken ikinci monologda ise artık içki içmeyi bıraktığını ve artık içinden içmek gelmediğini belirtmektedir.

Birbirine iliştilmiş ve örülmüş vakalar eserdeki olay örgüsünü meydana getirmektedir. Çünkü eserdeki bölümlere ilk baktığımızda birbirinden kopukluk hissedilmektedir; ancak bu kopukluk bölümler arasında uyumsuzluk olduğunu göstermez. Zira bütün bölümler ardından gelen bir olay paralelinde düşündüğümüzde birbirlerini tamamlar niteliktedirler.

Eser oldukça esnek bir olay örgüsüne sahiptir. Eserdeki konular ve kahramanların konuşmaları konu bütünlüğünden bağımsız bir şekilde aralara girmektedir. Eserdeki konu kurgusu dışındaki olayları gerçekleştikleri anda öğrenemiyoruz; ancak yazar bunu eserde zamanı genişleterek olaylara şahit olan ya da maruz kalan birinin ağzından anlatmaktadır. Bu durum eserin yukarıda bahsettiğimiz zaman kurgusuna oldukça uygun düşmektedir. Yazar söz konusu zaman genişletmesiyle detaylı ve aynı zamanda yan bir içerik tablosu çizmektedir. Örneğin köy eşkıyalarının anlatıldığı bölümde kolhoz halkının direnişinin sonucunda zayıf düşmesi anlatılmaktadır. Burada anlatılan olaylar asıl anlatılmak istenen vaka ve olay örgüsü dışında bir ayrıntıdır. Yani yazar burada yan bir içerik tablosu çizmektedir. Bu yan içeriğin en fark edilir örneği yine eserde Rogulya adındaki ineğin anlatıldığı bölümde olayların ineğin bakışı ve anlayışıyla anlatılmasıdır.³⁸ Bu, eserin kronolojik zamanının ve vaka kurgusunun dışında bir olaydır. İlk bakışta bu bölümün eserin vaka zincirinin kronolojisini bozduğu düşünülebilir. Ancak eserin ilerleyen sayfalarına geldiğimizde bu ineğin aile için çok önemli ve ailenin en önemli geçim kaynağı olduğunu görmekteyiz. Dolayısıyla bu bölüm ve anlatılan olaylar eserin genel vaka zinciriyle bütünleşmektedir. Söz konusu, sadece bu ineğin hayatının esere iç zaman dışında bir dış zaman dahilinde yerleştirilmesidir.

Ancak eserin yukarıda değindiğimiz esnek olay örgüsüne rağmen eserde çok fazla olay karmaşası söz konusu değildir; genel olarak bir köylü ailenin gündelik yaşamı ve bu

³⁸Aleksandr Soljenitsin, “Vasili Belov”, Literaturnaya Kolleksiya, Noviy Mir, 2003 s. 12

doğrultuda çektikleri sıkıntılar anlatılmaktadır. Bu olaylar içerisindeki kahramanlar da çok değişken değildir. Olaylar genel olarak birkaç kişinin etrafında şekillenmektedir ve eserde yaşanan üzüntü, sevinç gibi coşkular genel olarak bu merkez figürlerin etrafında dönmektedir. Eserde karakter yoğunluğunun az olması sebebiyle de kişiler arası ilişkilerin anlatıldığı bir bölümden eserdeki diğer kişilerin ilişkilerinin anlatıldığı başka bir bölüme geçiş de söz konusu değildir. Ancak yer yer geriye dönüş yöntemi ile geçmişe ait olaylara dönülse de bu olaylar yine aynı odak figürleri ilgilendiren, onların yaşayıp tecrübe ettikleri olaylardır.

Eserdeki olaylar birbirini takip eder niteliktedir ve olaylar sebep sonuç dahilinde anlatılmaktadır. Örneğin; İvan Afrikanoviç'in Nuşka'yı arkadaşı Mişka ile evlendirmek istemesiyle gittikleri Sosnovka'daki Stepanovna'nın evinden kovulduktan sonra atını bağlamayı unutması dolayısıyla hamamda geceleme zorunda kalırlar. Bu durum düşünüldüğünde sebep-sonuç bağlamında gelişen iki vaka zincirinin birleşimidir. İvan Afrikanoviç atını bağlamadığı için Sosnovka köyünün hamamında geceleme zorunda kalmışlardır. Yine bu vaka zincirinin paralelinde hamamda geceledikleri köyde duyulmuş ve köydeki dedikoducu kadınların diline düşmüşlerdir. Yaşlı kadınlar İvan Afrikanoviç'e acımakta Mişka'ya ise kızmaktadırlar. Burada tam üç vaka zinciri sebep sonuç bakımından paralel olarak ilerlemektedir. Yine İvan Afrikanoviç'in karısı Katerina'nın ölmesiyle aile adeta dağılıp gitmiş, İvan Afrikanoviç ise kendini çok yalnız hissetmeye başlamıştır. Onun ölümü birçok şeyi değiştirmiş ve İvan Drinov kendini sorgulamaya başlamış ve karısına karşı hep haksızlık yaptığını, onu hayattayken sürekli içki içerek çok üzdüğünün farkına varmaya başlamıştır. Görüldüğü gibi burada da Katerina'nın ölmesi ve ailenin dağılması gibi iki vaka zinciri bir araya getirilip sebep sonuç ilişkisi bağlamında bir olay örgüsü kurgulanmıştır. Yine Katerina'nın sürekli olarak çalışması dolayısıyla hastalanıp, hastaneye kaldırılması iki vaka zincirinin birbirini sebep sonuç bağlamında takip etmesi özelliğini gösterir ve yine Katerina'nın doktorların tavsiyesine uymayıp ağır işlerde çalışmaya devam etmesi dolayısıyla bu sefer hastalıktan kurtulamayıp ölmesi de iki vaka zincirinin kaynaşımıdır. Katerina çalışmaya devam etmiş ve bu sebepten dolayı hastalanmış ve ölmüştür.

Dolayısıyla eserin olay örgüsünde bütün vaka zincirleri, birbirini sebep sonuç dahilinde takip eder niteliktedirler. Ancak bu vaka zincirleri kimi zaman kronolojik anlatılmamıştır, geriye dönüş teknikleri kullanılarak zaman genişletilmiştir.

Karakterlerin zihin dünyaları aracılığıyla farklı zamanlarda karakterlerin yaşadıkları anlatılmıştır.

3.2. Şahıs Kadrosu

Eserlerdeki şahıslar bir edebi eserde öncelikle yer almaktadır. Çünkü diğer bütün unsurların bu varlığı bu şahısların hayatlarının ve psikolojilerinin anlatılması için vardır. Bu bağlamda düşündüğümüzde eseri eser yapan etken şahıslardır. Edebi eserlerdeki şahıslar kimi zaman gerçeğin tıpa tıp aynısı kimi zaman da kurmaca kişilerdir. Ancak en kurmaca şahıslarda bile gerçekliğin yansıması fark edilir. Gerçek dünya nasıl insan odaklıysa edebi eserler de insan odaklıdır ve bütün olay, zaman, mekân bu şahısları ilgilendirir.

Bir edebi eser baş figür, yardımcı figür ve tipten oluşur. Baş figür bütün olayların etrafında şekillendiği kişidir. Bütün olay ve durumlar onu uzaktan ya da yakından alakadar eder. Yardımcı figürler ise eserlerde destekleyici niteliktedirler. Bu figürlerin birçoğu olması gerektiği için mevcuttur. Eserdeki bütün olay ve durumlar baş figür için varken, yardımcı figürler ise sadece bu olayların gerçekleşmesi için vardır. Bu bağlamda düşündüğümüzde aslında yardımcı figürler baş figürün tamamlayıcısı konumundadırlar. Tip ise bir edebi eserdeki toplumsal yansımanın sonucu oluşan şahıs niteliğindeki kişilerdir. Tipler mutlaka toplumdaki bir zümrenin temsilcisidirler. Kendi karakter özelliklerinden ziyade sosyolojik yansımalarının gerektirdiği özellikleriyle ön plandadırlar. Sarhoş tipi, memur tipi, aydın tipi, asker tipi bunların en belirgin örnekleridir.

Ele aldığımız “Sıradan İşler” eseri kalabalık bir şahıs kadrosuna sahip değildir. Bu durum aslında “köy nesri” yazarlarının genel sanatsal özelliğine aykırı bir durumdur. Çünkü “köy nesri” yazarlarının eserlerine yoğun ve gelip geçici bir şahıs kadrosu hakimdir. Bu doğrultuda düşündüğümüzde Vasili Belov’un bu genel kanıyı bozduğunu düşünebiliriz. Yazar farklı farklı, gelip geçici figürleri yüzeysel anlatmak yerine belirli figürleri ön plana çıkarıp onların kişisel özelliklerini ve günlük yaşamlarını daha etraflıca anlatma yolunu seçmiştir. Kalabalık bir şahıs kadrosuna sahip olmaması da eserdeki karakterlerin günlük yaşamlarının daha ayrıntılı ve net bir şekilde anlatılmasına

doğal olarak imkân vermiştir. Bu durumda okuyucunun kendisini kahramanlara daha yakın hissetmesinin yolunu açmıştır.

Eserin başkahramanı ve odak figürü İvan Afrikanoviç Drinov'dur. Eserde anlatılan bütün olay zinciri onu uzaktan ya da yakından ilgilendirmektedir. Eser boyunca İvan Afrikanoviç'i ilgilendirmeyen hiçbir vaka halkası söz konusu değildir. İvan Afrikanoviç alçak gönüllü, fedakâr, duygulu bir insandır. O, kahramanca savaşmış ve savaş nişanıyla ödüllendirilmiş, becerikli ve dürüst bir emekçidir. Eserdeki "İvan Afrikanoviç'in Sabahı" adlı bölümde yazar kahramanın bu özelliğine vurgu yapılmaktadır: *"İvan Afrikanoviç çocukluğundan beri erken kalkmayı severdi. Bu alışkanlığı ona rahmetli dedesi kazandırmıştı. Dedesi hep "Erken kalkan yol alır." derdi.*(s.44) Eser boyunca Drinov'un uyumlu bir insan özelliği göstermektedir. Sürekli içki içmesi bile onun bu özelliğini gölgede bırakmaz. Doğaya hükmeden düzen ve insan ile doğanın birbirlerine karşı bağımlılığı, onu son derece mutlu etmektedir. Yazarın eserde bu durumdan duyduğu mutluluk şu satırlarda belirgindir: *"Her şey çok güzel, çok iyi. İyi ki dünyaya gelmişim ve iyi ki çocuklarım olmuş."*(s.45) Kahraman doğal düzeni bozan en küçük bir şeye tepki göstermektedir; örneğin; donmak üzere olan bir serçeye acıması ve boş yere öten bir kargaya sinirlenmesi bunun göstergesidir. Bu durum eserdeki şu satırlarda belirgindir: *"Kar yığınının arasında İvan Afrikanoviç donmak üzere olan bir serçe buldu. Küçük kuş gri başını önüne eğmiş hareketsizce duruyordu. "Yaşıyor musun? diye sordu İvan Afrikanoviç yüksek sesle. Biraz üşümüş gibisin." Serçeyi sıcak avuçlarının arasına aldı ve ona nefesini üfledi."* (s.45) Doğal düzeni bozan karganın ses çıkarmasına ise şu şekilde tepki vermektedir: *"Tepeden bir karganın sesi duyuldu. İvan Afrikanoviç yukarı baktı ve " Ne bağıırıp duruyorsun? Ne anlamı var şimdi bağıırmanın? dedi."*(s.46)

Eserin başında İvan yaptığı kolhoz işlerini oldukça normal karşılamaktadır. Kahraman zor koşullara rağmen bu durumu hiç yadırgamadan ekmeğini kazanır ve ailesini geçindirmek için mücadele eder. Ancak karısı Katya'nın kardeşi Mitka'nın köye gelmesiyle birlikte kendisinin yaptığı işin zorluğuna rağmen kazandığı paranın çok az olduğunu söylemesiyle birlikte bu durumun farkına varır. Eserde ikisi arasında geçen şu diyalog bunu oldukça net bir şekilde göstermektedir:

"- Artık yeter Afrikanoviç.

- *Ne yeter?*
- *Burada kaldığım yeter.*
- *Gidiyor musun yani?*
- *Sen de benimle geliyorsun.*
- *Ben de mi geliyorum? diyerek gülümsedi Afrikanoviç.*
- *Ben geliyorsun diyorsam geliyorsun!*
- *Ben nereye geliyorum ki?*
- *Benimle geliyorsun! Mitka sert bir şekilde bulunduğu zemini tekmeledi. Kuzeye geliyorsun. Ben çok ciddiym. Dün ne kadar çok bıçtin? Ücret aldın mı?*
- *Aldım.*
- *Ne kadar sıkıştırdılar eline?*
- *On sekiz ruble verdiler.*
- *Bir aylık mı?*
- *Evet, bir aylık.*
- *Bu neye yetecek ki.. Kışın çalışamıyorsun. İneğini besleyemezsen ne olur? Ne de olsa dokuz çocuğun var. “ (s. 117)*

İvan Drinov eserde ruhsal bunalıma düşmemek için hayattaki birçok şeyi görmezden gelir. Bunu özellikle eserde sürekli olarak tekrarladığından dolayı leitmotiv özelliği kazanan “*Sıradan İşler*” sözünden anlamak zor olmamaktadır. İçinde yaşadığı doğal dünya İvan’a oldukça olumlu etki etmektedir. Bu doğal dünya sayesinde kahraman kişisel anlamda olgunluğa erişir. Bu durumu eserin sonunda atıyla yaptığı konuşma ve eserin sonunda eşinin mezarı başında itiraflarda bulunurken yaptığı konuşma arasındaki fark net bir şekilde ortaya koymaktadır. İlk monologda daha sorumsuz bir karakter ortaya koyan kahraman son monologda olumlu anlamda ruhsal olgunluğa erişen bir karakter olarak karşımıza çıkar.

Bazı eleştirmenler İvan Afrikanoviç'i yeni doğan çocuğu İvan ile kıyaslamaktadırlar. Onlara göre İvan Afrikanoviç'in yeni doğan çocuğu kahramanın ruhsal yönden gelişmemişliğini temsil etmektedir. Eleştirmenlerce yapılan bu kıyaslama yazarın kahramanının doğayla bütünleşmesi yönünde düşünülmüştür. Çünkü doğa İvan Afrikanoviç'in yeni doğan çocuğunun karakteri durumundadır. B. B. Kojinov "Sıradan İşler Üzerine" adlı makalesinde söz konusu kıyaslamaya şu şekilde değinmiştir: *"İvan Afrikanoviç'i oğluyla kıyaslama artık sanatsal bir ortak kanıdır. Şöyle ki, bu durum doğa güçlerini canlı varlık olarak kabul etmek olduğu gibi bunun tam tersini ifade eden insanın doğanın bilinçsiz yaşamına yansıması da olabilir. Bu çok önemli bir bakış açısidir. Çünkü felsefenin ve sanatın temelini oluşturan düşünce ve söz kavramları insan hiçbir şey düşünmediğinde bile varlığını sürdürmektedir."*³⁹

Eserde en az İvan Afrikanoviç kadar önemli olan ve hatta ikinci başkahraman olarak tanımlayabileceğimiz bir diğer karakter ise daha çok fedakâr ve çile çeken kimliğine şahit olduğumuz İvan Afrikanoviç'in karısı Katerina'dır. O da eser boyunca ön planda olan bir kişidir. Katerina eserde güçlü bir kişilik, küçük hatta silik bir insan olmasına rağmen günlük işlerini kahramanca yerine getiren bir kadın olarak resmedilmiştir. Eserde Y Yevstolya'nın, kızının bu durumunu Stepanovna'ya anlatması bu düşüncemizi desteklemektedir: *"Doğum yaptı işe gitmemesi gerekirken o hemen ineklerle ilgilenmeye gitti. Bir gün önce doğum yaptı ertesi gün hemen işe koyuldu."* (s.42)

Katerina kendi sorumluluklarını kendisi yerine getirmek durumunda olduğundan karşılaştığı zorluklarla mücadele etmek zorundadır. Karşılaştığı zorluklar ve çaresizlikler karşısında Katerina yaşamını karmaşıkleştirmaz; çünkü o yaşadığı hayatı başkalarına adanmış bir kadındır.⁴⁰ Eserdeki Katerina figüründe yazar, Katerina'nın ailesine olan boyun borcunu ön planda işlemiştir. Bu sebeple eserdeki "Katerina" bölümünde Katerina evde ve çiftlikte betimlenmiştir.

Katerina daha ziyade anne imajıyla ön plandadır; hatta onun için kocası bile çocuktur. Eserdeki *"Dokuz çocuğum var, evet; onuncusu ise İvan Afrikanoviç'in kendisi, bazen o da küçük bir çocuktan farksız oluyor."* cümlesi bizi bu düşünceye sevk etmektedir. Bu sebeple Katerina iş gücüyle çok yorulmaktadır ve çocukların bakımının güçlüğü altında

³⁹ L. F. Alekseyev, *İstoriya Ruskoy Literaturı XX Veka*, Moskova 2008. .s. 145-146.

⁴⁰ S. P. Zalıgin, "O Tvorçestvo Vasiliya Belova", *Rasskazı 1981-1989, Literaturmaya Kritika Stati*, 1991, s. 406.

ezilmektedir. Bu iş ona oldukça sıkıntı vermektedir ancak kocasının çiftlik işlerini yapmasını da ayıp olarak düşünmektedir. M. N. Alekseyev bu durumu şu sebeplere dayandırmaktadır: *“Belki de erkeklerin çiftlik işlerini yapması köy düzenini bozan utanç verici bir şey olduğu içindir bu düşüncesi. Katerina kocasının adının kötüye çıkmasını istememektedir. Hatta kocasının sarhoşken kırıldığı semaverlerden dolayı aylık gelirlerinden on beş ruble kesinti yapmalarını bile onun başına kakmaz.”*⁴¹ Belirttiğimiz gibi Katerina, sıradan bir köylü kadın, alışılmışın dışında bir ruh güzelliğine sahip, büyük bir aileye annelik eden bir kadındır. Belov kahramanına zorlu bir kader çizmiştir. Ancak Katerina karşılaştığı güçlükleri başkasının omzuna yıkmadan mücadele eden güçlü bir karakterdir. O sadece gelenekselleşmiş olan aile ocağını koruyan biri değil, aynı zamanda ailenin ruhu, ahlâki temeli ve evi çekip çeviren ve evin odak kişisidir. Eserdeki *“Katerina’yı hastaneye kaldırdıkları günden bu yana evde birden durgunluk oldu.”* sözleri onun evdeki önemine vurgu yapmaktadır. İvan Afrikanoviç’in kendi düşüncesine göre aşk, aile, çocuklar onun için hayattaki en önemli şeylerdir. Bunlar kaçınılmazdır, çünkü Katerina ruhunda barış ve güzellik barındırmakta ve temiz yürekli bir insandır. Bu Katerina için en büyük değerdir. Bu değerleri ya da ona eşdeğer herhangi bir şeyi yitirmek onun yaşama arzusunu kaybetmesidir. Bu yüzden karısı öldükten sonra İvan Afrikanoviç’in zayıflaması, kamburlaşması, buruşması ve ellerinin titremeye başlaması tesadüf değildir. Yazar eserinde İvan Afrikanoviç’in dilinden *“Ben sensiz ne yaparım, nefes alamam Katya.”*(s. 181) diyerek Katerina’nın ölümünü felaket ve talihsizlik olarak betimlemiştir. Onun ölümüyle birlikte aile de birliğini kaybetmiş ve dağılıp gitmiştir. Eserde Katerina anneliği, ruhsal güzelliği ve uysallığı sembolize etmektedir.⁴²

Eserde yan figür konumunda olan ancak İvan Afrikanoviç’in ailesinde oldukça önemli bir yere sahip olan Y Yevstolya ise “köy nesri” eserlerinin genel şahıs kadrosu niteliğine uygun bir portre çizmektedir. Çünkü “köy nesri” yazarlarının eserlerinde mutlaka bir yaşlı kadın figürü söz konusudur ve bu yaşlı kadın figürler gelenekselliği, dine bağlılığı ve sabrı temsil etmektedirler. Y Yevstolya’nın köy nesri eserlerindeki yaşlı figürlerden ayrıldığı tek nokta din konusudur. Çünkü Y Yevstolya din konusunda çok hassas biri değildir. Bunu eserin kahramanı İvan Afrikanoviç’in eserdeki şu

⁴¹Alekseyev, s. 146-147.

⁴² Kristina Karenovna Melkumova, “Obraz Katerini v Povesti V. Belova Priviçnoye Delo,” *Stanvropolski Gosudarstvennyy Pedagogičeski Institut*, 2010, s. 109.

sözlerinden anlayabilmekteyiz: “ *Y Yevstolya artık tükendi, bak dua etmeye de başladı. Hâlbuki hiç dua etmezdi. Acaba ölümü mü yaklaştı? Sona geldi artık, işi bitti.*”(s.162). İvan Afrikanoviç’in bu sözlerinden anlamaktayız ki Y Yevstolya da tıpkı İvan gibi eserde geçen olaylar doğrultusunda ruhsal dünyası değişime uğrayan biridir. Daha önce dua etmeyen yaşlı kadın yaşadığı sıkıntılar sonucunda maneviyata sarılma gereği duymuş ve dua etmeye başlamıştır. Eserde yaşlı kadının bu duası şu şekilde gösterilmiştir: “*Derdimi ancak sana haykırabilirim ey yüce Tanrım, ne olur duy beni. Benim çilem daha anne karnında başlamış, duy sesimi. Beni denizin en dibine batır ve nehirler beni alıp gitsin. Senin yüceliğin ve yarattığın büyük dalgalar beni yutsun...*”(s. 161-162)

Y Yevstolya ailenin direği durumundadır; çünkü o, ev işlerini çekip çeviren, çocukların bakımını üstlenen fedakâr bir büyükanne imajı çizerek karşımıza çıkmaktadır. Eser boyunca Y Yevstolya sadece yaşadığı evde, ev işlerini yapan ve çocuklara bakan bir kişi olarak resmedilmiştir. Hatta onu evin dışında bir iş yaparken görmek mümkün değildir. Y Yevstolya bir bakıma bu işleri yapmak zorundadır. Çünkü kızı Katerina’nın süt sağıcılığı yapması ve bunun yanında kolhoz işlerinde çalışması, onun ev işlerini yapmasına fırsat vermemektedir. Ev işleri ve çocukların bakımı da doğal olarak yaşlı kadın Y Yevstolya’nın üzerine kalmaktadır.

Y Yevstolya, İvan Afrikanoviç’in kaynanası Katerina’nın annesidir. Karakter olarak fedakâr, evdeki sorumluluklarını yerine getiren, birlikte yaşadığı aile bireylerine değer veren bir yaşlı kadındır. Eserde karşımıza Y Yevstolya ilk olarak kızı Katerina’nın dokuzuncu çocuğunu doğurmak için hastaneye götürülmesi sırasında damadı İvan Afrikanoviç’e kızma sahnesiyle çıkmaktadır. Y Yevstolya genel olarak damadı İvan Afrikanoviç’ten pek hoşlanmaz, onun ailesine karşı sorumluluklarını yerine getirmediğini düşünür. Hatta kızı Katerina’nın İvan Afrikanoviç’le evlenmek istediğinde buna şiddetle karşı çıkar ve bu evliliğe engel olur. Bu yüzden İvan Afrikanoviç başka bir kızla evlenir. Daha sonra ise İvan Afrikanoviç’in evlendiği kızdan ayrılmasıyla İvan ve Katya’nın tekrar evlenmek istemelerinde yine karşı çıkar ancak bu sefer buna engel olamaz. Y Yevstolya eserde yukarıda da bahsettiğimiz gibi “köy nesri” yazarlarının eserlerindeki yaşlı kadın imajının genel özelliği olan gelenekselliği temsil etmektedir. O, karakterinde köylü geleneğinin ve köy insanının genel özelliklerini barındırmaktadır. Eserde Y Yevstolya fedakârlığı, birçok işi aynı anda yapmak zorunda

olması, sorumluluklarını bilmesi ve bu yönde sabır göstermesi özelliğiyle kızı Katerina'nın karakteriyle eş doğrultudadır. Her ikisi de birçok sorumluluğu olan, bu sorumluluklarını aksatmadan yerine getirmek için çaba gösteren güçlü birer kadındırlar. Bu doğrultuda Katerina annesi Y Yevstolya'nın ardılı konumundadır ve birçok yönden karakter özellikleri bütünleşmektedir.

İvan Afrikanoviç'in arkadaşı Mişka ise eserde daha çok içki içen, sarhoş bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Mişka'nın bu özelliğini eserin daha ilk başında İvan Afrikanoviç ile karşılaşmasında görebilmekteyiz. Mişka eserde vurdumduymaz, hiçbir şeyi önemsemeyen bir kişidir. Eserde Mişka diğer karakterlerden farklı olarak karakter özelliğinden daha ziyade tip olarak tanımlanabilir. O eserde sarhoş tipini temsil eden bir kişidir. Bu özelliğinden dolayı Mişka kendi kişisel özelliğinden daha çok genel anlamda Rus toplumunun içinde yaşayan sarhoş insan tipini temsil etmektedir. Eserin başında İvan Afrikanoviç ile aralarında geçen şu diyalog buna örnek oluşturmaktadır:

“ – İvan Afrikanoviç, İvan Afrikanoviç?diyerek birden başını çevirdi Mişka. -Açılmamış bir şişem var.

-Yani ne demek istiyorsun?

- Sen neden bahsediyorsun.. Mişka pantolonunun cebinden şişeyi çıkardı. -Şimdi ısınırız.

- Burada içmemiz uygun değil. İçmesek olmaz mı Mişka?

- Nasıl uygun değil! Mişka artık kadehleri çıkarmıştı bile. – Sende bisküvi vardı galiba değil mi?

- Evet var.

- Açalım ve iki tanesini meze yapalım.

- Olmaz dostum.

- Satıcıya yarın söyleriz, neden korkuyorsun? Mişka baltayla kutuyu kırdı ve iki tane bisküvi çıkardı. “ (s.10-11)

Bu sebeple eserde Mişka'nın kendi kişisel özellikleri belirgin değildir. Ancak bütün bu kötü özelliklerine rağmen eserde Mişka, olumsuz bir karakter konumunda değildir.

Aslında temiz yürekli, kötülük düşünmeyen bir karakterdir; ancak sürekli olarak içmesi onu aslında olduğundan daha farklı bir konuma getirmiştir. Örneğin, İvan Afrikanoviç'i ölmek üzere iken bulan ve onu köyüne götüren Mişka'dır. Eserde bu sırada Mişka İvan'ı bulur ve aralarında şu diyalog geçer:

“ - *Sarhoş musun? diye sordu Mişka.*

- *Hayır, sarhoş değilim..açım..dedi İvan Afrikanoviç.*

- *Doğru mu bu? diyerek kahkaha attı Mişka. Bir taraftan da İvan'ın traktöre binmesine yardım ediyordu.”* (s. 176)

Eserdeki Mitka figürü ise yaşadığı Zapolyar'dan köyüne dönen bir figür olarak yansıtılmıştır. O da Mişka gibi yan figür konumundadır. Bu özelliğinden dolayı Mitka eserde çok ön planda olan bir figür değildir. Mitka Katerina'nın erkek kardeşidir. Çalışmak için gittiği şehirden köye gelmiştir ve bu doğrultuda eserin şahıs kadrosunun içine dahil olmuştur. Eserde Mitka figürü köy ve kent yaşamını bilen, hem şehir yaşamına hem de köy yaşamına tanıklık etmiş bir kişidir. Eserde Mitka'nın köyüne gelmesi olumlu bir davranış olarak yansıtılmıştır. Onun kente gidip kendi kökenini, doğup büyüdüğü yeri unutmadığı ve hala içinde köylü ruhunu barındırdığı eserde vurgulanan bir özelliğidir. Eserde Mitka'nın köyüne ilk geldiğinde karşılaştığı bir kişi olan Kurov'un eserdeki şu sözleri bu düşüncemizi destekler niteliktedir: “*Köyünü unutmadan çok güzel..*”(s.89) Görüldüğü gibi burada Kurov Mitka'nın kente gidip kökenini, köyünü unutmamasından duyduğu memnuniyeti dile getirmektedir.

Eserdeki Stepanovna figürü yaşlı kadın karakterlerden biridir. Stepanovna komşu köylerden biri olan Sosnovka'da hiç evlenmemiş kırk yaşındaki kızı Nuşka ile yaşamaktadır. Stepanovna İvan Afrikanoviç'in akrabasıdır. O da yine eserde Yevstolya gibi Rus köy geleneğinin özelliklerini barındırmaktadır. Eser boyunca Stepanovna sadece birkaç sahnede göz önüne gelmektedir. Bu sebeple Stepanovna'nın eserde çok önemli bir konumu olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu özelliğinden dolayı eserde Stepanovna odak figür özelliği taşımaz; dekoratif konumdadır; o eserde sadece olması gerektiği ölçüde ve zamanda kendini gösterir. Eserde sadece İvan Afrikanoviç'i Stepanovna'nın kızı Nuşka ile evlendirmek istemesi, Katerina öldükten sonra Yevstolya'yı ziyarete gelmesi ve eserin sonunda bu sefer de İvan Afrikanoviç'i Nuşka ile evlendirmek istemesi sahnelerinde öne çıkar. Belirttiğimiz gibi, bu sahnelerde

Stepanovna sadece olması gerektiği için dekoratif bir figür konumundadır. Eserin genel kompozisyon kurgusundan ve şahıs kadrosundan onu çekip aldığımızda eser konu bütünlüğünden çok şey kaybetmiş olmaz.

Eserdeki Nuşka figürü ise en az göz önünde olan bir karakterdir. Nuşka İvan Afrikanoviç'in akrabası ve Katerina'nın da yakın arkadaşısıdır. Eser boyunca sadece birkaç kez okuyucunun karşısına çıkan bir figürdür Nuşka. Bu sebeple eserde o da annesi Stepanovna, Mişka ve Mitka gibi sadece yan figür konumundadır. Eserde süregelen olayla birinci elden onu ilgilendiren olaylar değildir. Nuşka'da yine Katerina gibi ev ve çiftlik işlerinde çalışmaktadır ve bu yükün altında adeta ezilmektedir. Bu durumu, annesinin İvan Afrikanoviç'e kendisini istemeye geldiklerinde Nuşka'nın annesi Stepanovna ile İvan Afrikanoviç'in arsında geçen kısa diyalogdan anlayabilmekteyiz:

“–Nuşka nerede? Uyuyor mu yoksa?

- Ne uyuması? İki tane inek buzağıladı. Akşamdan beri onlarla uğraşıyor. Nasıl bir hayat bu?” (s.13)

Nuşka birçok açıdan Katerina ile benzer özellikler göstermektedir. O da birçok işi yapmak zorundadır ve bu yük kendisini ezmektedir. Ancak onun Katerina'dan farklı yanı evli olmaması ve annelik gibi herhangi bir vasfının bulunmamasıdır.

Sonuç olarak şu söylenebilir ki “Sıradan İşler” eserindeki her şahıs kendi karakter özelliğiyle birlikte, o zamanki Rus köylülerinin genel durumunu ve niteliklerini yansıtmaktadır. Dolayısıyla eserdeki her figür bir sembol konumundadır. Eserdeki karakterler aracılığıyla 20.yüzyılın ikinci yarısında köy ve köyde yaşayan insanın üzüntülerine, sevinçlerine, hayatta kalmak için verdikleri mücadeleye, günlük işlerine, aile hayatlarına ve özellikle de doğayla nasıl bütünleştiklerine şahit olmaktadır.

3.3. Zaman ve Mekân

Anlatıma bağlı edebi türlerde zaman unsuru diğer unsurlar kadar önemli bir kavramdır. Çünkü edebi bir eserde yazar, gerçek dünyaya öykünür ve haliyle bu öykünmede bir zaman sınırları içerisinde olacaktır. Bu sebeple zaman bir edebi eserde mutlak unsurlardan biridir. Ancak zaman anlayışı eserden esere farklılıklar göstermektedir.

Bazı eserler vardır ki yılları hatta bir insan ömrünü kapsar bazıları da vardır ki bir anlık bir süreçte değerlendirilir. Bunda anlatıcının payı çok önemlidir kuşkusuz.

Zaman unsuru eserden esere farklılık gösterdiği gibi her eserin kendi içinde de farklılıklar gösterir. Kimi eserlerde zaman kronolojiktir. Bu daha ziyade macera türü eserlerde görülür. Kimi eserlerde ise, daha çok roman türünde, zaman ileri ve geriye dönüş teknikleriyle genişletilerek ya da daraltılarak farklı bir yapıya büründürülür. Bu söz konusu geriye dönüşler çoğunlukla eserdeki şahıslar ve olaylarla ilgilidir. Bu geriye ya da ileriye dönüşleri eserin dış zamanı gibi tanımlamak mümkün olduğu gibi bu iki etken eserdeki kronolojik zaman içerisinde bir parantez niteliğindedir.

“Sıradan İşler” eseri 1966 yılında kaleme alınmıştır ve eserde anlatılan olaylar doğrultusunda düşündüğümüzde de 2. Dünya Savaşı sonrası anlatılmaktadır. O dönemde köy ve köylünün durumu tüm çıplaklığıyla yazar tarafından gözler önüne serilmektedir. Ancak yazar bu zaman unsurunu direkt olarak vermemiştir. Eserin hangi zamanı anlattığını, biz o dönemde köy yaşamının ve köyde yaşayan insanların durumlarından anlamaktayız. Örneğin; yazar eserin hiçbir yerinde olayların savaştan sonra yaşandığı konusunu açıkça belirtmemiştir. Olayların geçtiği dönemi ancak karakterlerin konuşmalarından yola çıkarak anlamak mümkündür. Örneğin Katerina’nın şu sözleri eserin savaştan sonra yazıldığı konusunda bilgi vermektedir: “*Ah Vanya, o kadar savaşa katıldın ama bir horozu kesmeye bile korkuyorsun!*”(s.49) Yazar-anlatıcının anlattıkları, eserin yazıldığı dönemle eş zamanlıdır diyebiliriz. Buradan anlayabiliriz ki yazar, olayları ve olayları şekillendiren kişileri sıcaklığına anlatmıştır. Bu durum da eseri okuyucuya yaklaştırmış ve eserin yazıldığı dönemde anlaşılmasını daha da kolaylaştırmıştır.

Eser kronolojik zaman anlayışının dışında kurgulanmıştır. Eserde düz bir kronoloji söz konusu değildir. Yazar, anlatıcı aracılığıyla yer yer geriye dönerek zamanı genişletmiş ve eserde bir dış zaman kurgulamıştır. Özellikle karakterlerin geçmişte yaşadıkları olayları söz konusu geriye dönüş tekniğiyle yani eserin kronolojik zamanı dışında kurgulanan dış zaman sayesinde öğrenebiliyoruz. Bunun en güzel örneğini eserde yaşlı kadın Y Yevstolya’nın geçmişte yaşanan bir olayı çocuklara masal olarak anlatmasında görmekteyiz: “*Çok uzun zaman önceymiş, daha babaannem bile genç kızmış o zamanlar.....Büyük bir köyde bataklık kenarında kötü adamlar yaşamış, bu insanlar tam bir eşkıyaymış ve bu adamların hiçbir işi yolunda gitmiyormuş. Köy*

oldukça büyükmüş ve koca karılar fırını sırayla kullanırlarmış. Biri sabah, diğeri öğlen, kalanlara ise sıra ancak gece yarısı gelirmiş. Pencerenin kenarına otururlar ve sıraları geldiğinde börek yapmaya koşarlarmış....”(s.34-35)

Yine eserin başlarında Katerina’nın dokuzuncu çocuğunu doğurmak için başkaları tarafından hastaneye götürülmesiyle İvan Afrikanoviç’in karısının yanında bulunamamasından dolayı üzüntü duyduğu anda evlenmeden önceki yıllarını anımsaması eserdeki zaman genişlemesine iyi bir örnek oluşturmaktadır: *“İvan Afrikanoviç birden, daha bekâr iken Katerina’yı eğlenceye götürdüğü günü anımsadı. Savaştan yeni gelmişti. Başını sokacak bir evi yoktu, bacağı topallıyordu. Bu topal bacağına rağmen dans etmişti. Öğrenmişti dans etmeyi. Belki de sırf dans ettiği için bacağı çabucak iyileşmişti...Katerina o zamanlar şişman ve oldukça sevimliydi. Şimdi de fena sayılmaz, belki de o zaman bir kadeh içtiği için gözüne öyle görünmüştü....”(s. 22)* Görüldüğü gibi burada geçmişte yaşanan bir olay daha sonra geriye dönüş yöntemiyle okuyucuya aktarılmıştır. Bu durum bize eserde kronolojik zaman anlayışı yerine psikolojik zaman anlayışının kullanıldığını göstermektedir. Eserde kurgulanan bu psikolojik zaman anlayışı eseri masal havasından kurtardığı gibi anlatılan olayları, kişileri de daha gerçekçi bir konuma yükseltmiştir.

Eserdeki olaylar Nisan ayında başlamaktadır ve yaklaşık olarak yedi-sekiz aylık bir zaman dilimini kapsamaktadır. Eserdeki bu zamanın akışı direkt olarak verilmemiştir. Zamanın ilerleyişini daha çok mevsim ve olaylarıyla ya da bazı küçük ipuçlarından anlamaktayız. Örneğin eserin ilk bölümündeki şu tasvirden olayların nisan ayında başladığını anlamaktayız: *“Nisan ayında yağan bu kar geceyi daha da donuklaştırmıştı. Sessizliğin içinde gece gündüz erimeye devam eden karların hafif gürültüsü duyuluyordu.”(s. 9)* Eserin ikinci bölümünün ilk cümlesi ise eserde geçen zamanı tespit etmede kolaylık sağlamaktadır: *“Altı haftalık bu çocuk için her şey oldukça güzeldi.” (s. 29)* Gördüğümüz gibi ilk örnekteki Nisan ayından bu yana altı haftalık bir sürenin geçtiği ve Mayıs ayının sonuna ya da Haziran ayının başına gelindiği anlaşılmaktadır. Daha önce de bahsettiğimiz gibi, vaka zamanı dışında yazar zaman zaman zaman zaman geriye dönerek zamanı genişletmiş ve okuyucuyu yer yer eserin kronolojik zamanının dışına götürmüştür. Zaman unsurundaki bu geriye dönüşler sadece eserin iç zamanı dışında gelişen olaylarda kendini göstermez. Eserde anlatılan olaylar dahilinde de bir geriye dönüş söz konusudur. Yaşanılan bazı olaylar hemen yaşandığı anda okuyucuya

aktarılmamıştır. Kimi yerlerde yazar anlatım işini, anlatıcıdan alıp eserdeki karakterlerden birine yüklemiştir. Söz konusu karakter bu yaşanan olayı daha sonra başkalarına anlatmaktadır. Burada herhangi bir zaman genişlemesi de söz konusu değildir. Çünkü, yaşanan olaylar yine eserin iç zamanı dahilinde yaşanmaktadır ve yine eserin iç zamanı dahilinde okuyucuya anlatılmaktadır. Dar anlamda geriye dönüş olarak tanımlanan yazarın bu uygulaması, en belirgin olarak İvan Afrikanoviç ve Mişka'nın Sosnovka köyünün hamamında gecelerleri olayını Mişka'nın daha sonra köyde yaşlı kadınlara anlatmasında görebilmekteyiz. *“Daha sonra Mişka hamamda yaşananları anlatmaya devam etti. “ İvan Afrikanoviç’e bu gece uyumayacak mısın? diye sordum. O sırada kulağıma horultular gelmeye başladı. Sabah uyandığımda ise etrafıma bakındım, ancak İvan Afrikanoviç ortalarda yoktu. Orada tek başıma yatıyordum.”* (s.19) Burada eserdeki bir bölümde yaşanan olayları okuyucu ancak bir sonraki bölümde öğrenebilmektedir.

Mekân ise bir edebi eserin şekillenmesinde diğer unsurlar kadar önemlidir. Çünkü olayların geçmesi, eserdeki kişilerin birbirleriyle ilişkilerinin yansıtılması için mutlaka bir mekâna ihtiyaç duyulur. Bütün olaylar ve duygular bir mekân üzerinde şekillenir; eserlerdeki figürler duygu ve düşüncelerini hep bir mekân içerisinde ortaya koyarlar ve ifade ederler. Mekân eserlerde yaşanan olayların sahnesi konumundadır. Mehmet Tekin mekânı genel olarak şu şekilde tanımlamaktadır: *“Mekân, temel niteliği itibariyle kapsamlı bir kavramdır ve içinde, toplumsallaşmanın temel değerlerini barındırır. En geniş anlamıyla mekân, uygarlığın ve uygarlaşmanın vitrinidir. İnsanlığın uygarlaşma serüveninin ilk ayak izlerini mekânda gözleriz. Dolayısıyla mekân, genel ve geniş anlamda maddi ve manevi değerler manzumesini içinde barındırmaktadır.”*⁴³

Edebi eserlerde kurgulanan mekânlar yeri geldiğinde okuyucuyu yönlendirdiği gibi eserdeki kahramanlar hakkında da bilgi verir. Çünkü mekânlar eserdeki figürlerin hayat tarzlarının, yaşam felsefelerinin, psikolojilerinin yansıtıcısı konumundadırlar. Daha çok tasvir tekniği ile göze çarpan mekânlar geri geldiğinde ayrıntılı yeri geldiğinde de yüzeysel anlatılır. Mekânlar eserlerde çoğu zaman figürlerin tamamlayıcısıdır. Kişilerin psikolojilerine göre anlam kazanan mekânlar kahramanın ruh hali hakkında okuyucuya ipucu verir. Kısacası eserdeki figürlerin ruh halleri ve kişilik özellikleri

⁴³ Mehmet Tekin, *Roman Sanatı*, Ötüken Yay., İstanbul 2006, s.130-131.

yansımasını eserdeki mekânlarda bulur. Edebiyatta peyzaj olarak adlandırılan bu yöntem edebi eserlere renk kattığı gibi aynı zamanda onları lirikleştirir.

İncelediğimiz eserde ev, kolhoz ve doğa gibi mekânlar söz konusudur. Doğaya ait mekânlar arasında da nehir kıyısı özellikle dikkat çekicidir. Nehir, eserde sanatsal bir metafor olarak yer almaktadır. Nehir bir yandan küçük vatanı yani köyü sembolize etmektedir. Bu durumda nehir unsuru sadece vatanı canlılaştırmakla kalmaz; aynı zamanda sürekli olarak akması vatanın değişmez özelliğini ve düzenini ifade etmektedir. Diğer bir yandan İvan Afrikanoviç'in seyahati ve geri dönüşündeki ruhsal mücadelesi nehrin durumuyla örtüşmektedir. Bu durum eserdeki şu satırlarda belirgindir: “ *İvan Afrikanoviç her zamanki gibi nehrin kenarında dinlenmeye karar verir; ancak nehri bulamaz. Temiz kumlu tepenin bulunduğu yerde kapkara yıkık dökük bir yer, sökülmüş ağaç kökleri ve taşlar bulunmaktadır. İvan Afrikanoviç etrafına bakınmaya başlar. Toprak ve taş yığınlarının bulunduğu yığıntı kuyudan üç metre ileride ıslak yığın görür. Birkaç adım daha atar ve önceki yerden uzakta bir yerde kil kütlelerinin altında güneşten dolayı berraklaşan soğuk su gözüne çarpar. Bu nehrin yok olmadığı, yaşadığı anlamına gelmektedir.*” (s.134) Burada İvan Afrikanoviç şehirde tutunamamış ve köyüne geri dönmek zorunda kalmıştır. Çünkü kendisinin şehirde kaybolup gideceğini, orada tutunamayacağını düşünmektedir. Örnekte bu durum nehrin durumuyla eş doğrultuda gösterilmektedir. Nehir de bir an için ortadan kaybolmuştur. İvan ancak köyüne yaklaşınca nehir tekrar ortaya çıkmaktadır. Burada nehir İvan Drinov'un ruhsal durumunun sembolüdür.

Nehir eserde sembolik bir anlam ifade etmektedir. Eserdeki karakterlerin hayatları söz konusu nehirle bağlantılıdır. Karısının eve dönüşünün arifesinde İvan Afrikanoviç rüyasında nehrin kenarına oturduklarını ve nehrin berrak, gümüşü andıran suyundan içtiklerini görür. Eserde bu rüya yazar tarafından şu şekilde anlatılır: “ *İvan bu gece çok güzel ve apaçık bir rüya görmüştü. İvan rüyasında nehir kenarında bulunan büyük çam ağaçlarını görmüştü. Bu ağaçlar nedense sağa sola kar serpiştiriyordu. Sanki nehir kenarında oturuyorlar ve savaş kasketiyle Katerina'ya nehrin saf, gümüşü andırın suyundan içiriyordu. Katerina'ya suyu kasketiyle içiriyordu, ancak nedense Katerina yazlık elbiseleri ve ayakkabılarıyla idi, aynı zamanda örülmüş saç da ilk evlendiklerinde olduğu gibi başörtüsünün altında dışarı çıkmıştı. Katerina suyu içince hep birlikte mutlu oldular, çam ağaçlarındaki karlar da birden uçuşup gitmişti,*

ayaklarının altındaki topraktan ise nedense birden otlar çıkıvermişti ve gülü andıran yaki otları omuzlarına düşüvermişti. İvan Afrikanoviç tekrar su alıp Katerina'nın dudaklarına götürdü ve gülümseyerek suyu içti ve işaret parmağıyla İvan'ı korkuttu.” (s.62-63) Görüldüğü gibi burada İvan ve Katerina oldukça mutludurlar ve bu mutlulukları da eserde yazar tarafından doğaya yansıtılarak sembolleştirilmiştir. Bu alıntıda dikkat çeken en önemli iki sembol nehirdir. Burada nehir unsuru mutluluğu ve özellikle de hayatın devam ettiğini ve Katerina'nın sağlık durumunun düzeldiğini göstermektedir. Ayrıca eserden yaptığımız bu alıntıda yazar birbirine zıt iki sembolü bir arada kullanmıştır. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi nehir sağlığı ve mutluluğu sembolize ederken çam ağaçlarında bulunan karlar da hastalığın ve mutsuzluğun sembolüdür. Bunu alıntıda verildiği gibi Katerina'nın nehir suyunu içmesiyle birlikte çam ağaçlarındaki karların birden uçuşup gitmesinden anlayabilmekteyiz.

Yine nehrin kıyısında, şehre giden İvan Afrikanoviç ile karısının vedalaşması gerçekleşmektedir: *“Tek bir kelime bile konuşmadan nehir kenarında oturuyorlardı. İvan Afrikanoviç karısına baktı ve birden üzüntüden, ona olan aşkı ve şefkatinden dolayı iyice büzüldü. Karısının bu kadar zayıfladığını ve bir yaz da nasıl bu kadar zayıfladığını ilk kez fark ediyordu. Mitka'ya “sen kendin git, hiçbir yere gelmiyorum” Katerina'ya ise “hadi geri dönelim, eskisi gibi yaşar gideriz” demeyi istedi ancak hiç bir şey söylemedi...”* (s.126) Görüldüğü gibi kahramanların üzüntü ve sevinç anlarına nehir hep eşlik etmektedir. Hatta çoğu zaman yazar kahramanların ruhsal durumlarıyla nehrin durumunu paralel doğrultuda göstererek nehri bir peyzaj unsuruna çevirmiştir. Bu durum daha çok İvan ve Katerina'nın ruh dünyalarına görsellik katmıştır.

Yazar eserde bulunan eşyaları çok belirgin bir şekilde anlatmaktan kaçınmıştır Eser genel anlamda köyde ve özel anlamda da İvan Afrikanoviç'in evinde ve köy yaşamının getirdiği zorunluluktan dolayı kolhoz işlerinin yapıldığı yerlerde, tarlada, çiftlikte geçmektedir. “Sıradan İşler” eserindeki mekânlar gündelik eşyalarla dolu değildir, bu eşyalar sadece gerekli olduklarında adım adım ortaya çıkarlar.

Eserdeki ailenin evinde tasvir edilen eşyalar genel olarak kahramanların meşguliyetleriyle sıkı bir bağ içindedirler. İvan Afrikanoviç ve Katerina'nın evlerinin donanımı Rus köy evlerinin ataerkil özelliğini barındırmaktadır. Evin en önemli yeri, odayı kadınlara ait ve erkeklere ait mekân olmak üzere ikiye ayıran ocaktır. Eserde duvarın arkasında bulunan ve mutfak olarak kullanılan kadınlara ait mekân daha ön

plandadır. Yaşlı kadın Yevstolya zamanının büyük bölümünü ev işleriyle uğraşarak burada geçirmektedir. Kutsal köşe olarak adlandırılan erkeklere ait mekâna yazar çok değinmemiştir. Bunun sebebini Tatyana Smikovskaya şu şekilde açıklamıştır: “*Burada yazar işsiz güçsüz dolaşan erkeğin karşısında çalışan, uyumlu, düzenli bir kadın olduğunu vurgulamak istemiştir.*”⁴⁴

Evin kadınlara ait kısmında hayat tüm hızıyla devam etmektedir. Aile buradaki masanın etrafında toplanmakta, çay içmek ve olup bitenleri konuşmak için gelen misafirler burada ağırlandmakta ve çocuklar yaşlı kadının anlattığı masalları dinlemek için burada toplanmaktadırlar. Evin erkeklere ait kısmında ise neredeyse hiçbir önemli olay gerçekleşmemektedir. Bu kısım evin genel tablosunun dışında kalmıştır ve evde olup biten hiçbir olaya tanıklık edememektedir. Yazar eserinde kadınlara ait mekânda bulunan eşyaları belirgin kılmıştır ancak eserde İvan Afrikanoviç’e ait eşyaların bulunduğu herhangi özel bir yer tasvir etmemiştir ve eserde özellikle ona ayrılan bir mekân da bulunmamaktadır. Ev sahibi yani İvan Afrikanoviç daha ziyade evin dışında tasvir edilmiştir. O nehirde, gölde, ot biçmede, tarlada, Mişka’nın ve Stepanovna’nın evinde ve nadiren de kendi evinde gösterilmiştir.

Evdeki eşyalara genel olarak baktığımızda ise bu eşyaların kanepeler, masa ve salıncak gibi tamamen geleneksel eşyalar olduğu göze çarpmaktadır. Ancak evdeki eşyaların arasında komodin, dolap, yatak ve saat gibi zamana uygun, yeni eşyalar da bulunmaktadır. Ancak bu yeni eşyalar evdeki diğer eşyaların gelenekselliğine zarar vermezler; tam tersine bu yeni eşyalar da aslında söz konusu gelenekselliği tamamlar niteliktedirler. Örneğin; komodin eser boyunca küçük Volodka’nın bakış açısıyla sadece bir kez gösterilir. Çocuk sakinleşip salıncaktaki yerini alınca çevresindeki eşyaları olumlu yanlarıyla görmeye başlar ve onun görüş açısına düşen bütün eşyalar ona canlı ve dostça görünür: “*Volodka salıncakta rahat ve sakin bir şekilde yatıyordu. Odanın duvarına yansıyan güneş ışığına bakarak düşünceye daldı.*” Volodka tarafından hemen fark edilen güneş ışığının yansıması, evin ortamının rahat ve sıcak olduğunu göstermektedir. Dolap, yatak gibi eşyalar yazar tarafından çok ön plana çıkarılmamıştır. Ancak bu gerekli olan eşyalar ev işlerinde mutlaka işe yaramaktadır. Örneğin; dolapta semaver, çay fincanları ve diğer kap kacaklar bulunmaktadır; burada ayrıca kutular ve

⁴⁴ T. Y. Smikovskaya, Natsionalniy obraz v proze V. İ.

Belova Vvedeniye http://modernlib.ru/books/tatyana_evgenovna_smikovskaya/natsionalniy_obraz_mira_v_proze_v_belova/read_1/ E.T. 20.06.1.2012.

pencere için plastilin ve de paralar saklanmaktadır. Yatak ise Katerina ve İvan Afrikanoviç için baş başa kaldıkları ve dinlendikleri yerdir. Birbirlerine olan duygu ve düşüncelerini, bazen de kızgınlıklarını burada aktarmaktadırlar. Bu eşyalar eser boyunca çok ön planda değildirler ve eserin kurgusu dahilinde özel bir fonksiyonları da yoktur. Bu eşyalar evin içinde silik bir konumdadırlar, ancak bunun yanında evdeki diğer eşyaları sönükleştirmezler ve mekânın bütünlüğüne de zarar vermezler.

Eserdeki hemen hemen bütün önemli figürler meşgul oldukları mekândaki eşyalarla iç içedirler. Örneğin; yaşlı kadın Yevstolya evdeki fırın, semaver, kova, maşa, süpürge ve çay fincanları gibi eşyalarla adeta bütünleşmiş bir konumdadır. Bu eşyalar onun meşguliyetleri hakkında bize bilgi vermektedir. İvan Afrikanoviç'in etrafında ise balıkçı torbası, çekiç, tırpan, bileği taşı, balta ve kayık gibi eşyalar bulunmaktadır. Eserdeki çocuk figürler ise salıncak, emzik, çingirak, battaniye, oyuncak bebek gibi eşyalarla iç içedirler. Bu eşyaların arasında yazar, semaver ve salıncak unsuruna eser boyunca özellikle dikkat çekmiştir. Çünkü Rus geleneklerine göre salıncak ve semaver gelenekselliği simgelemektedir. Örneğin; salıncak bir çocuk için ilk eğitim yeri olarak düşünülmektedir. Semaver ise aynı şekilde insanları bir arada tutan, birbirleriyle iletişimlerini kuvvetlendiren bir nesne olarak düşünülmektedir. Yazar bu sebeple özellikle bu iki nesneye mekân tasvirinde özellikle yer vermiştir.

Eser boyunca İvan Afrikanoviç'in evi dışında çok önemli bir yere sahip olan mekân ise kolhoz işlerinin görüldüğü tarla ve ot biçilen yerlerdir. Söz konusu mekânlar tam anlamıyla köy yaşamının gerekliliklerini, köyde yaşayan insanın yapmak zorunda olduğu işlerle bütünlük içerisindedir. Çünkü ailenin yaşaması, geçimini sağlaması söz konusu tarla ve ot biçilen yerlere bağlıdır. Bu mekânlar olmadan ailenin hatta genel anlamda köy insanının yaşamını devam ettirmesi ve ailesini geçindirmesi mümkün değildir. Eserdeki bütün mekânlar içerisinde o yerin meşguliyetleriyle ilgili küçük eşyalar barındırır. Yukarıda İvan Afrikanoviç'in evinde ev işlerinde kullanılan eşyalardan bahsetmiştik. Tarla ve kolhoz işlerinin görüldüğü yerlerde ise doğal olarak o işi ilgilendiren tırpan, orak, bileği taşı, saman gibi nesneler bulunmaktadır. Bu nesneler de doğal olarak İvan Afrikanoviç ve ailesinin meşguliyetleri ve sorumlulukları hakkında bize bilgi vermektedir.

Eserde göze çarpan bir diğer mekân ise kolhoza ait ineklerin bulunduğu ahırdır. Burada genel olarak Katerina ön plandadır. Çünkü daha önce de belirttiğimiz gibi, Katerina

ailesinin geçimi için inek sağıcılığı yapmaktadır. Burada da yine mekân ve içerisindeki eşyalar, nesneler uyum içerisinde. Burada kova, bakraç vb. gibi eşyalar bulunmaktadır. Bu eşyalar da yine diğer mekânlarda bulunan eşyalar gibi orada yapılan işlerle uyumlu niteliktedirler.

3.4. Anlatım Teknikleri

3.4.1. Anlatma ve Gösterme Teknikleri

Bir edebi eserde anlatıcının konumundan daha önce bahsetmiştik. Anlatıma dayalı edebi eserlerde mutlak bir anlatıcı unsuru hakimdir. Onun varlığı inkâr edilemez bir kavramdır. Romanın selefi konumunda olan destan türünde anlatıcı mutlak bir hakimiyete sahiptir. Bütün eser onun etrafında kurgulanır ve şekillenir. Bu sebeple erken dönem roman örneklerinde destan türünden kalma bir tanrısal anlatıcı konumu etkindir. Bu türde yazılan eserlerde eserdeki vaka, kişiler, zaman, mekân tamamen anlatıcının tasarrufundadır. Onun dışında hiçbir olay gerçekleşmez; her şey onun bilgisi dahilindedir. Anlatıcının bu denli hakim ve baskın olduğu bu yönüde anlatma yöntemi denir. Bu yöntemde edebi eserdeki her olay, her ayrıntı anlatıcı tarafından okuyucuya aktarılır. Hatta çoğu zaman anlatıcı eserdeki karakterlerin duygu ve düşünce dünyalarına geçişler yaparak, eserdeki kahramanların zihin dünyalarına bile hükmeder. Mehmet Tekin anlatma tekniğini şu şekilde açıklamıştır: *”Dilin işlevsel bir nitelik kazanması demek olan anlatma, bir sunma biçimidir. Nihayet bir teknik olarak uygulanan anlatmada, anlatıcının, modern zamanlarda yazar-anlatıcının ağırlığı söz konusudur. Bir anlatıda, eğer dikkatler mutlak anlamda anlatıcı üzerinde yoğunlaşıyorsa, o anlatıda, anlatma ağırlıklı bir anlatım biçimi uygulanıyor demektir. Bu yöntemde, anlatıcı, hikâyeyi sunuşuyla, sunuş sırasında yaptığı açıklama ve yorumlarıyla okuyucunun dikkatini metne değil, kendi üzerine çeker”*.⁴⁵

Anlatma tekniği anlatıcının tercih ve imkânlarıyla sınırlı kalır. Anlatılanlarla birebir sıcak ve yakın bir ilişki içine giremez. Her şeyi, anlatıcının bulunduğu zaman ve mekan açısından; belli bir mesafeden öğrenir. Anlatılan olaylar ona hep geçmiş zaman diliminde yansır. Tabii olarak anlatıcının ihmal ettiği ayrıntılardan mahrum kalır. Dolayısıyla anlatma (tahkiye), bilgi vermeye, değişik durumlar arasında ilişki kurmaya,

⁴⁵ Tekin, s. 190.

pek fazla önem taşımayan olayların anlatılmasına, gelecekle ilgili tahmin ve yorumlamaya hizmet eder.⁴⁶

Ancak anlatma tekniği 19.yüzyıla gelindiğinde realistler tarafından bir zaaf olarak görülmüş ve yeni bir teknik olan gösterme tekniğini ön plana çıkarmışlardır. Aslında bu teknik tiyatrodaki kullanılan bir yöntemdir; realistler bu tekniği romana uyarlamışlardır. Ancak bu yöntem anlatma tekniğini tamamen ortadan kaldırmamıştır; gösterme yöntemi genellikle anlatma tekniğiyle birlikte kullanılmıştır. Bu yöntemle birlikte anlatıcının tanrısal konumu kısmen de olsa zayıflamış ve anlatım daha yansız bir yapıya bürünmüştür.

Anlatma ile gösterme arasında Percy Lubbock şöyle ayırım yapar: “*Anlatmada okuyucunun yüzü hikâyeye dönüktür, onun sözlerine kulak vermektedir; göstermede ise okuyucunun gözleri hikâyeye çevrilmiş, onu seyretmektedir. Anlatmada herhangi bir duygu yoğunluğu yaratılamaz, çünkü okuyucu olup bitenleri ikinci elden görür; olayları birinci elde gören, değerlendiren, eleştiren, yorumlayan hep anlatıcının kendisidir. Göstermede ise yazar okuyucuyu olaylar ve kişilerle baş başa bırakmış, kendisi aradan çekilmiş izlenimini uyandırır. Bundan ötürü tanrısal bakış açısından yazılan romanlarda genellikle egemen olan yöntem anlatma yöntemidir.*”⁴⁷

Gösterme yöntemine en temel örnek diyaloglardır. Okuyucu eserdeki kahramanların duygu ve düşüncelerine, yaşadığı gelgitlere bir anlatıcıya ihtiyaç duymadan birinci ağızdan şahit olur. Bu durum okuyucu-eser ilişkisini kuvvetlendirmiş ve eserin sıcaklığını, samimiyetini artırmıştır. Realistlerin öncülüğünü yaptığı dramatik yöntem olarak da adlandırılan bu yeni yöntem edebi eserlerdeki anlatım tekniklerine güç katmış ve anlatımın samimiyetini artırmıştır. Ayrıca gösterme (dramatik) yöntem eserdeki zaman kavramını da bir yönüyle değiştirmiştir. Anlatma tekniğinde bütün vaka geçmiş zamanda anlatılmakta ve okuyucu bilgileri hep sonradan öğrenmiş havasıyla esere hakim olabilmektedir. Ancak gösterme tekniğinde olaylar hep şimdiki zamanda olmakta ve okuyucu söz konusu vakayı kendi izlenimleriyle öğrenebilmektedir.

Gösterme tarzı anlatım, roman ve hikâyenin tamamını kapsamaz. Aksi takdirde böyle bir eser tiyatro türüne bir örnek olur. Yazar, kendi tercihi ve lüzumu ölçüsünde anlatma

⁴⁶ Çetişli, s. 94.

⁴⁷ Tekin, s. 191.

ile gösterme tarzını sentez etmeye çalışacaktır. Özellikle olay örgüsünde daha çok önem arz eden olaylar, durumlar, tavırlar ve hareketler gösterme tarzı ile okuyucunun gözü önünde sergilenir. Söz konusu bölümler, aynı zamanda olay örgüsünde heyecanın da yüksek olduğu kesimlerdir.⁴⁸

Tezimizin asıl araştırma konusu olan Vasili İvanoviç Belov'un "Sıradan İşler" adlı eserinde de yazar, anlatma ve gösterme tekniklerini bir arada kullanmıştır. Eserde yer yer anlatıcı araya girerek ilahi konumunu hissettirse de eserdeki kişiler duygu ve düşüncelerini kendileri ortaya koyarlar. Kahramanların yaşadığı ruhsal durumları, zafiyetleri, mutlulukları, üzüntüleri anlatıcı tarafından nadiren anlatılır. Çoğu zaman ise bu iki anlatım tekniği birbiri içine sokulmuş durumdadır. Eserden alıntılarladığımız aşağıdaki paragrafta yazarın eserde kullandığı gösterme tekniği oldukça belirgindir:

"İvan Afrikanoviç'i kim susturabilir ki diyorum? Hiç kimse Drinov'u susturamaz. Drinov kendisi kimi isterse susturabilir. Nereye? Nereye gidiyorsun dedim sana aptal bunak, geri mi dönmek istiyorsun? Yanlış yola dönüyorsun! Ne de olsa biz seninle bir asırdır yaşıyoruz; sen nereye döneceğini hatırlıyor musun? Bu senin eve gittiğin yol değil mi? Bu yol eve çıkmaz, bu yol doğrudan mezbahaya çıkar. Buradan yüz kez geçtim ben, ya sen? Sana diyorum. Yine huysuzluğun tuttu, yine huysuzluğun tuttu! Sen yolu benden iyi mi bileceksin? Seni düzenbaz, kırbaç istiyorsun galiba! Öyleyse al sana!...(s. 7-8)

Bu konuşmayı yaptığı sırada İvan oldukça sarhoştur. Bu sebepten dolayı da atına karşı oldukça sert davranmaktadır. İvan Afrikanoviç'in atıyla yaptığı monologtan oluşan bu paragrafta anlatıcının konumu neredeyse yoktur. Bütün sözler kahramanın kendi kullandığı sözlerdir. Bu teknikle yazar eserine daha geniş bir görsellik katmış ve okuyucuyu tiyatro izliyormuş gibi eserinin içine çekmiştir. Bu da eseri daha gerçekçi ve eserdeki kişileri de daha insancıl bir konuma getirmiştir.

Gösterme tekniğinin kullanıldığı aşağıdaki diyalog ise İvan ve Katerina'nın erkek kardeşi Mitka arasında geçmektedir. Bu diyalogda Mitka İvan'ı çalışmak için kendisiyle birlikte şehre gelmeye ikna etmeye çalışmaktadır. İvan ise bu konuda şüphelidir ve gitmeyi pek istememektedir. Mitka ise köyde yaşamaya devam ederse durumunun daha da kötüleşeceğini ve karısını ve dokuz çocuğunu geçindiremeyeceğini söylemektedir.

⁴⁸ Çetişli, s. 99.

“- Artık yeter Afrikanoviç.

- Ne yeter?

- Burada kaldığım yeter.

- Gidiyor musun yani?

- Sen de benimle geliyorsun.

- Ben de mi geliyorum? diyerek gülümsedi Afrikanoviç.

- Ben geliyorsun diyorsan geliyorsun!

- Ben nereye geliyorum ki?

- Benimle geliyorsun! Mitka sert bir şekilde bulunduğu zemini tekmeledi. Kuzeye geliyorsun. Ben çok ciddiym. Dün ne kadar çok bıçtin? Ücret aldın mı?

- Aldım.

- Ne kadar sıkıştırdılar eline?

- On sekiz ruble verdiler.

- Bir aylık mı?

- Evet, bir aylık.

- Bu neye yetecek ki.. Kışın çalışamıyorsun. İneğini besleyemezsen ne olur? Ne de olsa dokuz çocuğun var. “ (s. 117)

Görüldüğü gibi yukarıdaki diyalogda karakterler durumlarını, düşüncelerini kendileri anlatmaktadırlar. Burada yine anlatıcı, okuyucuyla eserdeki karakterleri bütünleştirmiştir. Kendisi aradan çekilerek karakterleri ve durumlarını görselleştirmiştir.

Aşağıdaki örnekte ise yazar sadece anlatma tekniğini kullanmıştır. Alıntıda kahramanların kendi ağızlarıyla söyledikleri bir şey yoktur. Bütün anlatım anlatıcının tasarrufundadır. Anlatıcı burada Drinov’un iç dünyasını dahi bilmekte ve kahramanın iç dünyasının dışa yansıtılması işini kendisi üstlenmektedir.

“İvan Afrikanoviç sustu. Kendine geldi ve uyuyan horoz gibi başını öne eğdi. İlk önce atına karşı yaptığı küstahlık yüzünden pişmanlık duydu, ancak çok geçmeden bu kusurunu hemen unutuverdi; ve her şey yine eski haline döndü.” (s. 9)

Ancak çoğu zaman bu teknikler birbirinden bağımsız olarak kullanılmaya pek uygun olmamaktadırlar. Çünkü sonuçta kurgulanan metin ve kahramanlar itibari varlıklar oldukları için her şeyi anlatmaları gösterme yoluyla mümkün olmamaktadır, çoğu zaman bir anlatıcıya gerek duyulmaktadır. Aşağıdaki paragraf yazarın eserinde anlatma ve gösterme tekniklerini bir arada kullanmasına bir örnek teşkil etmektedir. Alıntıladığımız paragrafta koyu yazılan kısımda anlatma tekniği, açık renkle yazılan kısımda ise gösterme tekniği kullanılmıştır.

“İvan Afrikanoviç ağlamaya başladı, gözü ıslanmış dizlerine daldı. Parmakları kendiliğinden soğuk yosunları kavradı ve yumruğunu sıkı ve birden fırlayıp ağaya kalktı. “Hayır gitmeliyim. Uzaklaşmalıyım buralardan... Ama nereye gidebilirim?” (s.174)

Bu alıntıda gördüğümüz gibi koyu renkte yazılan kısımları okuyucuya anlatıcının kendisi aktarmaktadır. Açık renkte yazılan yerlerde ise anlatıcı aradan çekilmiştir ve duyularını anlatma fırsatını İvan Afrikanoviç’e vermiştir.

3.4.2. Tasvir

Bir edebi eser farklı anlatım tekniklerinin birbiriyle birleştirilerek kurgulanmasıyla oluşturulur. Tasvir tekniği de bu anlatım tekniklerinden biridir. Bir edebi eserdeki tasvirler adeta tiyatrodaki dekoru andırır. Bu özelliğinden dolayı eserlerdeki tasvirler görseldir ve tasvirin amacı da okuyucunun zihninde bu görselliği oluşturmaktır. Tasvir, romanın kurmaca dünyasında yer alan kişi, zaman, olay, mekân gibi unsurları, sanatın sağladığı imkânlardan yararlanarak görünür kılmaktır.⁴⁹ Bu doğrultuda düşündüğümüzde, yazar gerçek dünyadan öykündüğü doğa ve mekân unsurlarını esere nakleder ve okuyucuya bunları gerçekmiş gibi hissettirir.

Tasvir tekniğinin tarihsel sürecine baktığımızda ise zamandan zamana değişikliklere uğradığını görmekteyiz. Örneğin; romantik dönemin tasvir anlayışı ile realist ve natüralist dönemin tasvir anlayışları birbirinden farklıdır. Romantik dönem yazarları

⁴⁹ Tekin, s. 200.

gördükleri gerçekleri estetik kaygıları dolayısıyla olduğundan farklı dile getirmişlerdir. Ancak bu durum realistlere geldiğinde biraz daha farklılaşır. Realistler görüngü dünyasını olduğu gibi, katışıksız anlatma yolunu seçmişlerdir. Onlara göre doğa ve mekân tasvirleri doğal haliyle okuyucuya ulaşmalıydı. Natüralistler ise bu gerçekçi yansıtma olayını biraz daha ileriye götürürler. Onlar sadece çevreyi, doğayı, mekânı olduğu gibi tasvir etmekle kalmazlar, ayrıca doğanın, çevrenin, mekânın eserde zuhur eden karakterlerle uyum içinde olduğu görüşünü savunurlar. Bu tutumları sebebiyle natüralistler realistlerden daha çok ayrıntılara inmişlerdir. Onların eserlerinde mekân en ince ayrıntısına kadar okuyucunun zihninde uyandırılmaya çalışılır.

Modern dönem romancılarına geldiğimizde ise daha farklı bir tasvir tutumu göze çarpar. Onlar eserlerinde tasvirlerle sadece gerektiği kadar yer verirler. Modern romancılar tasviri sadece okuyucuya sezdirmek için kullanmışlardır. Onların çevreyi olduğu gibi aktarmak gibi bir amaçları yoktur. Modern romancıların eserlerinde dikkati çeken tasvir örnekleri, resimden çok müzik etkisine sahiptir.⁵⁰

Doğa tasvirleri, yani doğa ve kır imgeleri de çok öncelerden beri, edebiyata girmişlerdir. Gerek antik destanlarda ve ilk Yunan romanlarında ve gerekse ortaçağda kutsal kişilere ilişkin yaşam tasvirlerinde bu imgelere hep rastlıyoruz. Edebiyatın ilk gelişim evrelerinde doğa, çocuklukla kişileştirilirdi. Yaşayan bir varlık olarak gösterilirdi doğa; çoğu kez de zaten öyle kavranırdı. Söz gelişi İgor Destanı'nda, doğa güçleri de öteki figürlerle yazgılarını paylaşıyorlar. Güneş tutulması, İgor'u, Polovts'lara karşı bir sefere çıkması için uyarıyor; ormanın sakinleriye, İgor alaylarını bekleyen yenilginin acısını önceden duyuyorlardı. Gerçekçi eserlerde kır ve manzara gösterimleri, nesnel olarak meydana getirmenin önemli bir yanını oluşturur. Doğa ile yaşayan bir ilişki içindeki insan, Turgenyev'in, L. Tolstoy'un, Çehov'un, Bunin'in, Şolohov'un, Prişvin'in vb. yaratışlarının önemli bir konusudur. Şöyle diyordu Prişvin : ‘ *Doğada insan ruhunun güzel yanları aranıp ortaya çıkarılmalı.*’⁵¹

Tasvir tekniği bir eserde iki farklı şekilde uygulanır. Bunlardan biri tasvirin anlatıcı tarafından yapılması, çevreye onun bakış açısından bakılmasıdır. İkinci yöntem ise eserdeki figürlerden birinin bakış açısıyla çevrenin, mekânın tasvir edilmesidir. Anlatıcı tarafından yapılan tasvir örneklerinde anlatıcı mutlak hakimiyetini, ilahi niteliğini

⁵⁰ Tekin, s. 204.

⁵¹ Pospelov, s. 273, 274.

hissettirir. Ancak bu yöntemle yapılan tasvirler anlatının gerçeklik ölçütünü zedeler. Çünkü bu yöntemde çevreye, mekâna dıştan bir müdahale söz konusudur. Anlatıcının tasarrufu bu türde ön planda olduğu için yapılan tasvirler de o ölçüde sığ durur.

Ancak realistlerin öncülüğünü yaptığı kahramanın bakış açısıyla yapılan tasvirler çok daha gerçekçi ve sanatsal yönden de bir o kadar tatmin edicidir. Zira bu yöntemde eser kendi içinde şekillenir ve eserdeki tasvirler de kahramanlardan birinin bakış açısıyla sunulur. Bu bağlamda yapılan tasvirler de daha insancıl ve sıcak durmaktadır. İlahi konumdaki anlatıcının tasarrufunu aza indirgeyen bu yöntem, eserdeki kahramanı ve düşüncelerini ön plana çıkarır. Anlatıcının sunduğu tasvirler sadece onun bakış açısını kapsamaktadır; ancak kahraman bakış açısıyla sunulan yöntem bu bakış açısını çoğullaştırır. Tasvir eserdeki farklı kahramanların bakış açılarından sunulduğu için tasvirler de kültür, eğitim ve yaşam konumuna göre şekillenmektedir. Şöyle ki psikolojik olarak bunalımda olan bir insanla, o anda kendini çok mutlu hisseden bir insanın bakış açıları elbette ki farklı olacaktır. Bu durum da doğal olarak eserin ve eserde yapılan tasvirlerin doğallığını artırmaktadır.

Görüldüğü gibi tasvir farklı dönemlerde farklı amaçlara hizmet etmiş ve yazardan yazara, eserden esere farklılıklar göstermiştir. Kimilerine göre önemi tartışılır olan tasvir tekniği edebi eserlerde aşırıya gidilmediği ve iyi kurgulandığı sürece esere renk ve canlılık katar. Yer yer eserdeki kişilerin bakış açılarından yola çıkarak yine kişilerin dünya görüşleri ve bakış açıları hakkında bilgiler verir.

Köy nesri yazarlarından biri olmasından dolayı Vasili İvanoviç Belov “Sıradan İşler” adlı eserinde tasvirleri çokça kullanmıştır. Eserde özellikle doğa tasvirleri göze çarpmaktadır. Örneğin; eserdeki şu satırlar bu düşüncemizi desteklemektedir: *“Büyük, zümrütü andıran yıldızlar hala güneşte parıldıyor ve harman yerine yansıyor. Dar sokakta siyah dişli koyunlar duruyordu; köknar ağaçlarının olduğu taraftan belirmeye başlayan alacakaranlık ağır ağır kendini göstermeye başlamıştı. Etraf oldukça sessizdi. Sadece ağustos böceklerinin ve yer yer cır cır böceklerinin vızıldayışı ve orağı bileyen bileği taşının sesi ve çekicinin tık tık eden sesi duyuluyordu.”*(s. 63)

Yukarıda vermiş olduğumuz bu örnek, Katerina’nın ilk kez hastaneye kaldırılıp iyileştikten sonra eve dönmesinden sonra yapılan bir tasvirdir. Burada tasvir peyzaj tekniğiyle birlikte uygulanmıştır. Katerina evine dönüp kocası İvan’ı ve çocuklarını

gördüğü için oldukça mutludur. Betimlemede verilen yıldızların parlaması, etrafın sakin olması Katerina'nın ruhsal durumuyla örtüşmektedir.

Aşağıda verdiğimiz paragraf da yine, yazarın tasvir uygulamasına bir örnektir. Ancak burada yazar, doğa ve mekân tasvirinden ziyade daha ince ayrıntıları betimlemiştir. İneklerin durumu, sinek yığını, böcek sürüleri alışılmış tasvir uygulamalarının dışındadır:

“Köy oldukça sessizdi. Ancak o anda birden ormandan kaçışan inekler çıkageldi. İlginçtir ki inekler şişmiş karınlarıyla sabahkinin tam tersine hiç ses çıkarmadan, sessizce ve böğürmekten yorulmuş bir halde evin önünde bekliyorlar ve kuyruklarını sallıyorlardı. Her birinin üzerinde ta öğleden beri başlarına musallat olan sinek yığını bulunuyordu. Günün sıcaklığı etkisini kaybetmeye başlamış ve ara sokaktaki çan sesleri daha net duyulmaya başlamıştı. Güzel havanın habercisi olan yüksek, mavi gökyüzünde kırlangıçlar uçuşuyor, keskin sağan kuşları gökyüzünü dolduruyor ve böcek sürüleri her bir kapı eşiğinin önünde birikmiş, itişip kakışıyorlardı.”(s. 64)

Eserin genel yapısına baktığımızda neredeyse eserin her bölümünde ve hatta her sayfasında çok uzun olmasa da doğanın herhangi bir olayı resmedilmektedir. Yazar eserinde doğa insan ilişkisine de geniş yer vermiş ve doğayla insanın nasıl bir uyum içinde olduklarını ve yer yer doğanın insana nasıl hükmettiğini de göstermiştir. Bu doğa yansıtılışı öylesine yoğundur ki, eserde doğa adeta bir karakter gibi yer almış ve sık sık okuyucunun karşısına çıkmıştır. Örneğin; “İvan Afrikanoviç'in Sabahı” bölümünde kahraman adeta doğanın içinde eriyip kaybolmuş gibi anlatılır: “İvan Afrikanoviç kendisini kar ve güneşle, çıplak, engin gökyüzüyle ve ilkbaharın bütün kokusu ve sesleriyle kaynaşmış gibi hissetmeye başlamıştı.”⁵²(s. 47)

Eserdeki doğa tasviri uygulaması aşağıdaki örnekte son derece belirgindir:

“Acıyla sevincin birbirine karıştığı ateşten yükselen duman oradan oraya savrulup berrak gökyüzüne doğru yükseliyordu. Her yerde patatesle uğraşan insanlar vardı. Ormanın üzerinde uçuşan sığırcık sürüleri tarlalara inmeye hazırlanıyorlardı. Nehrin öbür yanında, akağaç ormanlarının ötesinden bağrıışan çocukların sesi duyuluyordu. Harabeye dönmüş kilisenin beyaz çanı sonbaharın verdiği sakin gökyüzüne doğru

⁵²Alekseyev, s. 145.

sivriliyordu. Üzerinde mezarların bulunduğu tepeyi dolaşan soğuk nehir hareketsizce duruyor ve nehrin üzerine yansıyan masmavi gökyüzü şimdi sanki daha da berraklaşmış gibi görünüyordu.”(s.180-181)

Bu tasvir uygulaması İvan’ın Katerina’nın mezarına gittiğinde yapılmıştır. Burada kahramanın ruhsal durumu oldukça kötüdür. Artık İvan kendisinin bir hiç olduğunu ve öleceğini düşünmeye başlamıştır. Yukarıdaki tasvirde verilen kilisenin harabeye dönmüş hali İvan’ın ruhsal durumunu simgelemektedir. Ayrıca yine betimlemede verilen mevsim sonbahardır. Buradaki sonbahar da İvan Afrikanoviç’in tükenen umutlarını, üzüntülerini ve pişmanlıklarını simgelemektedir. Ayrıca yine nehrin durgunlaştığı belirtilmiştir. Bu da yine eserin başkahramanı İvan’ın hayatının artık durma, bitme noktasına geldiği, artık yapacak bir şeyi kalmadığı düşüncesiyle bütünleşmiş durumdadır.

Eserde doğa tasvirleri kadar çok olmasa da mekân tasvirleri de yer almaktadır. Mekân tasvirleri eserdeki kahramanların yaşadığı yer hakkında bize bilgi vermektedir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi incelediğimiz eser köyde geçen olayları ve köyde yaşayan kişileri konu edindiği için elbette ki mekân tasvirleri de bu doğrultuda verilmiştir. İvan Afrikanoviç ve arkadaşı Mişka’nın Stepanovna’nın evine girdikleri anda yapılan tasvir eserdeki mekân betimlemesine oldukça uygundur.

“Bu izbe yerde onur belgeleri ve diplomalar bulunmakta ve odada bir lamba yanmaktaydı. Büyük ağarmış ocak ve kağıtlarla kaplanmış duvar bu izbeyi ikiye ayırıyordu. Semaver borusunun dirseği ocağın önünde durmakta, yanında ise iki masa, kürek ve köşelik bulunmaktaydı. Semaverin kendisi ise rafa kaldırılmış duruyordu.”(s. 13)

Bu tasvir Nuşka ve annesinin evlerinin tasviridir. Bu tasvir İvan ve arkadaşı Mişka’nın Nuşka’yı Stepanovna’dan istemek için gittikleri zamanda uygulanmıştır. Sıradan bir mekân betimlemesi olmasının yanında bu betimlemede özellikle semaverin rafa kaldırılmış olması dikkat çekicidir. Sürekli kaynayan semaver ailede mutluluğu simgelemektedir. Burada ise semaver rafa kaldırılmıştır. Buradan Nuşka ve Stepanovna’nın çok mutlu olmadıkları yorumuna ulaşmak mümkündür.

Görüldüğü gibi yazar eserinde gerek mekân gerek doğa tasvirleriyle eserine renk katmıştır. Yapılan tasvirler sayesinde eserdeki olaylar ve kişiler zaman zaman

okuyucunun esere bakışını genişletmiş ve okuyucunun zihninde olaylar ve kişiler görselleşmiştir.

3.4.3. Özetleme Tekniği

Bilindiği gibi bir roman, gerçek hayata öykünür ve sanatçı hayatta gözlemlediği tecrübelerle kurmaca bir dünya ortaya koyar. Eserdeki zaman, mekân, kişiler vs. bu kurmaca dünyanın etrafında şekillenir ve okuyucunun zihninde bu hayali haliyle canlanır. Ancak sanatçı her ne kadar gerçek dünyaya öykünse de hayatı olduğu gibi aktaramaz. Esasen bu mümkün de değildir. Bu durumda eserlerde kullanılan anlatım teknikleri yazarın kurtarıcısı olmaktadır. Özetleme tekniği de bu söz konusu anlatım tekniklerinden biridir. Bu teknik sayesinde yazar bazı önemsiz ve sıradan olay ya da durumları anlatmadan kısaca değinip geçebilmektedir.

Özetleme tekniği, gereksiz ayrıntıyı silen, dolayısıyla esere derli toplu bir görünüm kazandıran bir yoldur. Bu yöntemle olaylar ve kişiler, bariz yön ve çizgileriyle tanıtılır, anlatılır. Sonuçta sayfalar boyu sürececek, belki de okuyucuya sıkıcı gelecek tanıtma meselesi, birkaç satır veya paragrafla çözümlenmiş olmaktadır.⁵³Bu teknikle sadece zaman ya da olay kavramı kısaltılmaz ayrıca eserdeki kişilerin karakterleri tanıtılırken de bu teknikten yararlanılır.

Ele aldığımız eserde Belov, yer yer özetleme tekniğinden yararlanmıştır. Söz konusu özetleme unsuru daha ziyade eserdeki zaman unsurlarında kendini göstermektedir. Bu teknik sayesinde eserdeki bazı önemsiz ya da daha az önemli olan yerler atlanmış ve bu da eseri gereksiz ayrıntı yığından kurtarmıştır. Yazarın eserinde kullandığı özetleme tekniği aşağıdaki iki örnekte belirgindir.

“Sonbahar ve kış ve geçmiş, yeni otlar bitmeye başlamış ve dağların tepelerinde yeniden yaban mersinleri boy göstermeye başlamıştı. Merada otlamaya başlamadan önce, üç gün boyunca Rogulya’nın içini yeni bir endişe kemirmeye başlamıştı. Sürekli olarak böğürmek istiyordu. Ancak sahibi bunların hiçbirini fark etmiyordu. Bu durum ise üç gün sonra geçmişti. Sabah Rogulya içine tarla şalgamı yapraklarının karıştığı bir kova suyu sakince içti ve kuru otların eskiliğinden dolayı tozlanan ağzını yere sürdü.”(s. 146)

⁵³Tekin, s. 230.

Burada, eserin kronolojik zamanının dışında anlatılan olayda, ailenin geçimi için oldukça önemli olan ineğin zihin dünyasının açılımı yapılmıştır. Ancak burada sonbahar ve kış mevsiminin arasında geçen olaylar atlanarak zaman hızlandırılmıştır.

“Bir sonbahar ve uzun bir kış daha geçmişti, yeni bir ilkbaharda bitmek üzereydi. Ancak Rogulya’nın hayatında değişen hiçbir şey yoktu. O kimsenin bilmediği kendi dünyasında yaşamaya devam ediyordu. Yine, kısacık yaz geçip gitmişti. Herkesin bildiği bu yere çöken kara bulutlar kendini göstermeye başlamıştı. Sonra bu bulutlar sarıya çalan bir renk aldı ve beyaz kar taneleri serpiştirmeye başladı.”(s. 150)

Bu örnekte ise yine zamanla alakalı bir özetleme yöntemine gidilmiştir. Burada da sonbahar ve uzun bir kış mevsiminin geçtiği vurgulanmış ancak yine bu sürede yaşanan olaylar görmezden gelinerek özetlenmiş ve sadece önemli olan olaylar aktarılmıştır. Yine ikinci sırada verdiğimiz örnekte de kısa yaz mevsiminin geçip gittiği ayrıntılar verilmeden anlatılmıştır.

3.4.4. Geriye Dönüş Tekniği

Edebi eserlerdeki zaman kavramına daha önce değinmiştik. Bilindiği gibi bir edebi eser belirli bir zaman dilimi çerçevesinde kurgulanır. Söz konusu zaman unsuru olmadan eserin oluşması söz konusu olamaz. Zira edebi eserler gerçek dünyanın yansımasıdır ve bu yansıma doğal olarak zaman unsurunu da kapsamaktadır. Bu özelliğine rağmen bir eserdeki zaman unsurunun hayatın tıpatıp aynısı olduğu da söylenemez. Bu romanın ya da diğer epik türlerin kurmaca dünyasına aykırı bir durumdur.

Roman sanatında geçerli olan zaman “şimdi”dir. Her şey bu “şimdi”nin içinde kurgulanır. Ancak romanı roman yapan, bu değildir. Romancı, gerçek olan “şimdi” den geçmişe ve hatta geleceğe uzanır; dolayısıyla anlatıma bir sahilik kazandırır. Özellikle geçmiş roman için önemli bir zaman dilimidir. “Şimdi”, bir anlamda geçmişe adanmış yaşantılar manzumesidir ve “şimdi” görecedir. Dolayısıyla romanı besleyen zaman dilimi “geçmiş”tir. Yakın ve uzak geçmiştir. Romancı bu çizgide derlediği bilgi, görgü ve düşüncelerle romanını hazırlar. Konu, teknik boyutlu görünse de, işin esasında insan

gerçeği vardır ve insanın bilinci, insanın algılama ve anlatma yeteneği hareket noktasıdır.⁵⁴

Gerçek hayattaki kişilerin her birinin geçmişi olduğu gibi romandaki kişilerin de bir geçmişleri vardır. Yazar eserindeki bu kişilerin geçmişini geriye dönüş tekniğiyle anlatır. Romancı bu uygulamayı yaparken üç tür geriye dönüş yöntemini kullanır:

1. dar anlamda geriye dönüş
2. yapıcı geriye dönüş
3. çözücü geriye dönüş⁵⁵

Dar anlamda geriye dönüş, olayları veya kişileri tanıtmak için yakın zamana; bir saat, bir gün, iki gün veya birkaç gün öncesine dönüştür. Dar anlamda geriye dönüş, kısmen açıklayıcı, ama daha çok destekleyici bir özellik taşır. Hali hazırda yaşanmakta olan bir durumu veya bir düşünceyi desteklemek, dolayısıyla güncel olanla geçmişte kalanı lehimlemek için, bu tip geriye dönüşe başvurulur. Bazen, bu uygulama kapsamında canlandırılan bilgiler okuyucunun da bilgisi dahilinde olabilir. Olanlar bir kere daha hatırlatılır; yaşanan tekrarlanır.⁵⁶

Yapıcı geriye dönüş ise eserin daha ziyade ileri sayfalarında yapılır. Bu teknikte amaç okuyucuyu bir olay ya da eserdeki bir kahraman hakkında bilgilendirmektir. Edebi eserlerde okuyucuya kahramanlar ya da olaylar hakkında tam olarak bilgi verilmez, okuyucunun merakı uyandırılır; daha sonrasında yapıcı geriye dönüş yoluna başvurulur ve olaylar ve karakterler açığa kavuşur. Bu bilgi verme işlemi bazen bir anda bazen de bölük bölük verilir. Okuyucu bu parçalı bilgileri birleştirerek olay ya da kişiler hakkında bilgi sahibi olur.

Çözücü geriye dönüş, genellikle polisiye romanlarda uygulanan bir yöntemdir. Bu tip romanların başlarında ortaya atılan bir problemlili durum, daha sonra geriye dönülerek çözülür. Yapıcı geriye dönüş ile çözücü geriye dönüş arasındaki fark, çıkış yerleri itibariyle şöyledir: “*Yapıcı geriye dönüş ilk gerilim yayının önüne, çözücü geriye dönüş ise her türlü gerilim yaylarının arkasına yerleştirilir.*”⁵⁷

⁵⁴ Tekin, s. 233.

⁵⁵ Tekin, s. 234.

⁵⁶ Tekin, s. 235.

⁵⁷ Tekin, s. 238.

Doğal olarak geriye dönüş tekniği, romanın kurgusal yapısına gerçeklik katan önemli bir unsurdur. Vaka ve kahramanların okuyucuya sunumunda esere hem yüzeysellik hem de ayrıntı katan bir anlatım tekniği olarak birçok edebiyatçının eserine zenginlik katmıştır.

Eserde de geriye dönüş tekniği oldukça dikkat çekici özelliktedir. Eserin genel kurgusuna baktığımızda, bu teknik sayesinde kişilerin karakterleri, yaşadığı olayları öğrenebilmekteyiz. Yazar bu bilgiyi okuyucuya eserin kronolojik zamanının dışında gelişen dış zaman unsuruyla, genişleterek yansıtmıştır. Yine eserden alıntıladığımız aşağıdaki örnekte yazarın dış zaman sayesinde zamanı genişletmesi oldukça belirgindir.

“Mişka’yı yine gülme ve bu gülmeyle birlikte öksürük tutmuştu. Ancak kadınlar bir türlü vazgeçmiyorlardı:

-Yine çarpışmadınız mı?

-Dediğin şeye bak! Bizimkisi tam bir yenilgiydi. Ayıldık ve ne yapabiliriz diye düşünmeye başladık. At eve gitmişti ve biz o soğukta kalakaldık. Ben “İvan Afrikanoviç hamama gidelim ve orada sabaha kadar kalalım.” dedim. Kuş tüyünden yatakta Nuşka ile yatmayı düşünüyordum ancak her şey tersine döndü. Gide gide hamama gittik.”(s. 18)

Yukarıdaki örnekte İvan Afrikanoviç ve Mişka’nın Sosnovka köyündeki Nuşka’nın evinden kovulduktan sonra yaptıkları Mişka’nın ağzından anlatılmaktadır. Ancak bu anlatma, olayın geçtiği zamanla eş zamanlı bir anlatım değildir. Olaylar Mişka’nın ağzıyla daha sonra kadınlara anlatılmaktadır. Burada görüldüğü gibi dar anlamda geriye dönüş tekniği kullanılarak eser dahilinde bir geriye dönüş yapılmıştır. Geriye dönüp anlatılan olay yine eserin kronolojik zamanının sınırları içerisindedir.

Aşağıdaki paragrafta ise İvan Afrikanoviç’in karısı Katerina’nın dokuzuncu çocuğunu doğurmak üzere hastaneye kaldırıldığı haberini aldıktan sonra hastaneye giderken yolda aklından geçenler ve karısıyla evlenmeden önce yaşadığı bir olay anlatılmaktadır:

“İvan Afrikanoviç birden, daha bekarken Katerina’yı eğlenceye götürdüğü günü anımsadı. Savaştan yeni gelmişti. Başını sokacak bir evi yoktu, bacağı topallıyordu. Bu total bacağına rağmen dans etmişti. Öğrenmişti dans etmeyi. Belki de sırf dans ettiği için bacağı çabucak iyileşmişti...Katerina o zamanlar şişman ve oldukça sevimliydi. Şimdi de fena sayılmaz, belki de o zaman bir kadeh içtiği için gözüne öyle görünmüştü....”(s. 22)

Burada bu olay, eserin zaman kurgusu dışında işlenmiştir. Olay İvan Afrikanoviç'in zihin dünyası aracılığıyla geriye dönüş yöntemi uygulanarak aktarılmıştır. Çünkü burada yazar okuyucuya kahramanın geçmişte yaşadığı bir olay hakkında yine kahramanının zihin dünyası aracılığıyla bilgi vermektedir.

Aşağıdaki alıntıda ise İvan ve Katya'nın ilk evlendikleri yıl o zamanlar İvan'ın kayınvalidesi Yevstolya'nın yaşadığı Sosnovka köyüne gittikleri anlatılmaktadır. Bu olay yine eserin başkahramanlarından biri olan Katerina'nın düşüncelerinin geriye doğru akması yoluyla okuyucuya aktarılmıştır. Yine burada da yapıcı geriye dönüş yöntemi uygulanmıştır. Zira, eserin kronolojik iç zamanının dışında olan ve eserin ilk anlatılmaya başlamasından da daha önceki bir olay okuyucunun karşısına çıkmaktadır.

“Katerina ilk evlendikleri yıl Sosnovka'ya gittiklerini hatırladı. Yevstolya o zamanlar orada yaşıyordu. Yevstolya'nın oradaki evi oldukça büyük ve sağlamdı. Yevstolya damadı İvan'dan o zaman horozu kesmesini istemişti. Genç adam o zaman şaşırmış ve etrafına bakınmaya başlamıştı. Ancak Yevstolya böyle bir damadının olduğunu bilmiyordu ve horozu yakalamaya gitmişti. İvan Afrikanoviç'in yapacağı bir şey yoktu, mecburen eline baltayı almış ve yan yan kümese doğru gitmişti. Yevstolya ustalıkla horozu yakalamış ve yufka açmaya gitmişti. Damadı ise küçük çocuk gibi dikkatlice horozu ceketinin arasına sıkıştırmıştı. Cephede savaşan bir asker olan İvan 'ın gözlerinden şefkat okunuyordu; Katerina ise kocasının sapı akçam ağacından yapılmış baltaya nasıl acıyla baktığını izliyordu. “Oh Vanya o kadar savaşa katıldın bir horozu bile kesmekten korkuyorsun” demişti. Katerina o zaman baltayı eline almış ve bir çırpıda ustalıkla horozun başını gövdesinden ayırırvermişti..”(s. 48-49)

Görüldüğü gibi yazar geriye dönüş tekniklerinden çözücü geriye dönüş tekniği hariç diğer geriye dönüş tekniklerini eserinde kullanmıştır. Dar anlamda geriye dönüş tekniği ile eserin kronolojik zaman sınırları içerisinde geriye dönüşler yaparak eserdeki kronolojik zaman anlayışını bozarak psikolojik zaman anlayışını kullanmıştır. Yapıcı geriye dönüş tekniği ile de eserdeki zamanı genişletmiştir.

3.4.5 Leitmotiv

Leitmotiv kelime anlamı itibarıyla ana motif, kılavuz motif, bir müzik ya da opera parçasında tüm eser boyunca tekrarlanan bir düşünce, bir duygu, bir durum ya da bir

kişiyi hatırlatmaya yarayan ayırt edici nitelikte motif ya da temadır.⁵⁸ Bu teknik edebiyata müzikten geçmiştir. Edebiyatta ise leitmotiv herhangi bir tavır, hareket veya sözün eserde çeşitli vesilelerle birçok kez tekrar edilmesidir. Yazar ve şairler, leitmotiv tekniği ile öncelikle muhtevada sürekliliği sağlama amacı güderler. Eğer leitmotiv kahramana ait bir söz veya bir tavır olarak gerçekleşiyorsa, bu, o söz veya tavrın kahramanın çok belirgin bir yönünü karakterize ettiğinin işaretidir. Bunun ötesinde leitmotiv, edebi metne simetrik ve estetik bir değer kazandırır.⁵⁹

Edebiyatta, özellikle roman türünde rağbet gören bir teknik olarak leitmotiv, türlü vesilelerle tekrarlanan bir ifade kalıbıdır. Özellikle natüralist romancıların başvurduğu bu teknik, roman şahıslarını belirleyen tipik özellikleri vermede kullanılır. Mesela belli bir kelimenin dikkati çeken telaffuzu, ya da belli şartlar altında tekrarlanan mimikler, sonra her fırsatta hatırlatılan bazı yaratılış özellikleri leitmotiv karakteri taşır.⁶⁰

Yazarın ele aldığımız eserde söze dayalı leitmotivler ve görsel leitmotivler olmak üzere iki farklı leitmotiv özellik mevcuttur. Eserde en göze çarpan leitmotiv eser boyunca tekrarlanan ve eserde adını oluşturan “Sıradan İşler” (Privıçnoye Delo) ifadesidir. Belov’un bu eserinin adı eserde birçok kez tekrarlanmaktadır. Bu sebeple de eserde sürekli olarak tekrarlanan bu söz leitmotiv özelliği göstermektedir. Eserde aktarılan başka bir köye mal götürmek için gitmek, çocuk doğurmak ve dokuz çocuk yetiştirmek, “sıradan bir iş”tir. Köy yaşamının içinde bulunan töreler, gündelik işler, iş, özel yaşam ve aile yaşamı gibi konular, üzüntüler mutluluklar hep “sıradan işler” dir.

Bu durum bir yandan da yazarın o dönemde köy yaşamındaki güçlükleri ortaya koyma düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Yazara göre köy halkı şehirde yaşayan insanı beslemeye alışmış ve bu durumu “sıradan bir iş” olarak görmektedir. Yazara göre bu durumdan dolayı şehir gelişmekte ve köy adeta ölmeye yüz tutmuş durumdadır. Bütün bu işler hep “sıradan bir iş”tir. Eserdeki hiçbir figür bu durumu yadırgamamaktadır. Örneğin eserde İvan Afrikanoviç ve karısı Katerina’nın gündelik yaşamda ve köy yaşamının getirdiği zorluklar altında ezilmesi ve yaşamlarını devam ettirmek için birçok işin üstesinden gelmeleri gerekmesi eserde “sıradan bir iş” olarak yansıtılmıştır, ancak bu yansıtılış eleştirel bir mantık taşımaktadır.

⁵⁸ Tekin, s. 251.

⁵⁹ Çetişli, s. 112.

⁶⁰ Tekin, s. 251.

Yazarın eserlerinde leitmotivler özellikle önemli yer tutmaktadır. Çünkü onun eserlerinde kurguladığı bu leitmotivler onun edebi eserinin kurgusu içerisinde tamamlayıcı özellikler göstermektedirler. Daha ziyade doğa unsurları, aile ve geleneksellik doğrultusunda leitmotiv kurgulayan yazarın bu özelliğini V. N. Yevseyev şu şekilde tanımlamıştır:

*“Belov’un edebi dünyasında aile ocağının sıcaklığı, güneşin sıcaklığı, insan ilişkilerinin sıcaklığı aynı mantık çerçevesinde bulunur. Bu yüzden ev, aile ocağı, doğup büyüyen yer ve güneş, yazarın algısını hayat, insan, toplum ve doğa ile bütünleştiren leitmotiv unsurunu oluşturur. Söz konusu leitmotiv sistemi yollar, nehirler, göller ve halkın güzelliğinin diğer imgelerini tamamlar niteliktedir.”*⁶¹

Eserde salıncak, İvan Afrikanoviç’in ailesinin temel eşyalarından biridir. Bu salıncak unsuru eserde görsel bir leitmotiv özelliği göstermektedir. Salıncak insanın ilk eğitim yeri olarak nitelenmiştir ve eserde ev ile bütünleşmiş durumdadır. Salıncığı bizzat İvan Afrikanoviç kendisi yapmış ve salıncığa kendi ruhundan bir şeyler katmış ve ona adeta hayat vermiştir. Burada salıncığa İvan Afrikanoviç’in adeta insan gibi yaklaştığını görmekteyiz. Slavyan düşüncesine göre beşik, bir çocuğun bile ölmediği bir nesne olarak tanımlanmıştır. Yevstolya’nın *“Hiç olmazsa biri ölseydi ama yok hiç biri ölmez bunların!”*(s.34) demesi boşuna değildir. Drinov ailesi çocuklarının bu beşiğini uzun süre sakladılar ya da başkasına verdiler ama kesinlikle atmadılar.⁶²

Küçük, mutlu bir yuva özelliğiyle salıncak unsuru dinmek bilmeyen gıcirtısıyla büyüleyici özelliklere sahiptir. Kuzey Rusya’da gıcirtı sesi çocuğun sağlığını koruma açısından büyüleyici bir unsur olarak kabul edilirdi. Eserde bu salıncığın gıcirtısı sadece hayatın devam ettiğini göstermez; Katerina öldüğünce bile bu gıcirtı evin içinde yankılanmaktadır. Bu durum eserdeki şu satırlarda belirgindir:

“Yaşlı kadınlar çay içiyorlardı, birazcık sakinleşmişlerdi, çocuklar sakin sakin uyuyorlardı ve salıncak gıcırdamaya devam ediyordu. Stepanovna ise salıncığı sallıyordu.”(s.160) Burada salıncak unsuru doğaüstü özelliğini göstermektedir.

⁶¹ Yevseyev, s. 1-16.

⁶² Smikovskaya, s. 1-2.

Büyüleyici özelliğiyle salıncak, çocukların onu birbirlerine bırakmak istememelerini ve bilinçaltılarında onun koruyucu özelliğini hissettiklerini vurgulamaktadır.⁶³

Eserde leitmotiv özelliği gösteren bir diğer unsur da semaverdir. Semaver eser boyunca yaşlı kadın Yevstolya'nın yol arkadaşı konumundadır. Rus geleneğinde semaver aile mutluluğunun simgesidir; ve aynı evde yaşayan insanları bir araya getiren bir unsurdur. Drinov ailesinin her sabahı yaşlı kadın Yevstolya'nın giyinmesi ve semaveri hazırlamasıyla başlar:

“Yaşlı kadın Yevstolya semaveri hazırladı.- Anneniz şimdi gelecek ve çay içeceğiz. Grişka ve Vaska'yı uyandırırım. Katyuşka ve Mişka'yı da.” (s.32)

Semaver, evde kadınlara ait mekânın en önemli nesnesidir ve eserde kadın figürler olan Y Yevstolya ve Stepanovna'ya eşlik eder niteliktedir:

“Duvarın arkasından patates kızartmasının kokusu geliyordu. Ocağın önünde duran semaverin sesi odayı kaplamıştı. Yaşlı kadın semaveri getirdi ve masanın üzerine koydu.” (s. 33)

Drinov'ların evinde yaşlı kadın Yevstolya'ya eşlik eden semaver, onun yardımcısı konumundadır. Burada semaver, yaşlı kadının İvan Afrikanoviç'in evindeki önemini vurgulamaktadır. Yevstolya sadece ev işlerini gören biri değil aynı zamanda aileyi bir arada tutan kişidir.

Semaver unsuru eserde eve dışarıdan bir misafir geldiğinde de böreklerle birlikte yine karşımıza çıkmaktadır.

“Tam bu sırada kapı açıldı ve içeri Stepanovna girdi. Yevstolya mutlu bir şekilde börekleri fırından çıkardı ve semaveri hazırlamaya koyuldu. Bu sırada semaverin fokurtusu konuşmaların arasına karışıyordu. Yaşlı kadınlar birbirlerini dinlemeden aynı anda konuşuyorlardı ancak birbirlerini çok iyi anlıyorlardı. (s.41)

Semaver eser boyunca İvan Afrikanoviç ve karısının mutluluk ve üzüntü hallerinde kendini göstermektedir:

⁶³ Smikovskaya, s. 1-2.

“Katerina geçirdikleri o balayını, o horozu ve kocasıyla dolabın arkasında kucaklaşmalarını asla unutmadı. Bir yandan da ocağın önündeki semaver fokurdamaya devam ediyordu.”(s.49)

Yine eserde ailenin üzüntülü anlarında semaver ortaya çıkmaktadır:

“Bugün karımı toprağa vereli tam kırk gün oldu. Buna alışıyor muyum acaba! Yarım saatliğine uğrasaydınız” dedi İvan Afrikanoviç. Bir taraftan da semaver kaynıyor ve börekler pişiyordu.”(s.179)

Eserde semaver sadece aile ocağının mutluluğunu sembolize etmez, ayrıca ailenin manevi olgunluğunun ve birliğin de somut yansımasıdır.⁶⁴

Görüldüğü gibi eserinde yazar hem görsel olarak hem de söze dayalı olarak leitmotivler kullanmıştır. Yazarın bu uygulaması eserdeki kahramanları ve olayları bütünler niteliktedirler. Daha çok duygusallık ve sevinç anlarında ortaya çıkan leitmotivler yazarın eserindeki hem görsellik kaygısıyla hem de geleneksellik kaygısıyla açıklanabilir. Dolayısıyla sanatının temeline gelenekselliği ve doğayı oturtan yazar leitmotiv unsurundan faydalanmış ve bu uygulamasını eserindeki karakterler ve nesneler üzerinden okuyucuya hissettirmiştir.

3.4.6 Diyalog

Konuşma günlük hayatta insanın sıradan yaptığı bir iştir. İnsanlar iletişimlerini konuşma sayesinde gerçekleştirirler. Bu konuşma daha ziyade karşılıklı olarak yapılır ve buna da diyalog adı verilir. Diyalog, en az iki kişi arasında gerçekleşen karşılıklı konuşmadır. Gerçek hayata öykünen edebi eserlerdeki kişilerde hiç şüphesiz iletişimlerini karşılıklı konuşma sayesinde gerçekleştirirler. Bu durum da edebi eserlerde diyalogların oluşmasını sağlar.

Diyalog yöntemi, romana çeşitli açılardan güç katmakta, romanın edebi ve düşünsel dokusunu zenginleştirmektedir. Diyaloğun basit ama temel işlevi, gizli olanı aşıkarak kılmak, soyut olanı somutlaştırmaktır. Aslında bu nitelik; sanatın, dolayısıyla romanın da niteliğidir. Roman, esasen eşyayı konuşturma sanatıdır. İlk elde romanın bünyesine katılmak istenen her şey, cansızdır; bir nesneden ibarettir. Romancı onlara, adeta bir

⁶⁴ Smikovskaya, s. 1-2.

Mesih gibi ruh verir; canlandırarak okuyucunun karşısına çıkarır. Bu işlemin gerçekleştirilmesinde diyalog yönteminin katkısı büyüktür.⁶⁵

Eserin genel kurgusunda kişiler arası iletişimi sağlayan diyaloglar çokça kullanılmıştır. Bu, eseri anlatıcının tekeline kurtarmıştır. Eserdeki kişiler karakter özelliklerini çoğu zaman diyaloglarla ortaya koymuşlardır. Yer yer diyalogların arasına anlatıcının yorumları ya da açıklamaları girmiş olsa da eserde genel olarak objektif diyalog tekniği hakimdir. Bu diyaloglar daha eserin başlangıcında kendini göstermeye başlar. Eser başkahraman İvan Afrikanoviç'in atıyla yaptığı konuşmayla başlamaktadır. Burada kahraman atının yaptığı jest ve mimiklerden yorum yapmakta ve atıyla bu şekilde bir diyaloga girmektedir:

“- Sen burada beni bekledin mi? Bekledin evet. İvan Afrikanoviç'i bekledin. Bekledin, söyle. Ya İvan Afrikanoviç ne yaptı? Birazcık içti dostum. Bu konuda beni suçlama. Rus insanının içmeden yaşaması mümkün mü? Hayır, sen söyle, mümkün mü? Özellikle de soğuk iliklerine işlemişse...” (s. 3)

Eserde diğer karakterleri de yine diyaloglar sayesinde tanıyabilmekteyiz ve yaşadığı olaylara söz konusu diyaloglar sayesinde tanık olabilmekteyiz. Eserde kullanılan diyalog yöntemini aşağıdaki örnekte net bir şekilde görmek mümkündür:

“-Merhaba, koca karılar.

-Merhaba, merhaba Mihaylo.

-Mutlu musun?

-Ne demezsin...

-Kızı vermediler mi?

-Hayır, o iş olmadı.

-Başın mı ağrıyor?

-Evet, ağrıyor.diye itirafta bulundu genç adam ve basamağa oturdu.....” (s.17)

Bu diyalogda İvan Afrikanoviç ve Mişka'nın, Stepanovna'nın kızını istedikten ve olumsuz yanıt aldıktan sonra Mişka'nın, bu olanları kadınlara aktarması anlatılmaktadır. Bu olay sıradan bir anlatım şekliyle değil de kişiler arasında geçen diyaloglarla aktarılmıştır. Bu da eserde geçen olaylara okuyucunun birebir tanıklık etmesini

⁶⁵ Tekin, s. 255.

sağlamıştır. Anlatıcının konumu bu diyaloglarda yok denecek kadar aza indirgenmiş ve okuyucu olaylar ve kişilerle baş başa kalmıştır.

Eserden alıntıladığımız aşağıdaki örnek ise yine, yazarın bu uygulamasına örnek teşkil etmektedir. Eserden alıntıladığımız bu diyalog İvan Afrikanoviç ve oğlu Grişka arasında birlikte gizlice ot biçmeye gittiklerinde geçen bir diyalogdur.

“Güneş artık doğmuştu. İneklerin kullandığı kısa yoldan gidiyorlardı. İvan Afikanoviç önden tek başına Grişka’yı gönderdi:

-Koş, eğer yolda birini görürsen, buzağuları çayıra götürdüğümüzü söyle.

-Hangi buzağuları, baba?

-Hangileri olacak, seninkileri..

-Ben buzağı falan götürmedim, dedi Grişka.

-Ben ne dediysem onu yap sen!” (s. 84)

Burada da anlatıcı aradan çekilmiş ve eserdeki iki kahramanla okuyucuyu baş başa bırakmıştır. Karakterlerin arasında geçen konuşma ve olaylar bire bir, eşzamanlı olarak öğrenilebilmektedir. Anlatıcı bu diyaloglarda araya girip yorumda bulunmaz, kendisi de sanki bir izleyiciymiş gibi olanlara ilk ağızdan şahit olur. Yukarıda verdiğimiz her iki örnekte de görüldüğü gibi yazar karakterleri ve aralarında geçen ilişki ve konuşmaları anlatma işini anlatıcıya vermemiştir; kahramanlarını konuşturma yoluna giderek okuyucusunu eserin içine dahil etmiş ve yine okuyucusunu tiyatro izliyor havasına büründürmüştür.

3.4.7. İç Diyalog

İç diyalog ya da iç konuşma bir kişinin sanki karşısında biri varmış gibi sessizce, içinden konuşmasıdır. İç konuşmayı, tek bir insandaki çift kişiliğin diyalogu olarak da değerlendirmek mümkündür. Bu bakımdan iç konuşma, daha çok kişinin iç dünyasını, aracısız bir şekilde okuyucuya sezdirme amacına hizmet eder. İç konuşma, iç çözümlemenin göstermeye dayanan tarzıdır. Onun bilinç akımından farkı, hem anlatılanların, hem de anlatım biçiminin düzenli ve mantıklı olmasıdır.⁶⁶ İç diyalogu şekillendiren cümleler, gramer kurallarına uygun olarak vücut bulur. Cümlelere,

⁶⁶ Çetişli, s. 105.

genellikle konuşma havası hakimdir. Cümleler, kişinin o anki psikolojisine göre, telaş ve heyecanına, sevinç ve kederine göre şekillenir ve öylece okuyucuya yansır.

Eserde yazar iç diyalog tekniğine de başvurmuştur. Özellikle eserdeki karakterler kendi kendileri ile baş başa kaldıklarında, bu teknik göze çarpmaktadır. Kahramanların yaşadıkları gelgitler, kendi iç hesaplaşmaları, korkuları, endişeleri, ümitleri bu teknik sayesinde yine karakterlerin zihin dünyaları aracılığıyla okuyucuya yansır. Özellikle İvan Afrikanoviç'in karısının kardeşi Mitka ile birlikte evinden ayrılıp gitmesiyle Katerina'nın tek başına ev ve çiftlik işlerini, çocukların bakımını nasıl üstleneceği yönündeki endişelerinin yansıtıldığı bölümde bu teknik son derece belirgindir:

“Nereye gittin İvan? Neden? Ey Ulu Tanrım güneşi bile bir sis kapladı sanki! Bir hafta içinde nasıl bu kadar değişebildi! Gözleri cam gibi parlamaya başlamıştı, az konuşuyordu, geceleri sadece iç çekiyor ve sigara içiyordu. İnanmıyorsun dediğinde gülümsemiş ve ortada savaş da yokken nereye gidiyorsun demiştim. İki gün sonra anneme peksimet hazırlamasını söyledi. Ciddi olduğunu anlayınca kalbim duracak gibi oldu. İyi bir niyetle “İvan, vazgeç, gitmeni istemiyorum.” dedim. Beni hiç dinlemiyordu, ağzını bıçak açmıyordu. Eline baltayı almış bir şeyler yapıyor, bir taraftan da çocuklara gözünü dikerek düşüncelere dalıyordu. İşte o anda artık kızmaya başlamıştım ve “gitmene izin veremem” dedim. O anda dişlerini sıkarak elini kaldırdı; daha önce bana hiç dokunmamıştı; bu ilk el kaldırışıydı...”(s. 127)

Yukarıdaki alıntıda görüldüğü gibi Katerina kocasının şehre gitmesini istemediğini ve bunu ona söylemeye çalıştığını daha sonra İvan gittikten sonra kendi zihin dünyasında anlatmaktadır. Bu sözleri aklından geçirirken Katerina'nın karşısında ikinci bir şahıs yoktur. Bütün sözler kendi sözleri ve düşünceleridir. Kocasının bu yaptığına bir türlü anlam veremediğini, onu kalmaya ikna etmeye çalıştığında onu dövmek istediğini üzülerek zihninden geçirmektedir. Yazarın bu uygulaması esere ve eserdeki şahısları görselleştirmiş ve okuyucuyu eserdeki karakterlerle bütünleştirmiştir.

3.4.8 İç Çözümleme

Bilindiği gibi anlatmaya dayalı türlerde her şey anlatıcının tasarrufundadır. Bu sebeple de eserlerdeki figürlerin duygu ve düşüncelerini okuyucuya aktarmak da anlatıcıya düşmektedir. Yazarlar bu aktarımı iç çözümleme tekniği sayesinde yapıyorlardı.

Özellikle bilinç akımı ve iç monolog yöntemleri kullanılmaya başlanmadan önce yazarların en çok tercih ettiği anlatım tekniği olmuştur bu yöntem. İç monolog ve bilinç akımı tekniklerinin keşfiyle ise eserlerdeki kişiler kısmen de olsa kendi duygu ve düşüncelerini ifade etme imkânı bulmuşlardır. Bu da doğal olarak edebi eserleri daha gerçekçi, eserlerdeki kişileri de daha insani bir yapıya büründürmüştür.

Olay örgüsünde yer alan önemli kahramanların iç dünyalarını okuyucuya aktarma arzusunun doğurduğu iç çözümleme, bir tür anlatımadır. Ancak bu tarz anlatımda anlatıcının yaptığı olayları nakletmek değil, kahramanların duygularını, düşüncelerini, korkularını, sevinçlerini; kısacası onların ruh ve psikolojik dünyalarını okuyucuya aktarmak ve deşifre etmektir. Okuyucunun dikkati olay örgüsüne değil, kahramanın iç dünyasına yöneltilir. Böylece olay örgüsü amaç olmaktan çıkıp araç seviyesine iner.⁶⁷

İç çözümleme tekniğinin bilinç akımı ve iç monologdan farkı, eserdeki karakterin ruh halini kendisinin değil bizzat anlatıcının anlatmasıdır. Bu anlatım tekniğinin en güzel örneğini F. Dostoyevski'nin "Suç ve Ceza" romanında görebilmekteyiz. Eser boyunca yazar Raskolnikov'un yaşadığı gelgitleri, vicdan azabını, bunalımlarını, sıkıntılarını yansız bir tutumla okuyucuya ulaştırmaktadır.

Yazar eserinde iç çözümleme tekniğine diğer modern teknikler kadar yer vermemiştir. Bu durum şaşılacak bir durum değildir; çünkü incelediğimiz eser çağdaş bir eser olduğu için daha çok modern teknikler belirgindir. İç çözümleme tekniği ise daha ziyade ilk roman örneklerinde karakterlerin iç dünyalarını yansıtan bir teknik olarak kullanılmıştır. Ancak yine de aşağıdaki örnek yazarın bu uygulamasına bir örnek teşkil etmektedir.

"Gitmeliydi; evet gitmeliydi, ama nereye, niçin gidecekti ki? Sanki gidecek hiçbir yer kalmamıştı; her şey geçip gitmiş ve her şey yaşanmıştı. Hem Katerina olmadan nereye gidebilirdi ki; hiçbir yere. Artık hiç kimse, hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı. Çünkü Katerina artık yoktu. Her şey yok olmuş ve Katerina sadece kendisi gitmemiş ve beraberinde birçok şeyi de alıp götürmüştü..." (s. 164)

Örnekten de anlaşılacağı gibi yazar burada Katerina'nın ölümünden sonra İvan Afrikanoviç'in duyduğu üzüntüyü ve iç dünyasını yansıtmıştır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken unsur şudur ki; bu yansıtma iç monolog ve bilinç akımı tekniklerinde

⁶⁷ Çetişli, s. 107.

olduğu gibi bizzat kahraman tarafından değil, yazar tarafından verilmiştir. İç çözümleme tekniğinin en belirgin özelliği budur. Yani iç çözümleme tekniği yazar-anlatıcının tasarrufundadır.

3.4.9 İç Monolog

İnsan, özelliği gereği her zaman sesli konuşmayan, bazı sorunları iç dünyasında, bu dünyanın kendine özgü mantığı ve yine kendine özgü konuşma tarzıyla çözmeye çalışan bir varlıktır. İnsanın bu özelliğini dikkate alan romancılar, onun iç dünyasında şekillenen duygu ve düşünceleri dışa yansıtmak için iç monolog tekniğini bulmuş ve uygulamışlardır. İç monolog okuyucuyu, kahramanın iç dünyasıyla karşı karşıya getiren bir yöntemdir. Yöntemin uygulandığı bölümlerde yazarın daha doğrusu anlatıcının varlığı ortadan kalkar; muhtemel yorum ve açıklamalar, okuyucuya bırakılır. İç monologda dikkat çeken özellik, zihnin serbestçe ve etkin bir şekilde çalışmasıdır. Hal böyle olunca iç monologda dil, konuşma diline benzer bir yapıya bürünür.⁶⁸ Bu özelliğinden dolayı iç monolog tekniği, eserdeki kişilerin duygu ve düşüncelerini gerçekçi bir tarzda anlatmalarına imkân vermiştir. Ancak iç monolog tekniğinin bu hayata yakınlığına rağmen sanatsal özelliği dolayısıyla gerçek hayattan az da olsa farklıdır. Çünkü iç monologlar genellikle sanatsal özellik gösterirler.

Gerçekte insan kendi başına bir şeyler üstüne düşünceye daldığında, o düşüncelerini hiç de öyle seçilmiş sözcükler ve düzgün tümcelerle biçimlemez. Oysa yazar anlaşılabilirlik sağlamak için iç konuşmaya, gerçekte bulunmayan bir örülmüşlük ve düzenlilik vermek zorundadır. İnsanın dilsel olarak bütünlüklü biçimler taşımayan ruhsal süreçlerini herkesin anlayacağı dilsel biçimlere dönüştürmek gibi bir şeydir bu. Hele bir figürün ancak belli bir duygu durumunu çözümlemeye çalıştığı zaman düşünebileceği şeylerin dile getirilmesi durumlarında, yazarın düzenlediği iç monologdaki bu sanatsal özellik daha da belirginleşir.⁶⁹

Edebi eserlerinde birçok edebiyatçı, bu tekniği kullanma yoluna gitmiştir. Örneğin; Tolstoy ve Dostoyevski eserlerinde iç monologlar yardımıyla eserlerindeki kahramanların iç dünyalarını ortaya sermişlerdir. Örneğin Tolstoy “Anna Karenina” romanında, iç monolog aracılığıyla Anna’nın intihar ettiği sahnedeki iç bunalımı

⁶⁸ Tekin, s. 264-265.

⁶⁹ Pospelov, s. 265.

okuyucuya iç monolog sayesinde ulaşmıştır. Yine Dostoyevski'nin “Suç ve Ceza” romanındaysa Raskolnikov'un, kız kardeşinin istemediği bir adamla evleneceğini evlenmesiyle birlikte içine düştüğü ruhsal bunalım ve derin üzüntü sırasında bu teknik oldukça belirgindir.

İncelediğimiz eserde yazar, belirli aralıklarla modern bir teknik olan iç monolog tekniğinden yararlanmıştır. Bu teknik yine karakterlerin iç dünyasının açılımını yaptığı için eserdeki karakterlerin yalnız kaldıklarında çok daha belirgindir. Eserin dördüncü bölümünde İvan Afrikanoviç'in karısının doğum için hastaneye kaldırıldığı haberini almasıyla, Katerina'nın yanına gitmek için yola koyulması ve yolda giderken sürekli kendisiyle hesaplaşması ve kendi kendini suçlaması okuyucuya iç monolog aracılığıyla ulaşmıştır.

“Katerina. Onu dokuzuncu kez doğuma götürdüler. Sanki azmış gibi. Koca karı çiftlikte altı yıl hizmet etti. Bütün bir orduyu beslediği söylenebilir. Her ay kırk ya da elli ruble kazandı; ya İvan Afrikanoviç? Hiçbir şey, on ya da on beş ruble. Bu onunkinin yanında devede kulak kalır. Evet, doğru, balık avladı, kürkçülük yaptı. Ancak her şey bununla sınırlı değil ki....”(s. 22)

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi İvan Afrikanoviç bu paragrafta, karısının eve kendisinden daha çok para getirdiğini, kendisinin işe yaramaz bir adam olduğunu ve buna rağmen karısının kıymetini bilmediğini söylemektedir. Yazar bu durumu okuyucusuna iç monolog aracılığıyla yani eserin başkahramanı İvan Afrikanoviç'in zihni, düşünceleri aracılığıyla aktarmaktadır.

Yine aynı bölümde karısının doğum haberini almasıyla İvan Afrikanoviç Drinov'un zihninden şu düşünceler geçmektedir. Burada da yine kahramanın zihin dünyasının açılımı yapılmaktadır.

“Atsız, arabasız nasıl olur! Sen ne kadar aptal bir adamsın İvan Afrikanoviç! Akşam içki içtin, hamamda geceledin. Bu sırada Katerina'yı başkaları, yabancı insanlar hastaneye götürdü. Aptalsın sen, hamamda geceledin. Hiç kimseye kızmaya, hiç kimseyi dövmeye hakkın yok.” (s. 21-22)

Aşağıdaki paragraf ise Katerina'nın kocası İvan Afrikanoviç'in çalışmak için Mitka ile birlikte köyü terk ettikten sonra zihninden geçen düşüncelerdir. Yazar yine burada da iç monolog tekniğini kullanmıştır:

“Ah Mitka! Aptal kardeşim benim..İvan'ı da kandırıp peşinden sürükledi. Keşke hiç gelmeseydi, ne güzel yaşayıp gidiyorduk. Ne olacak şimdi, ne yapacağım? İş bulur bulmaz çocuklara giyecek almak için para göndereceğini söylüyor, ama nerede iş bulacak? Tek başına nasıl yaşar? Yaşlanır gider. Daha da kötüsü başına neler gelecek kim bilir. Ya hapishaneye düşer ya da bıçaklarlar onu, içmeyi seviyor sonuçta...Ya ben, burada tek başıma ne yaparım? İnekler için ot biçemem, inekler olmayınca da koskoca bir orduyu nasıl beslerim? Mutsuz doğduğum gibi mutsuz yaşıyorum, Tanrım, beni bu hayattan kurtar!” (s.127)

Görüldüğü gibi Katerina korku ve kızgınlığı bir arada yaşamaktadır. Gittiği için kocasına kızmakta ve bir yandan da onun için üzülmektedir. İvan'ın orada tek başına nasıl yaşayacağı, kocasının şehirde iş bulma konusundaki ümitsizliği, burada çiftlik işlerini tek başına nasıl yapacağı ve çocuklara nasıl bakacağı gibi düşünceler Katerina'nın zihnini meşgul etmektedir. Yazar burada Katerina'nın düşüncelerini anlatıcıyı araya sokmadan aktarma yoluna gitmiştir. Burada bütün duygu ve düşünceler kahramana aittir, anlatıcının herhangi bir yorumu söz konusu değildir.

3.4.10 Peyzaj

Peyzaj unsuru edebiyata resim sanatının bir armağanıdır. Edebi eserlerde peyzaj daha ziyade psikolojik bir özellik gösterir. Şöyle ki; eserdeki kahramanın psikolojisi ve ruh hali doğa ve kişinin yaşadığı mekânla uyum içerisinde. Aslında peyzajın tam teorik tanımını da bu oluşturur. İlk bakıldığında peyzajlar sadece dekoratif bir özellik gösterse de temelde eserdeki karakteri tamamlayan ve okuyucunun kahramanı daha iyi tanımasına yardımcı olan önemli bir unsurdur.

Edebiyatta peyzaj eserin hayali dünyasını şekillendirmede en önemli unsurlardan biridir. Ayrıca peyzaj unsuru eserdeki estetik mekân ve zamanın en önemli ayağını oluşturur. Peyzaj sayesinde sanatsal eserlerdeki kahramanların ruh dünyalarını daha iyi anlarız. Peyzaj ayrıca yazarların fikir dünyalarını da somutlaştıran bir özelliktedir. Edebi eserlerdeki peyzajın temel amacı orman, tarla, yol, dağ, nehir, deniz, köy daha genel bir

tanımla doğa unsurlarının eserdeki zaman ve mekân üzerindeki etkisine dikkat çekmektir. Örneğin; köy ve doğa unsuru Rus edebiyatında 19.ve 20.yüzyıllarda yazarların özellikle vurguladıkları kavramlardır. Peyzaj unsuru bahsi geçen doğa ve köy unsurlarıyla daha uyumlu bir özellik göstermektedir.

Bunun yanında peyzaj daha çok lirik eserlerde göze çarpar. Bunun en güzel örneğini Rus edebiyatında 20.yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan bir fenomen olan “köy nesri” yazarlarının eserlerinde görebilmekteyiz. Köy nesri yazarları eserlerinde birçok karakteri doğayla ve yaşadıkları mekânla bütünleştirmişlerdir. Lirik unsurlar ve bu paralelde kurgulanan peyzajlar bu dönem yazarlarının eserlerinde bir bütün halinde sunulmuştur ve eserlerdeki peyzajlar kişileri tamamlar niteliktedirler.

Yazar bütün eseri boyunca doğa ve köy yaşamını bir arada işlemiştir. Özellikle eserdeki başkahramanların psikolojik durumu eserin sayfaları boyunca eşlik eden peyzajlarda yansımaları bulmuştur. Örneğin, Sosnovka köyünde başarısızlıkla sonuçlanan kız istemenin ardından doğadaki her şey oldukça sakindir.

“Kızıl büyük ay ormanın üzerine yansıyor. Ormandaki büyüleyici sessizliği at arabasının gürültüsü birden bozdu. Çalılıklar sessizce uyuyordu; ev ay ışığının yansısıyla parlıyordu.”(9)

Burada kahraman sessiz yolda Nisan ayının verdiği kızıl ay ışığı altında ilerlemektedir. Bu verilen örnekte L. F. Alekseyev’in deyimıyla ay ve sessizlik, huzur imgesinde birleşmektedir ve doğanın yatışmış durumu evine geri dönen İvan Afrikanoviç’in ruhsal durumuyla uyusmaktadır.⁷⁰

Yine eserin beşinci bölümünün ilk kısmı olan “Özgür Kazak” bölümünde İvan Afrikanoviç’in, Mitka ile birlikte köyden ayrılma kararı almasının ardından karısının ve kendisinin duyduğu üzüntü eserdeki şu cümlelerdeki doğa olayı ile örtüşmektedir:

“Çavdar tarlasında rüzgâr kendini hissettirmeye başlamıştı. Ormanın üzerini kara bulutlar kaplamış, uzaklardan gök gürültüsünün sesi duyuluyordu. Yakınlarda otların üzerinden son at sinekleri uçuşuyordu.”(s.126)

⁷⁰Alekseyev, s. 144.

Burada görüldüğü gibi İvan ve Katya'nın üzüntülü hali adeta doğaya yansımış durumdadır. Rüzgâr esmeye başlamış, gökyüzünü kara bulutlar kaplamış ve gök gürlmeye başlamıştır. Buradaki bu kötü hava durumu İvan ve Katya'nın ruhlarında kopan fırtınaları simgelemektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde yazarın karakterlerinin ruh halleriyle hava olayları arasında ilişki kurarak bir peyzaj uygulamasına gittiği söylenebilir.

Yine aynı zamanda Katerina'nın eşiyle vedalaştığı yer olan nehrin kenarında sakinleşmesiyle birden durum değişmekte ve bulundukları mekân da bu doğrultuda farklı bir hal almaktadır:

“Katerina Sosnovka nehrinin yanına gelince sakinleşmişti. Nehrin kenarında bulunan yakı otları pembeleşmeye başlamıştı. Son düğün çiçekleri de sararmaya başlamıştı. Güneş ışığının aydınlatığı çam ağaçları kımıldayan benekli gölgelerini kovalıyordu ve sanki bir şeyler fısıldıyordu. Gökyüzü mavileşmiş ve çalılardaki ardıç kuşları cıvıdamaya başlamıştı.” (s. 126)

Görüldüğü gibi eserin kahramanı Katerina'nın ruhu sakinleşince bulundukları mekânda bu doğrultuda sakinleşmiş ve eserde Katerina'nın bu durumu havanın sakinleşip, gökyüzünün mavileşmesiyle eş doğrultuda gösterilmiştir. Burada gökyüzünün mavileşmesi ve ardıç kuşlarının cıvıdamaya başlaması Katerina'nın sakinleşen ruhunu sembolize etmektedir.

Eserdeki bir diğer peyzaj unsuru da İvan Afrikanoviç'in karısı Katerina öldükten sonra ormanda gezinirken kendi iç hesaplaşması ve üzüntüsü çerçevesinde belirgindir. Kahramanın sıkıntılı ruh hali ile yine doğanın uyumu eserde şu satırlarda kendini göstermektedir:

“Her yer oldukça soğuk ve ıssızdı... Ormandaki ölmek üzere olan ağaçların yaprakları seyrekleşmeye başlamış ve saydam bir renk almaya başlamıştı. İssızlıktan dolayı uğuldamakta olan orman açıklığı sanki daha da genişlemiş ve o cıvıdayan kuşlar adeta sessizliğe bürünmüştü.” (s.164)

Görüldüğü gibi Katerina'nın ölümüyle ormanın içinde bulunduğu durum aynı doğrultuda seyretmektedir. Karısının ölümüne üzülen İvan Afrikanoviç gibi adeta doğa

da ıssızlaşmış ve sanki kuşlar da ölen Katerina'nın yasını tutar gibi sessizliğe bürünmüştür.

SONUÇ

Çalışmamızın ilk bölümünde 20.yüzyıl Sovyet dönemini tarih edebiyat bağlamında ele aldık. Daha çok köy nesrinin doruk noktası olan 1960-1980’li yıllara değindiğimiz bu bölümde dönemin genel hulasasına değindik. Bu bölümle birlikte köy nesrinin edebiyattaki yerini, sosyolojik çıkış noktasını ve bu çıkışın toplumdaki yansımalarını gördük. Bu bölüm içerisinde ele aldığımız köy nesrinin genel sanatsal özelliklerini inceleme esnasında ise dönemin felsefi ve sosyolojik yapısına göz atma fırsatı elde ettik. Vasili Belov’un dışında bu akımı temsil eden diğer edebiyatçıları ve bu akımı destekleyen eleştirmenlerin düşüncelerini de analiz ederek bakış açımızı çoğullandırmaya çalıştık. Bu akımın özelliklerini ve temsilcilerini genel olarak incelemek bize tezimizin uygulama ve bulgular bölümünde oldukça kolaylık sağladı.

Tezimizin ikinci bölümünde ise yazarın yaşamına ve edebi sanatına yer verdik. Bu bölümü incelerken yazarın bizzat kendi eserlerinden ve ikincil kaynaklardan yola çıktık. Bu bölüm Vasili Belov’un Rus edebiyatındaki ve özellikle de köy nesri dönemindeki önemini kavramamızda yardımcı oldu. Bu bölümde yazarın savaş sonrasında yaşadığı zorlukları, babasız kalmasının hayatını nasıl etkilediği, eğitimsiz kalmasının kendisini ne kadar üzdüğü sonucuna ulaştık. Daha sonra ise yazarın köy ve köy hayatına eserlerinde ustalıkla nasıl yer verdiğini gördük.

Çalışmamızın üçüncü bölümü tezimizde konuya asıl odaklandığımız bölümdür. Bu bölümde yazarın eserini nasıl kurguladığını ve kurgu dışı elementleri eserine nasıl yerleştirdiğini gördük. Eserin kurgusunun diğer bir deyişle olay örgüsünün kronolojik olmadığını, yer yer zamanın genişleyerek geriye dönüşler yapıldığını tespit ettik. Aynı zamanda eserin kurgusunun döngüsel bir özellik gösterdiğini gördük. Bunu eserin başında ve sonunda İvan’ın yaptığı iki monolog arasındaki ruhsal dönüşümden yola çıkarak tespit ettik.

Kurgu dışı elementleri ise zaman, mekân, kişiler ve anlatım teknikleri bağlamında ele aldık. Bu bölümde yazarın zaman ve mekânı eserindeki karakterlerle nasıl

bütünleştirdiğini gördük. Özellikle karakterlerin ruh hallerinin mekândaki yansıması dikkatimizi çeken bir noktadır. Bu bölümü mekân dışında peyzaj bölümü olarak da inceledik. Eserdeki vaka zincirlerini takip ederek eserin zaman uygulamasının ise kronolojik değil psikolojik olduğu düşüncesine vardık. Bu psikolojik zaman uygulamasında özellikle karakterlerin düşüncelerinin geçmişe akması çok önemlidir. Çünkü bu psikolojik zaman sergilemesi daha çok onların zihin dünyalarıyla, düşüncelerinin geri akması yoluyla yapılmıştır. Eserdeki anlatım teknikleri bölümü ise eserin kurgulanırken kullanılan tekniklerini içermektedir. Eserin bir bakıma aksesuarı gibi olan bu bölüm eserin lirik özelliğine özellikle katkıda bulunmuştur. Tasvir, iç monolog, diyalog, peyzaj gibi birçok tekniğin kullanıldığı eserde bu tekniklerin eserin kurgusuna oldukça uyumlu bir şekilde yerleştirildiğini gördük. Eserdeki anlatıcı unsuru ise ayrıca önemli bir konudur. Çünkü tek bir tanrısal anlatıcı söz konusu değildir. Yer yer diğer karakterlerden birisinin bu anlatım işini üstlendiği de dikkatimizi çeken durumlar arasındadır.

Tez konumuzu belirlemeden önce Rus Dili ve Edebiyatı alanında tema ve felsefi konular dışında eserlere kurgusal anlamda yeterince yaklaşmadığını gördük. Bu sebeple çalışmamızda kurgu ve kurgu dışı unsurlara yer vermeyi uygun gördük. Eserde ne anlatıldığından ziyade nasıl anlatıldığı üzerinde durmuş olmamız sebebiyle tezimizin önemli yer tuttuğunu düşünmekteyiz.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Şerif, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Birlik Yay., Ankara 1984.
- Alavidze, U. M., “Proza V. İ. Belova”, *Avtoreferat Dissertatsii*, Tiflis 1983.
- Alekseyev, L. F., *İstoriya ruskoy literaturı XX Veka*, Moskova 2008.
- Aytaç, Gürsel, *Genel Edebiyat Bilimi*, Say Yay., İstanbul 2009.
- Bolşov, A. O., “Problema narodnogo haraktera v tvorçestve V. İ. Belova”, *Vestnik Leningradskogo Universiteta*, 1986.
- Bourneur, Roland ve Real Quillet, *Roman Dünyası ve İncelenmesi*(çev. Hüseyin Gümüş), Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1989.
- Çelik, Reyhan, *Viktor Petroviç Astafyev'in Öykülerinde "Köy" Teması*, A.Ü., SBE, Ankara 2007 (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- Çelik, Reyhan, *Sovyet Edebiyatında Köy Nesri Dönemi*, Laçın Yayınevi, Ankara 2011.
- Çelik, Reyhan, “20. Yüzyılın İkinci Yarısında Rus Edebiyatında ve Türk edebiyatında Köye Yaklaşım”, *Turkish Studies*, Sayı. 4\8 2009.
- Çetişli, İsmail, *Metin Tahlillerine Giriş 2*, Akçağ Yay., Ankara 2009.
- Hosking Geoffrey *Rusya ve Ruslar Erken Dönemden 21. Yüzyıla* , (çev. Kezban Acar), İletişim Yay. İstanbul 2011
- Melkumova, Kristina Karenovna, “Obraz Katerini v povesti V. Belova Priviçnoye delo,” *Stanvropolski Gosudarstvennyy Pedagogičeskiy Institut*, 2010.
- Moran, Berna, *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İletişim Yay., İstanbul 2009.
- Nikolayev, P. A., “Vasili Belov,” *Russkiye pisateli 20 veka, Biografiçeskiy slovar’*, Moskova 2000.
- Petrov, Sergey Mitrofanoviç, *Realizm*, Moskova 1964
- Pospelov, Gennadiy, *Edebiyat Bilimi*, (Çev. Yılmaz Onay), Evrensel Yay., İstanbul 2005.
- S. P. Zalıgin, “O tvorçestve Vasiliya Belova”, *Rasskazı 1981-1989, Literaturnaya Kritika Stat’i*, 1991.
- Sander, Oral *Siyasi Tarih*, İmge Kitabevi, Ankara 2012.

- Soljenitsın, Aleksandr, “Vasili Belov”, Literaturnaya kolleksiya, Noviy Mir, 2003.
- Suçkov, Boris , *Gerçekçiliğin Tarihi*, (Çev. Aziz Çalışlar), Adam Yay., İstanbul 1982.
- Tekin, Mehmet, *Roman Sanatı*, Ötüken Yay., İstanbul 2006.
- Tesmer, B., “Tvorçestvo Vasiliya Belova”, Rostovskiy Universitet, Rostov 1985.
- Wellek, Rene ve Austin Warren, *Edebiyat Teorisi* (çev. Ö. F. Huyugüzel), Akademi Yay. İzmir 1993.
- Yevseyev, V. N., “Tvorçestvo Vasiliya Belova kak hudojestvennaya sistema”,
Avtoreferat Dissertatsii, Moskova 1989.
- Zaytsev, V. A. ve A. P. Gerasimenko, *İstoriya russkoy literaturı vtoroy polovini XX veka*, “Akademiya”, Moskova 2008.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı: Hilmi DEMİRAL

Uyruğu: Türkiye (TC)

Doğum Tarihi ve Yeri: 24 Haziran 1986, Balıkesir

Medeni Durumu: Bekar

Tel: +90 537 815 01 83

Email: hilmidemiral86@gmail.com

Yazışma Adresi: Yenidoğan mah. Toki Kümeevler C 2-2 Talas KAYSERİ

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Lise	Balıkesir Fatma-Emin Kutvar Anadolu Lisesi	2005
Lisans	Gazi Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı	2010
Y. Lisans	Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rus Dili ve Edebiyatı	2013

YABANCI DİL

Rusça

İngilizce